

Provincie Gelderland
Afdeling Vergunningverlening, Team water, ontgrondingen en natuur
Postbus 9090
6800 GX Arnhem

Datum: 21 juni 2013
Zaaknummers: 2010-001484/2010-001482/2009-017694 t/2009-017695/2009-017696/2010-006336 en 2010-00499
Onze ref.: GLD2013-06-17/GV
Betreft: jaarrapportage grofwild 2012-2013

Geachte heer, mevrouw,

Als houder van de ontheffingen om grofwild te mogen doden zijn we gehouden jaarlijks te rapporteren over het gerealiseerde afschot. In de nieuwsbrief van de Vereniging Wildbeheer Veluwe (VWV) wordt deze informatie standaard opgenomen. Daarnaast wordt hierin informatie gegeven over actuele zaken het leefgebied betreffende, de ontwikkeling van de landbouwschade en de aanrijdingen met grofwild. Hierdoor wordt inzicht gegeven in de balans tussen belangen.

Hierbij sturen we u, de Nieuwsbrief nr. 39 van VWV als de officiële jaarrapportage van de FBE Gelderland inzake het beheer van grofwild in het seizoen 2012/2013.

Indien er van u zijde nog wensen zijn over de inhoud of weergave van cijfers dan vernemen we dat graag.

Hoogachtend,

Namens het bestuur van de FBE Gelderland

Voorzitter, ir. G. Verwolf

CC. Ver. Wildbeheer Veluwe

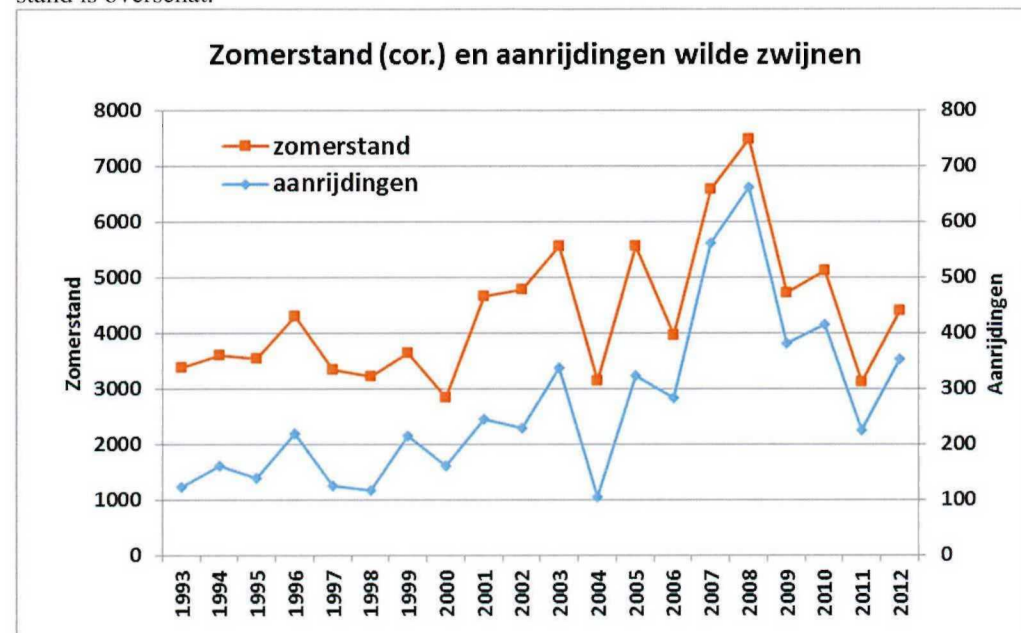
Deze brief is op
21-6-13 tevens
per email
verzonden. De
bijlage niet.
m. vr. pr.
FBE Gelderland

Bijlage: Nieuwsbrief nr. 39 (een hard copy volgt ook per post)

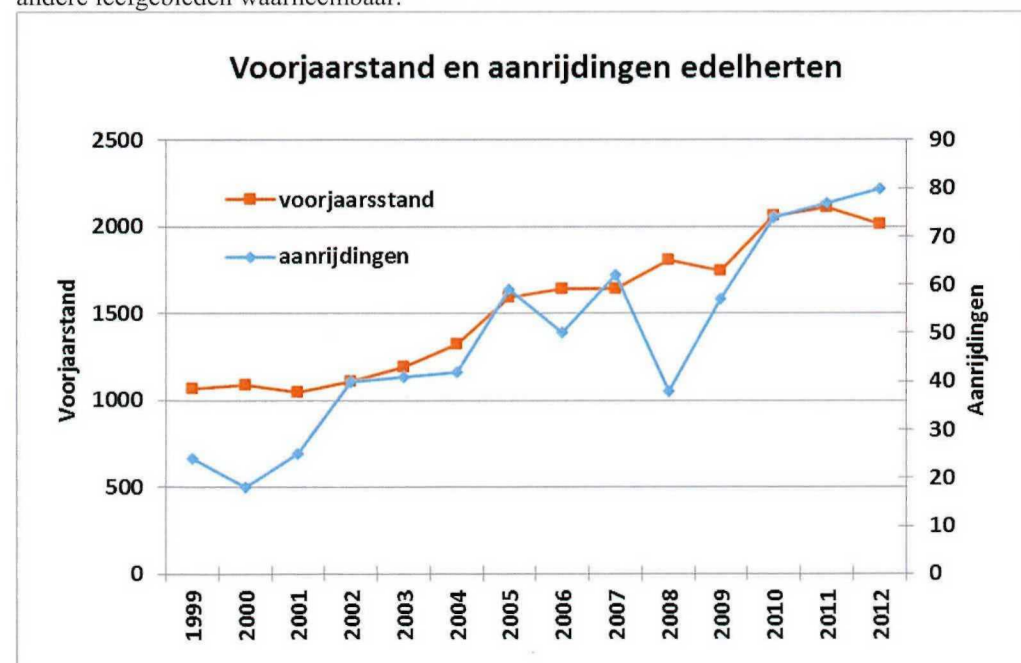
SP-26-06-2013

Dichtheid en aanrijdingen

De aantallen wilde zwijnen op de Veluwe schommelen sterk. Hetzelfde geldt voor het aantal aanrijdingen. Gekeken is of er een verband is aan te tonen tussen de zomerstand en het aantal aanrijdingen. De conclusie op basis van het navolgende beeld is dat er een directe relatie bestaat tussen de dichtheid wilde zwijnen en het aantal aanrijdingen. De zomerstanden zijn gecorrigeerd op basis van de teruggerekende aanwas het jaar erop. Dit geldt nog niet voor de zomerstand in 2012. Op basis van de relatie tussen de gecorrigeerde zomerstand en het aantal aanrijdingen, dan hoort bij het aantal aanrijdingen in 2012 een zomerstand van circa 4.400 wilde zwijnen. De op basis van de tellingen vorig jaar bepaalde zomerstand bedraagt 4.800 stuks. Dit zou betekenen dat vorig jaar de stand is overschat.

De dichtheid relatie bij de wilde zwijnen is ook aanwezig bij de edelherten zoals uit de onderstaande grafiek blijkt. Er zit een merkwaardige dip in 2008. Deze dip is met uitzondering van de Zuid Oost Veluwe in alle andere leefgebieden waarneembaar.

Er lijkt iets gemeenschappelijks te zijn wat dit veroorzaakt. In 2012 stijgt het aantal aanrijdingen terwijl de voorjaarsstand daalt. Inmiddels weten we dat de stand op de Noord West Veluwe en de Midden Veluwe vorig jaar is onderschat. De aanrijdingen kunnen als hulp worden gebruikt voor de toetsing of de daadwerkelijk aanwezige stand juist is ingeschat.

Vereniging Wildbeheer Veluwe

Opgericht 6 oktober 1975- goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 11 november 1975

Secretariaat: Elburgerweg 146 – 8171 RJ VAASSEN Tel. : 0578-576124

Fax : 0578-577406

NIEUWSBRIEF NR 39

VERSLAG VERENIGINGSJAAR

1 april 2012 t/m 31 maart 2013

tevens jaarrapportage grofwild FBE Gelderland 2012/2013

INHOUDSOPGAVE	BLZ
VAN UW VOORZITTER	1
EDELHERTENBEHEER 2012/2013	
Belangwekkende zaken binnen de leefgebieden	2
Getalsmatig edelhertenbeheer	4
Realiseringspercentages per leefgebied	6
Geslachtsverhoudingen	6
Afschot naar leeftijd	8
Gewichten	9
Voorjaarstellingen edelherten 2013	10
INZET HONDEN TBV NAZOEK	21
GROFWILDBEHEERCURSUS	21
DAMHERTENBEHEER 2012/2013	22
Aantallen en verspreiding	23
WILDE ZWIJNENBEHEER 2012/2013	
Algemeen	25
Het natuurlijk voedselaanbod	27
Belangwekkende zaken binnen de leefgebieden	35
Overzicht bijzonder afschot	36
Afschot 2012/2013	38
Dood gevonden	40
Serologisch onderzoek	40
Geslachtsverhoudingen	41
Gewichten	42
Rotte samenstelling	43
Telgegevens	45
Methode en nauwkeurigheid	46
Mastsituatie en verwachting 2013	48
REEWILDBEHEER 2012/2013	
Afschot gewild 2012/2013	49
Afschot en aanrijdingen	51
Gemiddelde gewichten	52
Voorjaarsstanden 2013	53
LANDBOUWSCHADE	53
AANRIJDINGEN MET GROFWILD	56
Stichting GroenNetwerk	57
Overzicht FBE Gelderland en per regio	57
Wild zwijn	60
Edelherten	61
Dichtheid en aanrijdingen	62

Vaassen, 5 juni 2013

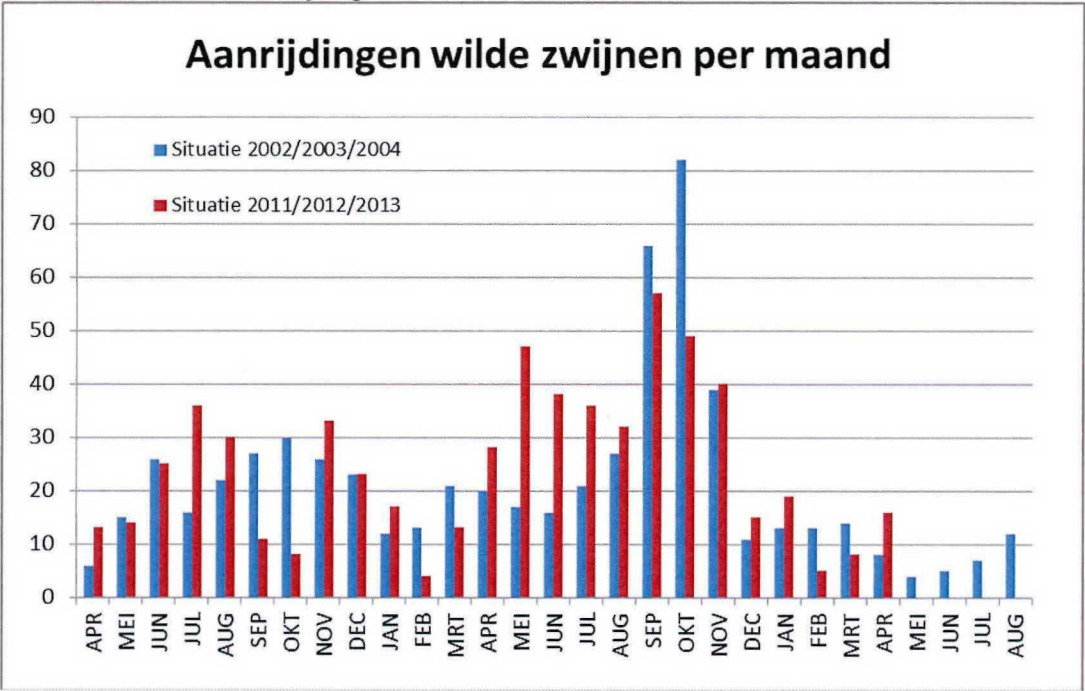
Ambtelijk secretaris, ing G.J. Spek, tel 0578-576124
fax 0578-577406
E-Mail info@spekfauna-advies.nl

© 2013 Ver. Wildbeheer Veluwe.

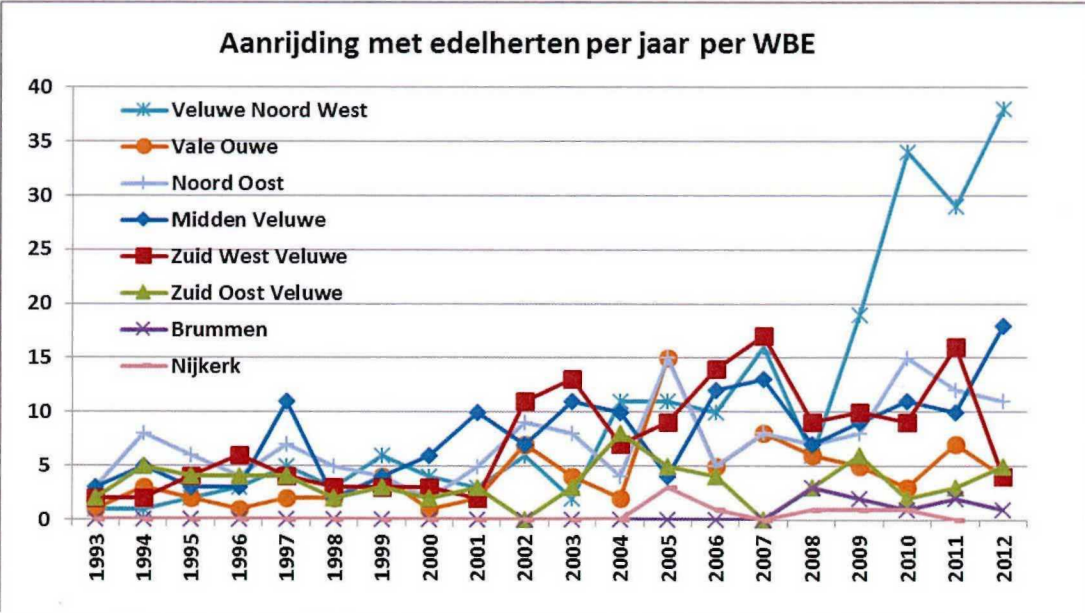
seizoen 2011/12, de verhoogde aanwas in 2012 en de slechte voedselsituatie in de 2de helft van 2012. Inmiddels is de stijging weer omgezet in een daling. De stand is inmiddels drastisch gereduceerd.

Vergelijk 2002/2003/2004 met de zelfde periode in 2011/2012/2013

Qua omstandigheden zijn de voornoemde perioden goed vergelijkbaar. Uit de grafiek blijkt ook duidelijk de toename van het aantal aanrijdingen met wilde zwijnen in 2012. De terugval in aanrijdingen in december 2012 en december 2003 is identiek. Het verloop daarna redelijk vergelijkbaar. De aanrijdingen in mei staan nog niet vermeld, het betreft 14 aanrijdingen in totaal. In mei 2004 waren het er 8.

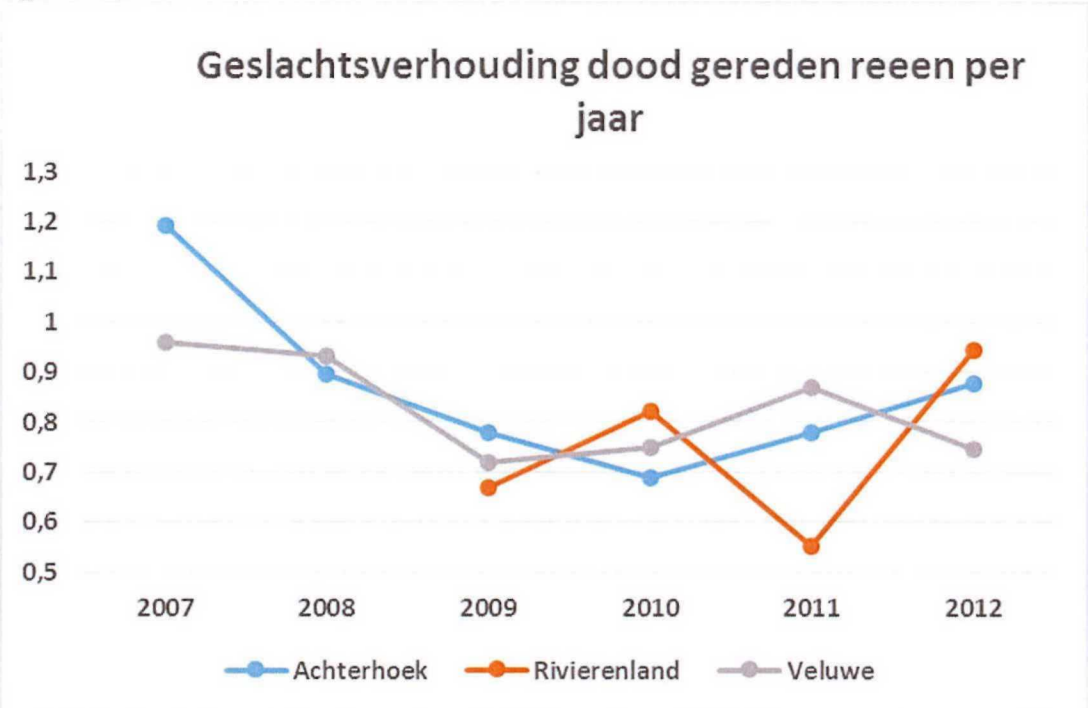

Edelherten

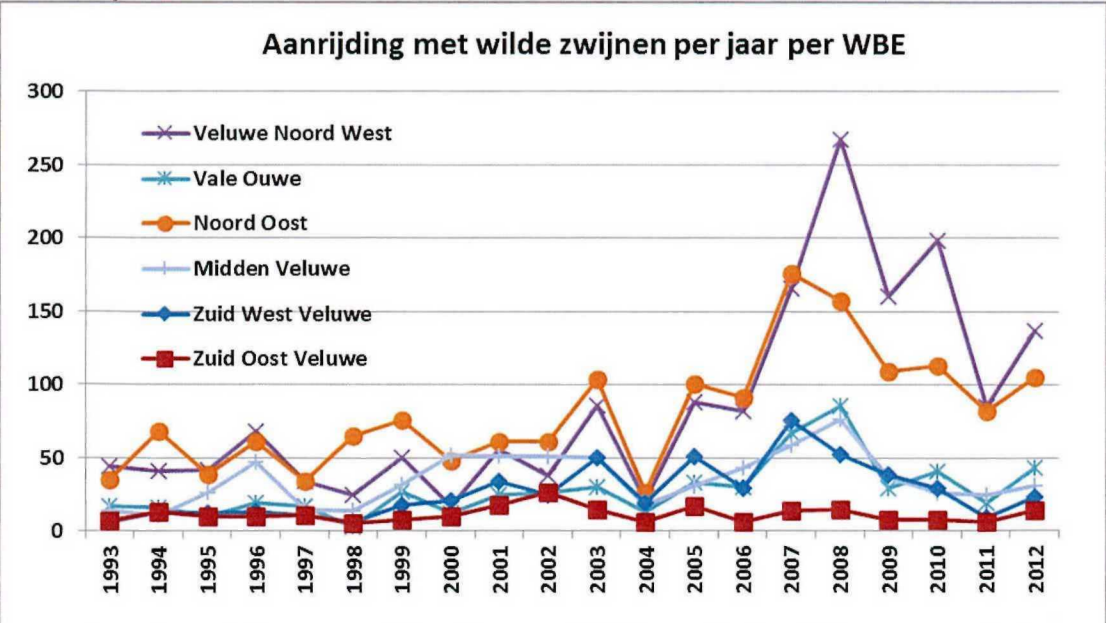
In tegenstelling tot de trend bij de wilde zwijnen zijn de ontwikkelingen met aanrijdingen met edelherten per WBE sterk verschillend. De aanrijdingen in de WBE's Veluwe Noord West en Midden Veluwe stijgen het sterkst. In beide WBE's is dit toe te schrijven aan een stijgende stand. Ook op de Zuid Oost Veluwe is sprake van een lichte stijging. In alle andere WBE's is sprake van een afname van het aantal aanrijdingen. Het sterkst in de WBE Zuid West Veluwe.

met geiten, die andere jaren niet optreed. Als u een goede verklaring heeft horen we die graag.
Dit gaan we de volgende jaren verder uitspitten. Voor dit moment hieronder de geslachtsverhouding per jaar per regio.

In de Achterhoek zit een bijzonder verloop. In 2007 werden er 119 bokken aangereden ten opzichte van 100 geiten. In 2010 was de verhouding 69 bokken : 100 geiten. Daarna verschuift de verhouding weer richting 1:1. Op de Veluwe zien we min of meer dezelfde trend, wel met een jaar verschil. Met deze analyses zullen we proberen inzicht te krijgen in de factoren die op deze schommelingen van invloed zijn. Met een goede registratie van de aanrijdingen, het afschot en de levende reeën zal de kennis toenemen hoe een en ander functioneert. Uiteindelijk gaat het erom wat we qua beheer moeten doen om het aantal aanrijdingen te verminderen.

Wilde zwijnen

De trend van de aanrijdingen met wilde zwijnen per WBE is overall stijgend. De mate van stijging verschilt nogal. De sterkste stijging treed op in de WBE Veluwe Noord West, de geringste stijging zien we op de Midden Veluwe. De stijging komt door de toegenomen aantallen in 2012 als gevolg van de slechte afschotrealisatie in

Van uw voorzitter

Het afgelopen verenigingsjaar zijn de drie FBE's in Gelderland gefuseerd naar één FBE voor de gehele Provincie Gelderland. Deze schaalvergroting leek eerst een verslechtering vanwege de vergrote afstand tussen het bestuur en de uitvoerders in het veld. Maar nu we een half jaar draaien in deze nieuwe situatie, blijkt dat het een verbetering is, aangezien je met alle TBO's in het bestuur vertegenwoordigd bent en dus veel directer kunt overleggen.

Op het moment dat ik dit schrijf zijn de zwartwildtellingen in volle gang. Altijd wanneer we een slecht mast seizoen achter de rug hebben, denk je in het voorjaar dat we een heel matige voorjaarsstand hebben vanwege de slechte zichtbaarheid. Maar ieder jaar worden de varkens na het krijgen van de biggen mobieler en zichtbaarder. Het lijkt erop dat we een goede voorjaarsstand hebben, wellicht wel wat hoger dan de doelstand, maar grote afwijkingen worden niet verwacht.

De ontwikkeling van de roodwildstand op de Veluwe is goed op twee deelgebieden na waar de stand te hoog is. De Zuidoost Veluwe heeft een te hoge stand en daar bestaat ook een te hoge schade druk op de natuur, de landbouw, de menselijke leefomgeving, de landgoederen en op het historische Park Rosendaal. Naast de te lage realisatie in de vrouwelijke lijn heeft ook het experiment Deelerwoud waar, op een oppervlakte van 1200 hectare, vanaf het jaar 2001 geen beheer van rood- en damwild plaats vindt hier haar invloed op. Hoe we met deze problematiek verder gaan is mede afhankelijk van het toekomstige beheer op het Deelerwoud. Natuurmonumenten heeft in de plan van aanpak groep duidelijk gemaakt dat zij in overleg met de WBE en de omliggende eigenaren tot een ander beheer wil komen. De beslissing over het hoe en wat zal voor het eind van 2013 worden genomen.

Het tweede gebied waar een te hoge stand bestaat is in en rond de Agrarische Enclave in de WBE Veluwe Noord West. Zowel de landbouwschade als de verkeersongelukken nemen hier onaanvaardbare proporties aan. In de plan van aanpakgroep voor de Enclave is besloten om het afschot eerder te starten door afschot van spitsers en smaldieren die juist in deze periode beter zichtbaar zijn. Van deze twee categorieën moeten tezamen circa 100 worden geschoten. In de pers en in de politiek is de indruk gewekt dat we kalveren van dit jaar en zogende hinds gingen schieten. Dit was niet de bedoeling en in strijd met de weidelijkheidsregels. Wel blijkt hier weer uit dat een goede communicatie over deze gevoelige zaken belangrijk is.

Bovenstaande gebieden bewijzen dat een goed getalsmatig beheer bij het roodwild noodzakelijk is. Te grote populaties zijn alleen met veel moeite en tijd terug te brengen naar de aantallen waarbij alle belangen worden gerespecteerd en er geen overdadige schade meer ontstaat. Laten we het hoofddoel blijven bewaken, een zo groot mogelijk leefgebied voor het wild met medegebruik landbouwgronden waarbij de schade binnen de perken blijft. Want bij te grote landbouw- of verkeersschade is een raster snel gezet.

Na afloop van het verenigingsjaar past ons een woord van dank aan de WBE's, de FBE Veluwe nu Gelderland en de Provincie waarmee constructief is samengewerkt. Het belangrijkste is echter het vele werk dat u als leden van onze vereniging hebt verzet in het kader van de doelstelling, een gezonde grofwildpopulatie op de Veluwe, in balans met de verschillende belangen.

Tot ziens op de jaarvergadering op donderdag 20 juni 2013 te Otterlo.

P.H. van Huffelen

Belangwekkende zaken binnen de leefgebieden

Noord West Veluwe

Het afgelopen jaar is hard gewerkt de te hoge stand naar beneden te brengen. Na de tellingen in april hebben we moeten constateren dat het probleem qua aantallen edelherten nog veel groter is dan in eerste instantie werd gedacht. De schade in de landbouwenclave maar ook de verkeersonveiligheid is in 2012 verder toegenomen. Het zal een geweldige inspanning vergen de huidige stand terug te brengen op het niveau wat is afgesproken. Een voordeel is dat in grote delen van het leefgebied de stand wel op orde is. Kaalwild verlaat niet snel hun geboorte gebied en kan lokaal hoge dichtheden bereiken. De hoge edelhertenstand in het brongebied aan de zuidzijde van de A28, heeft ook zijn doorwerking naar de andere kant van het ecoduct. In know time hadden ze de opening gevonden. De aantallen die voornamelijk 's nachts het gebied aan de andere kant van de A28 gebruiken, variëren van 5 tot 25 stuks. De lokaal te hoge dichtheden hebben geen doorwerking naar de edelherten in de Gelderse Vallei. De stand bevindt zich daar op het afgesproken niveau van circa 15 stuks. Wel is er uitwisseling van geweidragers vice versa voor en tijdens de bronst. In de buurt van het landgoed Appel bevindt zich een edelhertenfarm. In de periode dat de gehouden hinden bronstig zijn, krijgen zij bezoek van een hert uit de vrije wildbaan. Dit hert zorgt onrust maar heeft ook al een paar keer zijn gewei in de afrastering gezet, met de nodige schade tot gevolg maar ook de kans dat gehouden edelherten kunnen ontsnappen.

Noord Oost Veluwe

Het ecoduct (Tolhuis) over de A50 is operationeel. Gelijk na opening werden de eerste edelherten en wilde zwijnen hier gespeurd. In het begin werd het intensiever door edelherten gebruikt dan nu. Blijkbaar is het nieuwtje eraf. Dit ecoduct wordt voornamelijk gebruikt door geweidragers. Inmiddels heeft een beperkt aantal herten hun benuttingsgebied verplaatst naar het bos ten oosten van de A50. Ze zijn hier weer terug in hun oorspronkelijke leefgebied. Door de aanleg van de A50 in de jaren zeventig is dit deel van de Veluwe van de rest geamputeerd. Van de herten die hier leven hebben we met de tellingen er 3 gezien, de gebiedsdeskundigen weten uit eigen waarnemingen dat er in dit gebied nu 7 leven. Voor de benadering van de werkelijk voorjaarstand zijn er daarom aanvullend 4 herten opgenomen in de uitwerking van de tellingen.

Midden Veluwe

Nu is conform het Faunabeheerplan voor het derde seizoen jaar met een grote afschot vrije zone gewerkt. Het aantal edelherten wat hier tijdens de telling is waargenomen bedraagt 77 stuks. Ten opzichte van vorig jaar betekent dit een netto aanwas van 2 stuks. Er is wel een opvallende verschuiving. Het aantal herten is sterk in gekrompen, het aantal stuks kaalwild is sterk in aantallen gegroeid. De faunabeheerder ziet op de Hoog Buurlose Heide en omgeving een verandering in gedrag, de edelherten worden vertrouwder richting mensen. De zichtbaarheid kan verder worden vergroot als het recreatief medegebruik nog wat beter zou worden gezoneerd. Edelherten willen weten waar die mensen lopen, weten ze dit, dan maakt het ze niet meer uit hoeveel mensen er lopen.

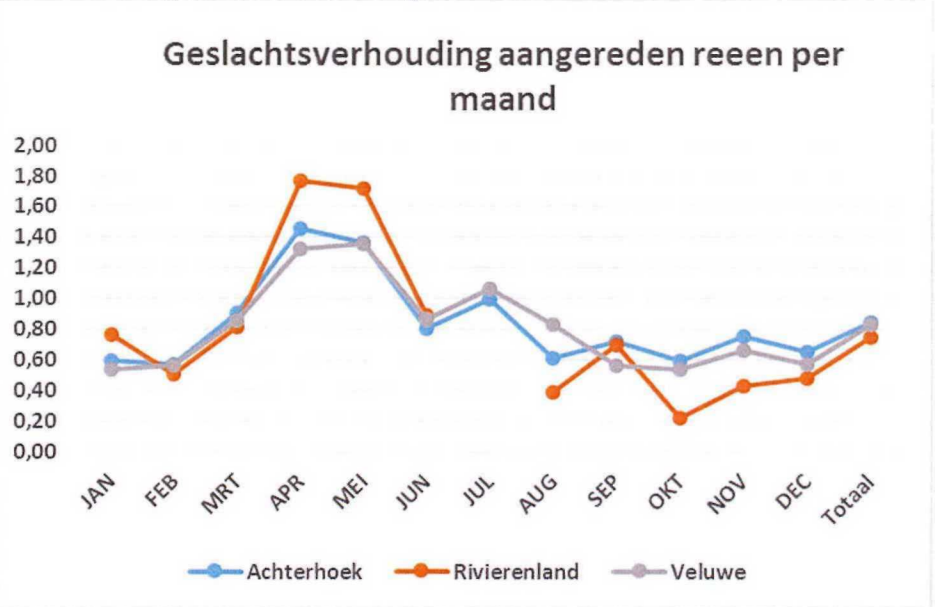
De stand is wel behoorlijk opgelopen in vergelijking tot vorig jaar. Aandachtspunten in relatie tot deze oplopende stand zijn: de toenemende landbouwschade in Kootwijk, de toename van de aanrijdingen en de toenemende overlast in Hoenderloo. De drie ecoducten die de Midden Veluwe verbinden met de omliggende leefgebieden functioneren goed. De corridor Otterlo heeft zijn functie door de toekomstige verbindingen via de Hoge Veluwe verloren. Door de nieuwe rasters langs de Harderwijkerweg en het verplaatsen van het buitenraster van de Hoge Veluwe aan de noordzijde van de corridor is deze verbinding nu bijna geheel gesloten. Ook de corridor tussen de Midden Veluwe en de Zuid Oost Veluwe achter het restaurant Woeste Hoeve is tijdelijk gesloten. De combinatie van landbouwgronden en aangrenzend gebieden met hoge dichtheden edelherten was niet meer verenigbaar.

Zuid West Veluwe

Via het ecoduct Jac. P. Thijsse over de A12 is de Zuid West Veluwe weer verbonden met de vinger van de Veluwe die doorloopt tot aan het stroomdal van de Neder-Rijn ten oosten van Wageningen. Waar het vinden van de nieuwe opening elders op de Veluwe snel ging, kunnen we hier melden dat eind mei nog geen edelherten het ecoduct zijn overgestoken. In het aangrenzende bosgebied is de stand redelijk conform de afspraken. Er zijn hier nog wel verschillen in aanwezigheid van edelherten gedurende het seizoen. Aan de noordzijde gaat het Veluwse bos- en natuurgebied over in cultuurlandschap. De edelherten vinden hier in het agrarische gebied aantrekkelijker voedsel. Het zijn vooral de geweidragers die je in die rijkere gebieden aantreft. Hun gebiedskennis is groter en ze zijn eigenlijk niet gebonden aan hun geboortegrond. De binding aan

Geslachtverhouding aangereden reeën per maand

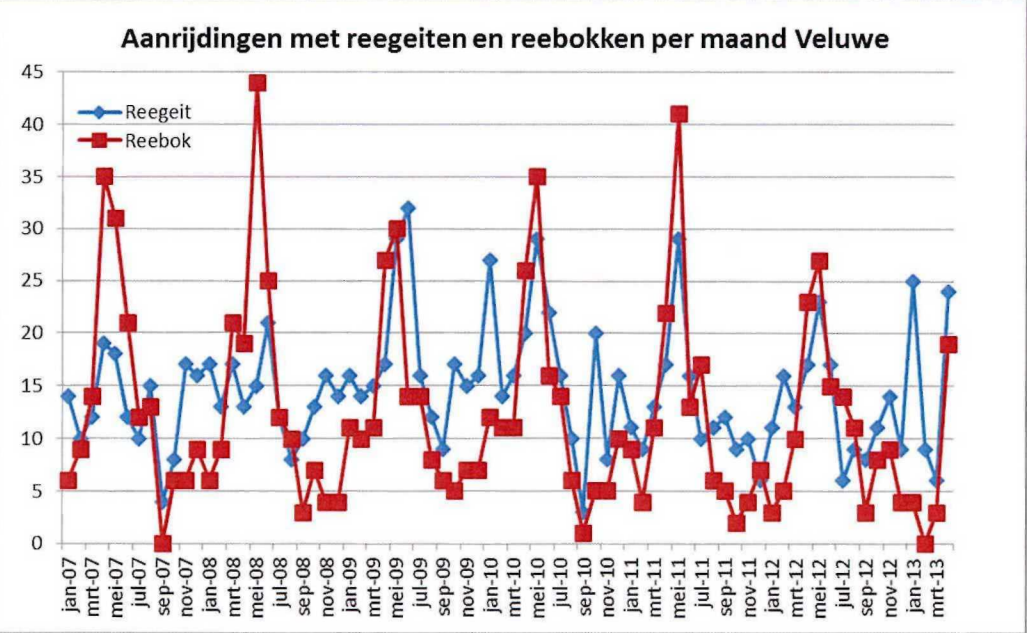
De geslachtverhouding geeft de verhouding aan tussen de mannelijke reeën ten opzichte van de het aantal vrouwelijke reeën. In de navolgende grafiek staat de verhouding 1,04 : 1 weergegeven. Dit betekent 104 mannelijke reeën : 100 vrouwelijke reeën. Is de geslachtverhouding 1 : 1 worden evenveel bokken als geiten aangereden. Is de verhouding < 1 dan worden er meer geiten aangereden dan bokken. Is de verhouding > 1 worden minder geiten dan bokken aangereden.

Uit de grafiek is de verhouding in juli in Rivierenland verwijderd. In juli waren 12 bokken en 3 geiten aangereden. Dit gaf een verhouding van 4:1. Rivierenland laat nogal wat uitschieters zien, dit komt omdat de verhoudingen op een beperkt aantal aanrijdingen (319) is gebaseerd. De verhoudingen in Achterhoek en Veluwe zijn gebaseerd op circa 3.000 aanrijdingen waarvan het geslacht bekend is. De geslachtverhouding per maand in de regio's Veluwe en Achterhoek laten een uniform beeld zien. Wordt alles bij elkaar opgeteld dan is de verhouding waarin de bokken en de geiten op de Veluwe en in de Achterhoek worden aangereden identiek respectievelijk 0,83 en 0,84 bok per geit. Of anders gezegd op 100 aangereden geiten worden er op de Veluwe 83 bokken aangereden en in de Achterhoek 84.

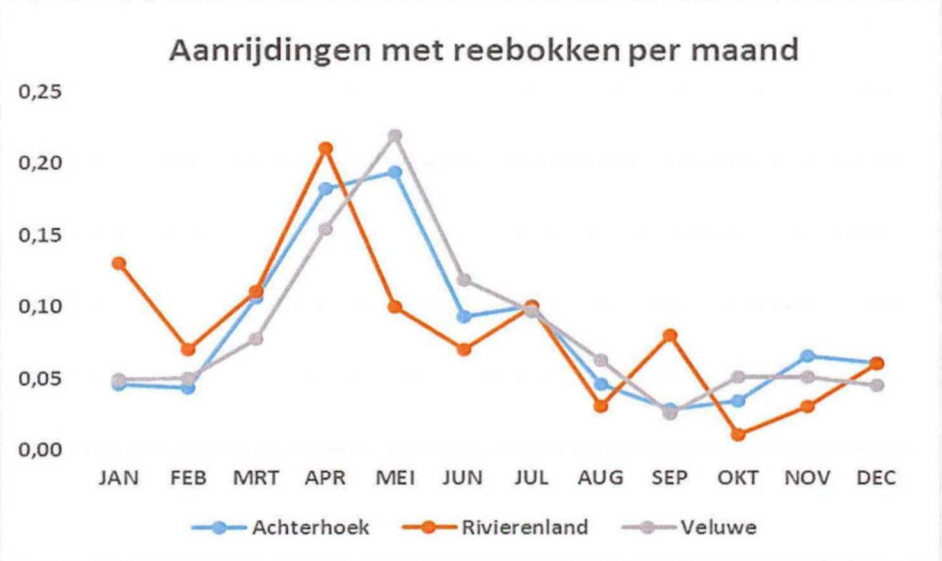
Geslachtverhouding aangereden reeën per jaar

Op de Veluwe is bekend dat er grote verschillen optreden per maand tussen de verschillende jaren. Het ene jaar pikken de geiten in mei, meestal de bokken. Kijk eens naar januari 2010 en januari 2013. Een piek aanrijdingen

Aanrijdingen met reebokken

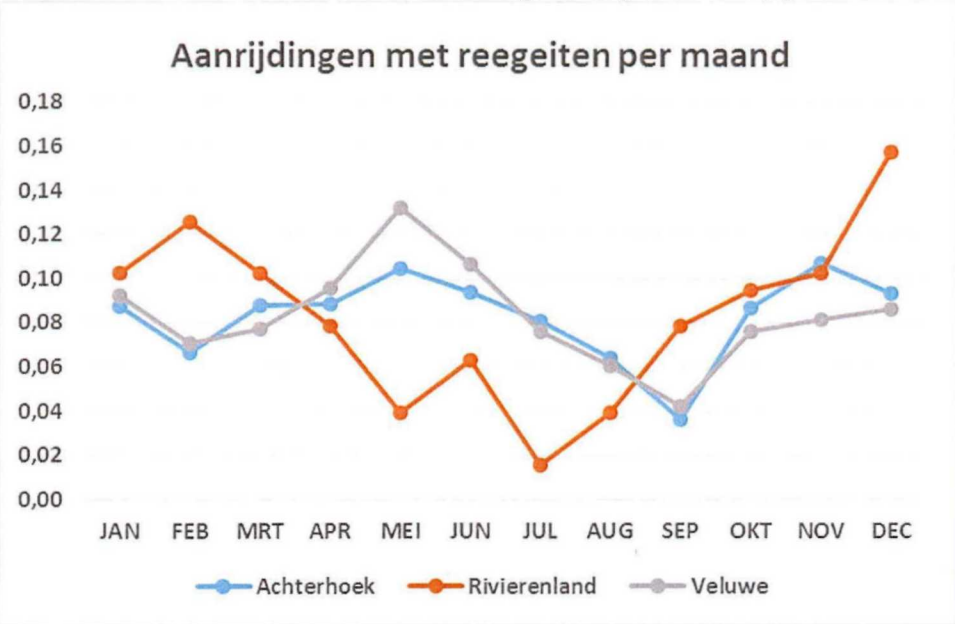
In de navolgende grafiek zijn de aanrijdingen van reebokken (1 jaar en ouder) per Regio per maand weergegeven. Vanwege de grote verschillen tussen de Regio's is het percentage per maand in de betreffende Regio weergegeven.

De grafiek van Rivierenland is gebaseerd op 100 aangereden bokken, waardoor er nog wat ruis in het beeld zit. De algemene lijn komt wel overeen met de verdeling per maand in de Achterhoek en de Veluwe. In de Achterhoek stijgt de voorjaarspiek in maart sterker dan in de Veluwe. Op de Veluwe zet de stijging van het aantal aanrijdingen met reebokken wat langer door dan in de Achterhoek. In Rivierenland lijkt het of de piek een maand eerder wordt bereikt, de daarop volgende daling is vergelijkbaar met de twee andere Regio's. Op de Veluwe daalt het aantal aanrijdingen vanaf mei tot het geringste aantal in september. In de Achterhoek en Rivierenland gebeurt dit niet. In juli neemt het aantal aanrijdingen weer iets toe. De daling in augustus is redelijk uniform. De reeënbronnst lijkt geen of een beperkt effect te hebben op het aantal aanrijdingen. Ook in de Achterhoek worden de minste bokken aangereden in september, de herstel periode na de bronnst. Daarna is er sprake van een geringe stijging en blijft het aantal aanrijding tot en met februari redelijk constant.

Aanrijdingen met reegeiten

Hetzelfde wat hiervoor met de bokken is nu met geiten (1 jaar en ouder) gedaan.

De verdeling over het jaar wijkt in Rivierenland sterk af van de Achterhoek en de Veluwe. De verdeling van de aanrijdingen met reegeiten in de Achterhoek en op de Veluwe komen juist sterk overeen. De maanden met afwijkingen zijn mei en november. In mei is de piek met aanrijdingen met geiten op de Veluwe hoger dan in de Achterhoek. In november is het juist andersom dan is de piek in de Achterhoek hoger.

de geboortegrond zie je juist extreem bij de vrouwelijke edelherten. Het roedel geweidragers wat deze landbouwgronden benut is gegroeid tot meer dan 20 stuks. De agrariërs zijn hier niet blij mee. In de periode dat de mais en de hier aanwezige asperge velden dekking bieden blijven ze ook overdag. Voor een beperkt aantal edelherten die deze landbouwgronden benutten is wel draagvlak, maar met meer dan 20 begint het draagvlak te verminderen. Dan wordt er snel geroepen om een hek, probleem opgelost. Maar is dit zo? We hebben al eerder geconstateerd dat die herten een grote gebiedskennis hebben en niet gebonden zijn aan een vast benuttingsgebied. Met een raster los je het Otterlose probleem op, maar de herten zoeken de volgende landbouwgronden op. Gaan ze bijvoorbeeld naar de Vale Ouwe en omgeving en het worden er steeds meer omdat de oppervlakte landbouwgronden afneemt. Uiteindelijk zal ook hier het draagvlak verdwijnen, zetten we weer een raster. Dan is er eigenlijk nog maar een manier om op landbouwgronden terecht te komen, dat is via het Jac. P. Thijssse ecoduct. Dan vertrekken alle geweidragers van de Zuid West Veluwe naar de Renkumse Poort. Bij die aantallen verdwijnt ook hier het draagvlak en de meest effectieve maatregel is een hek op het ecoduct. Deze aanpak is in strijd met het huidige beleid, waar juist gekozen is voor integratie van belangen. Het leefgebied van het edelhert is niet alleen leefgebied van het edelhert, het kent vele verschillende functies, natuur, bos, recreatie, landbouw, verkeer, wonen etc. Dus ook conflicterende functies. Maar de conflicten met de meeste functies zijn gerelateerd aan de aantallen. De doelstanden die op de Veluwe worden gehanteerd zijn hier de vertaling van.

Binnen het beleid van integratie van belangen is het plaatsen van een raster een indicator dat er qua beheer iets niet goed gaat. Alles is terug te voeren op te hoge aantallen op leefgebieds- of lokaalniveau. Snelwegen en een gelijkvloerse kruising zijn onverenigbare functies, daar is geen discussie over de noodzaak van een raster. Een andere oplossing voor het geschetste probleem is de volgende. Het opzoeken van de aangrenzende landbouwgronden komt omdat de aantrekkelijke voedselrijke gronden binnen het bos- en natuurgebied of worden verschaald of worden uitgerasterd. Het verschil in aanbod en voedselkwaliteit tussen het bos- en natuurgebied en de aangrenzende cultuurgronden wordt steeds groter. En hoe groter het verschil des te langer de voedseltochten van het kaalwild zullen worden en des te eerder de herten hun benuttingsgebied naar de rijke rand verplaatsen.

De trigger is voedsel. De oplossing ook. Zorg verspreid in het leefgebied voor plekken met aantrekkelijk voedsel wat in kwaliteit en periode van aanbod niet onderdoet dan dat van bij de boer. Terug naar de Zuid West Veluwe. Daar liggen en lagen diverse landbouwenclaves. Zorg nu verspreid dat er hoekjes zijn waar ze aantrekkelijk voedsel vinden. De Veluwe kent al een eeuwen lange historie van verschralen om lokaal te kunnen verrijken. Dit worden trekpleisters voor meerdere wildsoorten, leg je ze ook nog op een plek waar rust is, dan kunnen ze deze plekken ook met goed licht benutten. Leg je ze in het juiste landschap en stem je het recreatieve medegebruik in de directe omgeving erop af. Het resultaat een plek waar recreanten uitstekende kansen hebben om wild te zien.

Zuid Oost Veluwe

Natuurmonumenten heeft het gewenste aantal edelherten een zender omgehangen. We zijn benieuwd naar de uitkomsten van de analyses die t.z.t. gemaakt zullen worden. Verspreid in Europa lopen vergelijkbare zenderprojecten. Een algemeen beeld wat hier uit komt is dat kaalwild zeer plaatstrouw is en herten veel mobieler gedrag (trek als jong hert, trek paartijd, niet gebonden aan geboortegebied) vertonen. Bij damherten wordt hetzelfde waargenomen.

Vorig jaar is besloten om in alle leefgebieden ondersteunend aan de schemertelling schijnwerptelling te houden. Meestal wordt dit alleen op nachtelijke trekpleisters zoals landgronden uitgevoerd. In gesloten boslandschappen is het geen effectieve methode. Op de Zuid Oost Veluwe is het onder meer uitgevoerd in het gebied bestaande uit Arnhemse Heide, Terlet en Deelerwoud. Een opvallende waarneming was de verdeling van de edelherten en de damherten. Die nacht liepen de meeste edelherten op de vliegstrips van Terlet terwijl de meeste damherten werden gezien op de heidevelden binnen het Deelerwoud. Overdag verblijven de meeste edelherten en damherten samen op het Deelerwoud. Dit beeld werd nu in april wederom bevestigd. Waarbij het opvallend was dat de damherten individueel verspreid op de heidevelden aanwezig waren.

Inmiddels heeft er op het Deelerwoud 12 seizoenen geen afschot plaatsgevonden. Tijdens de drie schijnwerptellingen in dit gebied zijn er meer dan 2000 edelherten en damherten waargenomen. De hoogste telling was op 23 april toen werden er 500 edelherten en 260 damherten geteld.

Bij toenemende dichtheden wordt het in boslandschappen steeds moeilijker een nauwkeurig beeld van de werkelijke aantallen te verkrijgen.

Gezamenlijk met betrokkenen wordt dit seizoen een nieuwe aanpak voor het gebied Deelerwoud uitgewerkt. Het experiment is beëindigd.

Ten oosten van de A50 is de stand in het zuidelijke deel gedaald ten opzichte van de voorgaande jaren. In het noorden is de stand nog belangrijker hoger dan afgesproken. In de kern van Veluwezoom is de stand conform de afspraken. Een aandachtspunt in dit gebied is wel de beperkte zichtbaarheid in de open heide landschappen zoals de Terletse Heide en de Worth-Rhederheide.

Het kaalwild in de Soerense Poort hoort ook bij de populatie op de Zuid Oost Veluwe. De aantallen worden

netjes op het afgesproken niveau gehouden. Er zijn de afgelopen bronst geen bewijzen dat er herten het Apeldoorns-Dierens kanaal zijn overgestoken. Genetische uitwisseling is op termijn wel noodzakelijk. Sinds de MKZ weten een aantal geweidragers dat er bij Soeria (Laag Soeren) een stukje laag Faunafonds raster staat. ’s Nachts benutten ze de aangrenzende landbouwgronden. Er is nu ook kaalwild die dat doen. Blijkbaar zijn ze een keer ’s ochtends de pas afgesneden. Ze hebben toen noordelijker een teruggang gezocht. Maar die is daar niet. In het hoge raster tussen Laag Soeren en Eerbeek is toen een tijdelijke opening gemaakt, waardoor ze weer terug konden. Het lijkt dat dit vaker gebeurd, waarbij soms ook over het hoge grofwildkerende raster wordt gesprongen. Dit voorjaar zat er een kalf met zijn achterloper vast in dit hoge raster. Naar aanleiding hiervan is het eigenlijk wenselijk dat de opening bij Soeria wordt vergroot. Dit vergroot ook de kans dat er contact ontstaat tussen de edelherten aan de andere kant van het Apeldoorn-Dierens kanaal.

Webcams

Bij de opening van de ecoducten is het eerste gebruik vastgelegd met camera’s. Webcams mogen hier eigenlijk niet ontbreken. En laat iedereen mee genieten dit is goed voor het draagvlak maar ook goed voor het beheer.

GETALSMATIG EDELHERTENBEHEER

De toewijzing bedroeg bij de start van dit seizoen in totaal 1422 stuks, circa 85 stuks minder dan vorig seizoen. Lopende het seizoen is het werkplan aangepast vanwege een onderschatting van de stand op de Noord West Veluwe. Voor de WBE’s Veluwe Noord West en de Vale Ouwe is de toewijzing kaalwild met respectievelijk 83 en 33 stuks verhoogd. In de WBE Nijkerk is aanvullend een spitser toegewezen, maar niet benut. Lopende het seizoen bleek dat de kalveren van het seizoen ervoor op 1 na allemaal mannelijk waren. Met deze verhoging kwam de toewijzing op 1539 stuks.

Het gerealiseerde afschot bedroeg in totaal 1087 stuks, hiermee is het toegewezen afschot voor 71% gerealiseerd. Daarnaast zijn er in de periode vanaf 1 mei 68 edelherten doodgereden waardoor de totale vermindering dit seizoen 1155 stuks bedraagt, of te wel 75% van de toewijzing.

De WBE’s Vale Ouwe en Noord Oost Veluwe bleven het verst achter. Onder het gemiddelde zaten ook Veluwe Noord West en Zuid West Veluwe. De WBE’s Midden Veluwe, Zuid Oost Veluwe, Hoge Veluwe, Deelerwoud, Brummen en Nijkerk behaalden een hogere realisatie dan het Veluws gemiddelde. De Midden Veluwe scoorde ook dit seizoen het hoogste realisatie percentage. Dat dit nog geen garantie is dat de doelstand is bereikt blijkt wederom uit de telcijfers. Een hoge realisatie kan ook duiden op een onderschatting van de stand, met als direct gevolg een te lage afschottoewijzing. In de WBE’s Veluwe Noord West en Midden Veluwe is dit gelet de uitkomsten van de tellingen het geval.

Wordt de realisatie van de toewijzing per categorie bekeken, dan zijn de spitsers het best gerealiseerd te weten 92%, de hinden/smaldieren zijn wederom het slechtst gerealiseerd (61%). De realisatie van de kalveren (70%) en de herten (79%) zat hiertussen in.

Wordt deze vermindering van in totaal 1155 stuks, vergeleken met de aanwas van 900 stuks in 2012, dan zou de populatie op Veluwe niveau ten opzichte van 2012 met circa 150 stuks moeten zijn afgenomen. Hier is de onderschatting van het kaalwild op de Noord West Veluwe niet meegerekend. De daling wordt daardoor minimaal gehalveerd.

	Kalf			Hinde / smaldier					Spitser			Hert			Totaal		
	T	A	%	T	Sm	Hi	Tot	%	T	A	%	T	A	%	T	A	%
VNW	125	72	58	147	35	59	94	64	17	17	100	71	58	82	360	241	67
NK	2	2	100	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	100	4	3	75
VO	51	21	41	51	7	15	22	43	7	7	100	33	23	70	142	73	51
NOV	96	49	51	95	20	22	42	44	22	16	73	48	29	60	261	136	52
IJV	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	4	0	0
MIV	34	34	100	21	4	17	21	100	10	10	100	38	34	89	103	99	96
ZWV	50	32	64	36	10	15	25	69	8	6	75	33	20	61	127	83	65
ZOV	127	121	95	134	33	57	90	67	31	33	106	84	77	92	376	321	85
BR	2	2	100	2	1	1	2	100	0	0	0	0	0	0	4	4	100
HOVE	24	25	104	7	3	3	6	86	6	6	100	24	20	83	61	57	93
DW	17	14	82	52	7	24	31	60	2	3	150	26	22	85	97	70	72
TOT	529	372	70	546	120	213	333	61	105	98	93	359	284	79	1539	1087	71

Gebruikte afkortingen: T = toewijzing, A = afschot, VNW = Veluwe Noord West, NK = Nijkerk, VO = Vale Ouwe, NOV = Noord Oost Veluwe, IJV = IJsselvallei, MIV = Midden Veluwe, ZWV = Zuid West Veluwe, ZOV = Zuid Oost Veluwe, BR = Brummen, HOVE = Hoge Veluwe, DW = landgoed Deelerwoud en TOT = totaal,

Stichting GroenNetwerk

Dankzij de professionele organisatie en afhandeling van aanrijdingen door de BOA’s en jachtaktehouders aangesloten bij de Stichting GroenNetwerk beschikken we in het grootste deel van Gelderland over realtime gegevens van alle aanrijdingen die door hun worden afgehandeld. Kent u de Stichting GroenNetwerk niet, kijk dan eens op hun site www.groennetwerk.nl.

De verzamelde gegevens worden gedeeld met de gebruikers van de Faunaregistratie. FBE, WBE’s en jachthouders kunnen deze gegevens gebruiken om hun beheer op af te stemmen. Als VVW maken we hier ook dankbaar gebruik van en kunnen we u van onderstaande informatie voorzien.

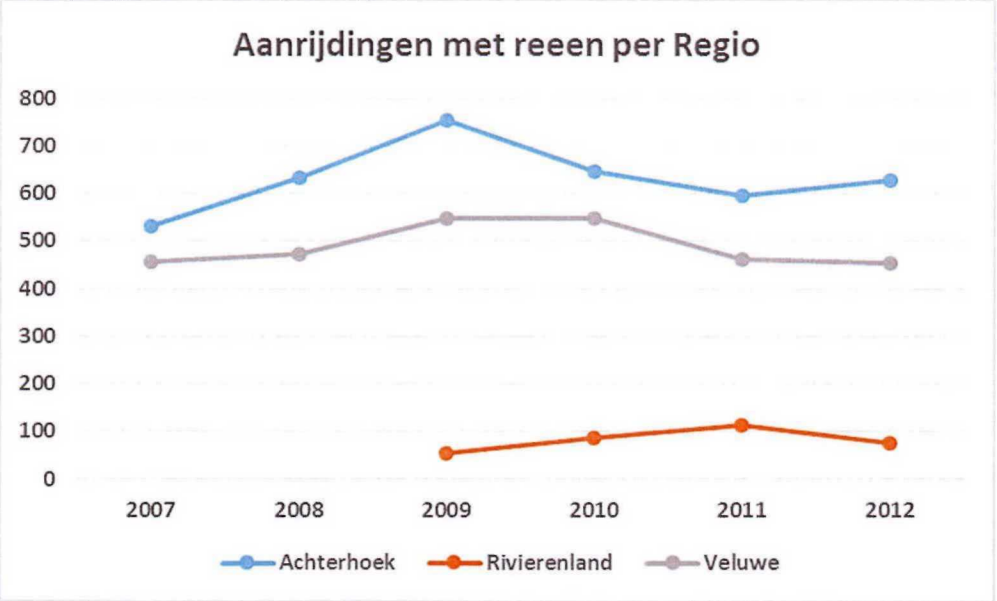
In het deel van Gelderland waar de Stichting nog niet de afhandeling coördineert vragen we een ieder aanrijdingen te melden in www.faunaregistratie.nl. De gegevens uit Rivierenland worden op deze wijze vergaard.

Om reeën te mogen doodschieten wordt door de Provincie een ‘onthefing art 68’ verstrekt. Voor de afhandeling van aanrijdingen loopt dit via een door de Provincie afgegeven ‘aanwijzing art. 67’. Zodra er een melding van een aanrijding bij de Meldkamer van de Politie (BEL 112) is binnen gekomen gaat een BOA of jachtaktehouder ter plaatse. Datgene wat ze aantreffen wordt geregistreerd via de internetsite www.boaregistratie.nl. Elke melding is vanwege de melding aan de Meldkamer ook bij de Politie verifieerbaar.

Overzicht FBE Gelderland

Dit seizoen wordt voor de eerste maal Gelderland breed gerapporteerd. De informatie die volgt is vooral gericht op het geven van een algemeen beeld van de aanrijdingen van de reeën in Gelderland. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de Regio’s Achterhoek, Rivierenland en Veluwe. Aankomend seizoen zal gebruikt worden om een vergelijkbaar analyse systeem op te zetten zoals dat nu op de Veluwe wordt gebruikt. Dit gaat in samenwerking met de grofwildcoördinator in de Achterhoek en in Rivierenland. Deze coördinatoren waren er eigenlijk al, maar nu is hun rol geformaliseerd. De Vereniging Het Reewild heeft dit in nauwe samenwerking met de FBE Gelderland en de Ver. Wildbeheer Veluwe gerealiseerd. Voor de werkzaamheden van deze coördinatoren is een vergoeding afgesproken die door de sector en de FBE Gelderland wordt gefinancierd.

Aanrijdingen met reeën per Regio

Het aantal aanrijdingen in de Achterhoek varieert tussen 500 en de 750 stuks. Op de Veluwe varieert het tussen 450 en 550 aanrijdingen. De variatie tussen de jaren is hier geringer. In Rivierenland varieert het aantal aanrijdingen tussen de 50 stuks tot 120 stuks per jaar. De vraag is of de gegevens van alle aanrijdingen inmiddels beschikbaar komen.

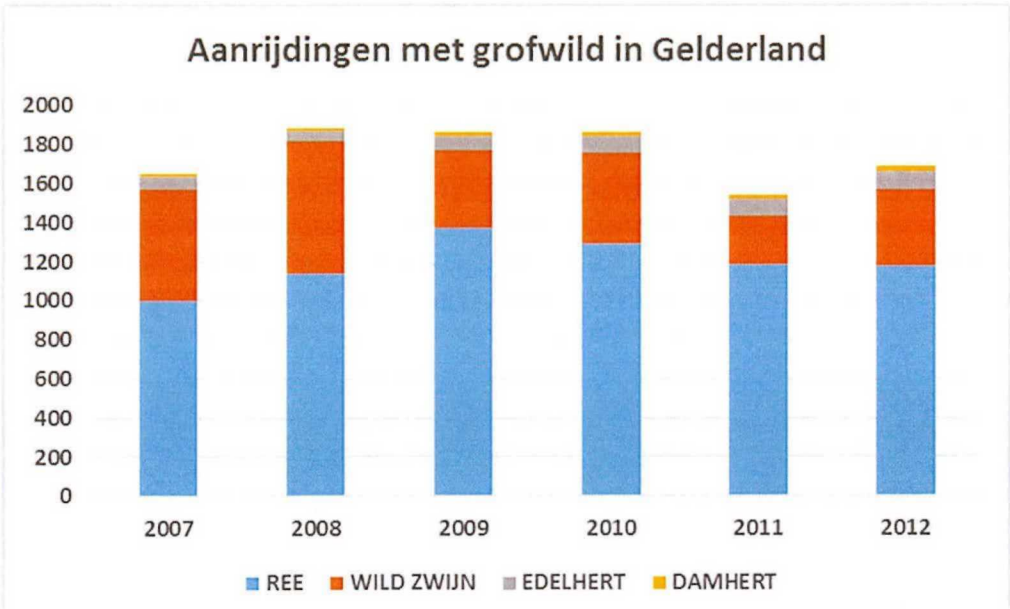
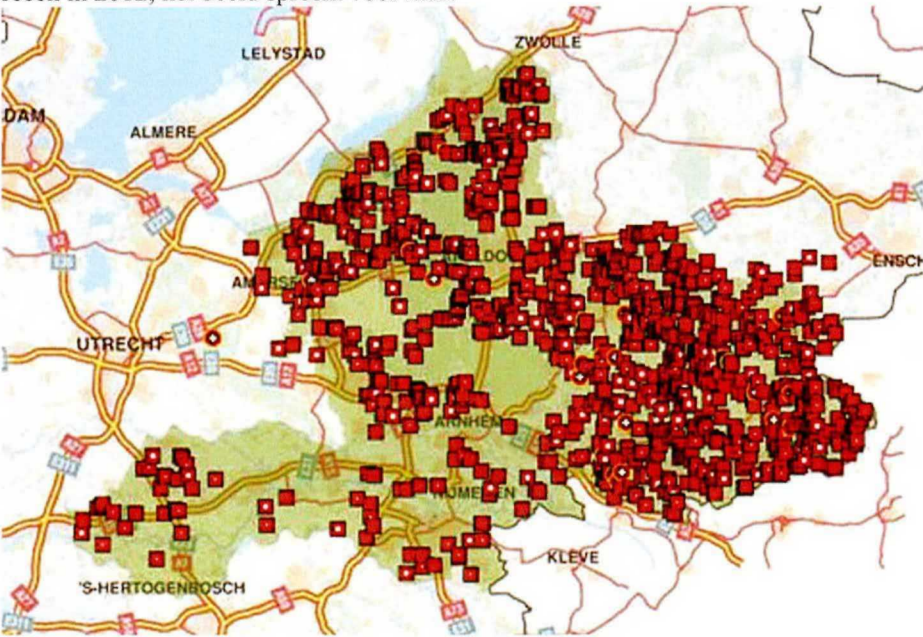
In de toekomst gaan we nauwkeuriger inzoomen op basis van de te onderscheiden leefgebieden. Nu worden de gegevens uit verschillende landschappen op een grote hoop gegooid. Effecten op landschapsschaal vertroebelen daar door. De ontwikkeling door de jaren heen in de Achterhoek en de Veluwe vertonen overeenkomsten maar ook wat verschillen. De piek in 2009 is meer uitgesproken dan in de Veluwe. Hetzelfde geldt voor de daling in 2010.

Hierna is gekeken of er tussen de Regio’s verschillen zijn te vinden wanneer, welke reeën worden aangereiden.

Op de Zuid West Veluwe is in de landbouwenclave de Driesprong voor 2.503 euro getaxeerd. Ten zuiden van Otterlo waar een behoorlijk roedel geweidragers de daar aanwezige landbouwgronden benutten zijn geen tegemoetkoming voor geleden schade aangevraagd.
Op de Zuid Oost Veluwe begint de schade aan de zuidzijde behoorlijk op te lopen. Dit is wel bijzonder omdat juist hier de aantallen edelherten afnemen.

AANRIJDINGEN MET GROFWILD

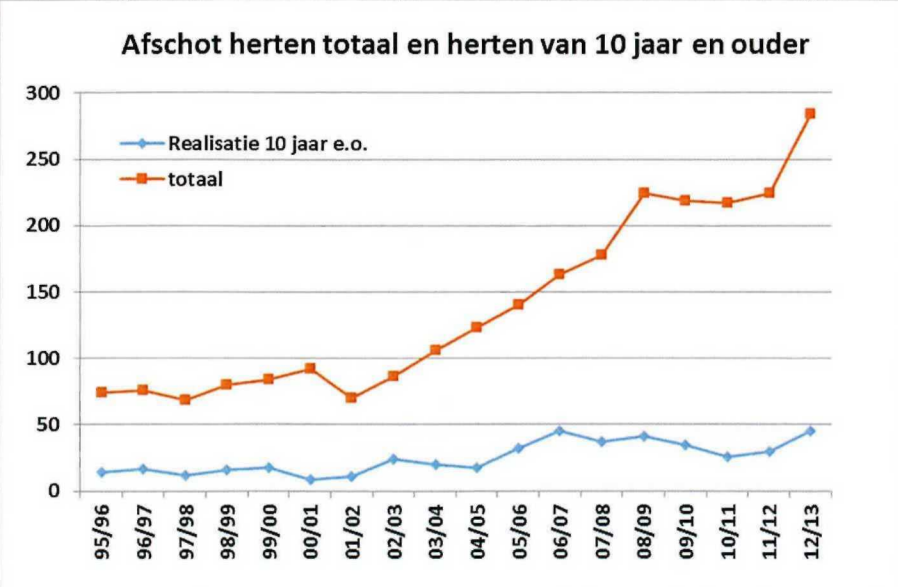
In Gelderland zijn in 2012 bijna 1.700 aanrijdingen met reeën (1181), wilde zwijnen (388), edelherten (98) en damherten (22) geregistreerd. Ten opzichte van 2011 (1.543) betekent dit een stijging van bijna 10%. Per soort zijn er behoorlijke verschillen. De aanrijdingen met wilde zwijnen namen het sterkst toe (+56%), de damherten stegen met 22% en de aanrijdingen bij de edelherten stegen met 9%. In absolute aantallen gaat het bij de stijging van de damherten en edelherten om een gering aantal (+12 stuks) in vergelijking met de reeën en wilde zwijnen. Het aantal aanrijdingen met reeën bleef met bijna 1.200 stuks op hetzelfde niveau als vorig jaar. In de pers gaat de aandacht meestal uit naar de aanrijdingen met wilde zwijnen en edelherten op de Veluwe. Maar bijna 70% van alle aanrijdingen in Gelderland vinden plaats met reeën. Op het navolgende kaartje staan alle aanrijdingen met reeën in 2012, het beeld spreekt voor zich.

Herten van 10 jaar en ouder

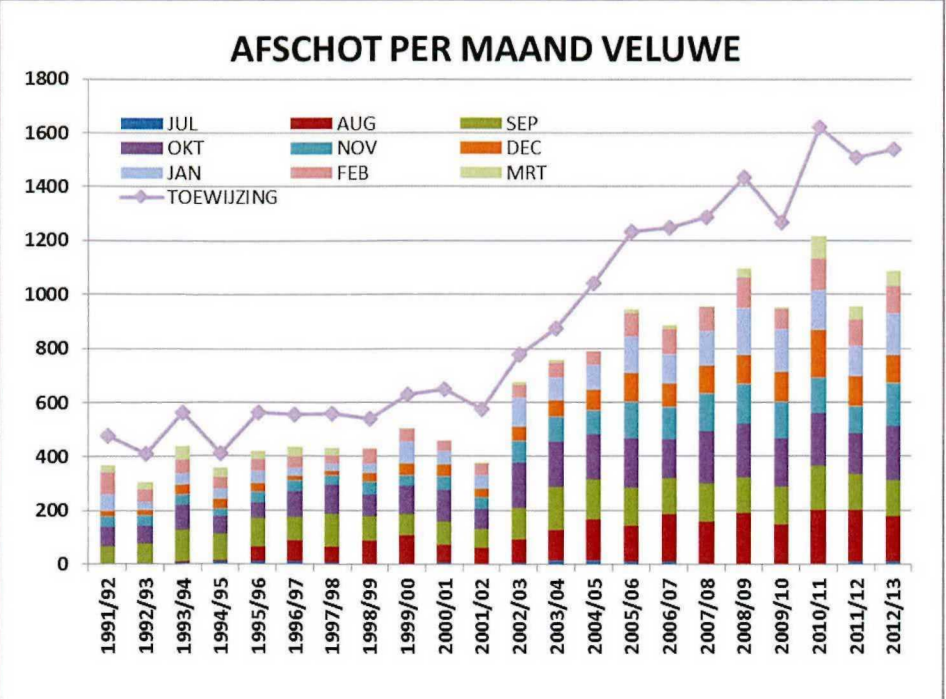
Bij het realiseren van de na te streven leeftijdsclassenopbouw (o.a. voldoende volwassen herten) is de jaarlijkse vermindering van herten van 10 jaar en ouder een goed criterium om te beoordelen of de na te streven leeftijdsclassenopbouw ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Overzicht geschoten herten van 10 jaar en ouder en totale vermindering herten per jaar

Binnen de modelopbouw is rekening gehouden met de hogere doelstand. De vermindering in de klasse van 10 jaar en ouder die hierbij hoort, bedraagt 35 tot 40 stuks per jaar. Dit seizoen bedroeg de vermindering in totaal 45 stuks. Op basis van de doelstand in 2003 en de jaren ervoor is een jaarlijkse sterfte van circa 30 stuks oude herten conform de gewenste opbouw. Gemiddelde over de laatste vijfjaar zijn er 35 per jaar gestorven. De aankomende jaren komen de herten die in het begin van de 20ste zijn geboren in deze leeftijdsfase. De doelstand is vanaf 2001 aan het stijgen, dit moet op termijn leiden tot meer herten van 10 jaar en ouder. Als het goed is leidt een hogere actuele stand dan de afgesproken stand niet tot een hoger aantal herten van 10 jaar en ouder, omdat de correcties door afschot onderin de leeftijds piramide plaats vinden. Zie ook afschot naar leeftijd verder in de Nieuwsbrief. In dit soort reductie fases is het belangrijk herten en kaalwild niet over één kam te scheren.

Toewijzing en afschot per maand (excl. aanrijdingen)

De realisatie in absolute aantallen ligt boven het niveau van vorig jaar. De 1087 stuks is vergelijkbaar met het afschot in het seizoen 2008/2009. Er blijft wel een aanzienlijk gat zitten tussen de afschotdoelstelling en de realisatie, circa 450 edelherten zijn niet geschoten.

Verlenging afschotperiode

Dit seizoen is de afschotperiode verlengd tot en met 15 maart voor de WBE's Veluwe Noord West, Vale Ouwe, Noord Oost Veluwe, Zuid West Veluwe, Zuid Oost Veluwe en Ldg Deelerwoud. Voor de WBE's Midden Veluwe en Hoge Veluwe is vanwege de goede realisatie geen verlenging aangevraagd. De WBE's Brummen en Nijkerk hebben toestemming hun afschot buiten de reguliere periode te realiseren. Alleen de WBE Brummen heeft hier gebruik van gemaakt.

Realiseringspercentages per leefgebied

WBE	12/13	11/12	10/11	09/10	08/09	07/08	06/07	05/06	04/05	03/04
Veluwe Noord West	67%	75%	111%	114%	112%	81%	74%	84%	89%	68%
Vale Ouwe	51%	79%	98%	108%	84%	85%	85%	84%	89%	68%
Noord Oost	52%	47%	51%	68%	66%	74%	76%	74%	85%	92%
Midden	96%	100%	94%	64%	64%	76%	52%	73%	75%	82%
Zuid West	65%	65%	80%	58%	67%	80%	66%	63%	59%	93%
Zuid Oost	85%	62%	71%	98%	94%	74%	82%	94%	73%	92%
Hoge Veluwe	93%	78%	93%	81%	89%	76%	89%	95%	89%	98%
Deelerwoud	72%	31%	100%	59%						
Nijkerk	75%			50%						
Brummen	100%	67%	133%	120%						
Veluwe	71%	64%	79%	78%	79%	77%	71%	77%	77%	86%

De toewijzing van het afschot houdt tevens een afschotverplichting voor de WBE in, de uitvoering vindt plaats door de gezamenlijk jachthouders. De afschottoewijzing is dermate toegesneden op de jachtveldsituatie, dat in principe elke jachthouder in staat moet zijn de afschottoewijzing voor 100% te realiseren. Op de Zuid Oost Veluwe wordt aan de jachthouders alleen nog maar een minimum aantal te schieten edelherten toegewezen. De WBE bewaakt of bepaalde categorieën niet worden overschreden.

Geslachtsverhoudingen (mnl:vrl) voorjaarsstanden

Leefgebied	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
Noord West	1:1.47	1:1.05	1:1.21	1:1.31	1:1.02	1:0.88	1:1.04	1:1.45	1:1.10	1:1.24	1:1.52
Noord Oost	1:1.20	1:1.15	1:1.08	1:1.32	1:1.34	1:1.25	1:1.25	1:1.06	1:1.47	1:1.52	1:1.29
Midden	1:1.38	1:0.87	1:1.19	1:1.24	1:1.08	1:1.35	1:1.00	1:1.10	1:1.24	1:1.24	1:1.29
Zuid West	1:1.11	1:0.96	1:0.94	1:1.03	1:0.92	1:0.99	1:0.97	1:1.15	1:1.48	1:1.48	1:1.35
Zuid Oost	1:1.83	1:1.57	1:1.37	1:1.39	1:1.24	1:1.24	1:1.23	1:1.12	1:1.11	1:1.37	1:1.19
Hoge Veluwe	1:0.91	1:0.78	1:0.77	1:0.95	1:0.72	1:0.80	1:0.80	1:0.93	1:0.82	1:0.87	1:0.94
Deelerwoud	1:1.05	1:1.06	1:1.36								
Veluwe	1:1.39	1:1.14	1:1.17	1:1.25	1:1.08	1:1.12	1:1.12	1:1.11	1:1.20	1:1.27	1:1.24

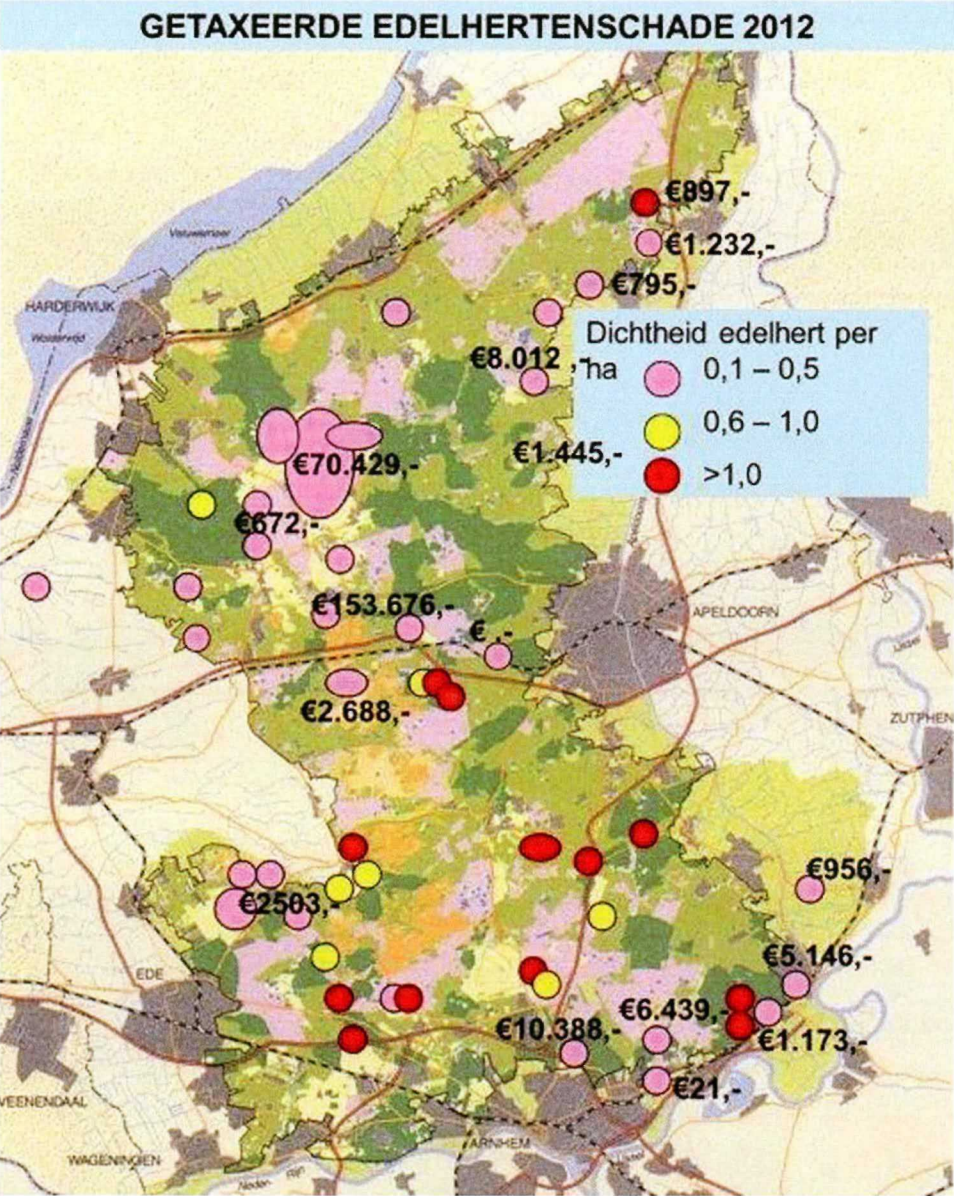
Het beheerdoel is een geslachtsverhouding van 1:1. Veluwe breed varieert de geslachtverhouding tussen 1 : 0.91 tot 1 : 1.47. Vanaf 2005 neemt het aandeel vrouwelijke dieren in de populatie op de Zuid Oost Veluwe steeds verder toe. Dit is toe te schrijven aan het experiment Deelerwoud, waar het kaalwild gebiedstrouw in hoge dichtheden blijft leven, terwijl de herten zich verspreiden naar gebieden waar lage dichtheden gewenst zijn.

Geslachtsverhoudingen (mnl:vrl) bestandsvermindering

WBE	2012/13	2011/12	2010/11	2009/10	2008/09	2007/08	2006/07	2005/06	2004/05
Veluwe Noord West	1:1.27	1:1.18	1:1.37	1:1.48	1:0.72	1:2.28	1:0.75	1:1.30	1:1.37
Vale Ouwe	1:1.03	1:0.87	1:1.95	1:1.13	1:0.89	1:1.75	1:1.18	1:1.30	1:1.37
Noord Oost	1:1.23	1:1.22	1:1.28	1:0.95	1:0.95	1:1.36	1:1.17	1:1.34	1:1.51
Midden	1:0.71	1:1.58	1:1.27	1:0.87	1:1.30	1:1.15	1:1.09	1:1.25	1:1.45
Zuid West	1:1.02	1:1.26	1:1.25	1:0.84	1:1.33	1:1.11	1:0.88	1:1.43	1:1.13
Zuid Oost	1:0.96	1:0.86	1:1.16	1:1.10	1:1.33	1:1.08	1:0.95	1:1.33	1:1.36
Hoge Veluwe	1:0.60	1:0.68	1:1.00	1:0.69	1:0.65	1:0.98	1:0.91	1:0.69	1:0.82
Deelerwoud	1:1.26	1:1.56	1:1.50	1:1.59					
Brummen	1:3.00	1:2.00	1:1.00						
Veluwe	1:1.03	1:1.06	1:1.25	1:1.00	1:1.15	1:1.21	1:1.00	1:1.25	1:1.26

De schade ontwikkeling in de Agrarische Enclave op de Noord West Veluwe van zowel wilde zwijn en edelhert is aanleiding geweest om voor dit gebied in 2011 een Plan van Aanpak op te stellen. Doel is de edelherten en wilde zwijnenstand terug te brengen tot op de afgesproken aantallen.

In de onderstaande figuur staat de lokaal getaxeerde schade die door edelherten zijn veroorzaakt. In 2012 is geen schade gemeld aangericht door damherten.

De meeste schade is getaxeerde op de Noord West Veluwe. Vanaf 2011 zit in de cijfers ook de schade op het graszodenbedrijf in het zuidelijke deel van de Agrarische Enclave. In 2011 is hier voor 18.424 euro getaxeerd en in 2012 voor 150.000 euro. De overige 3.676 euro betreft schade aan akkerbouwgewassen. In 2012 is er geen schade getaxeerd in de Zuid West hoek van de Noord West Veluwe. Dit is een hoek waar voornamelijk geweidragers leven.

Aan de noordzijde van de Agrarische Enclave is voor 70.429 euro aan gewasschade getaxeerd. Dit betreft landbouwgronden op de landgoederen Leuvenum. Staverden, aan de westzijde van Uddel en rondom Elspeet. De landbouwgronden aan de noordoostzijde en oostzijde van Elspeet worden bezocht vanuit de bos- en natuurgebieden die hier ten oosten van liggen.

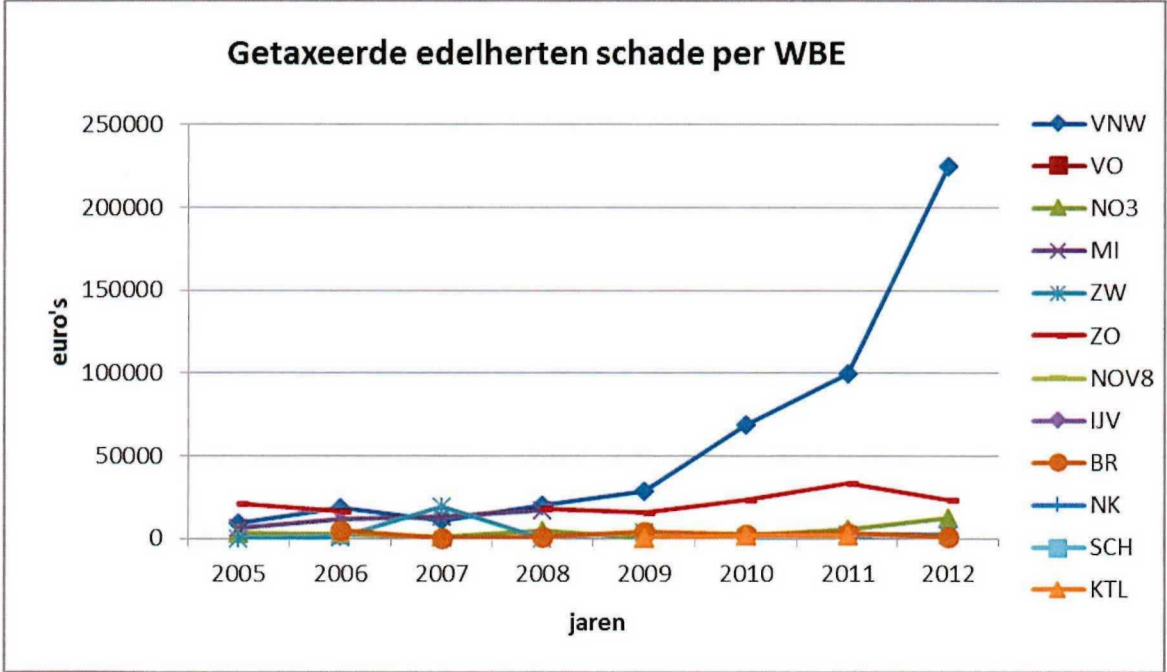
Op de Noord Oost Veluwe stijgt de schade in het Pollenseveen. In 2012 is hier 8.012 euro gewasschade getaxeerd. Deze stijging is gekoppeld aan een lokale stijging van de edelhertenstand.

Op de Midden Veluwe zijn alleen de landbouwgronden in Kootwijk en Hoenderloo benutbaar. Alle andere landbouwgronden zijn uitgerasterd. Het aantal edelherten wat de landbouwgronden in Kootwijk weet te vinden begint wel toe te nemen. De getaxeerde schade bedroeg 2.688 euro.

	Veluwe Noord West	Noord Oost Veluwe 3	Midden Veluwe	Zuid West Veluwe	Zuid Oost Veluwe	Noord Oost Veluwe 8	IJsselvallei	Brummen	Nijkerk	Schaffelaar	?	TOTAAL
2005	1927	884	1470	831	1196							6308
2006	6822	7840		8640	1415							24717
2007	2470	10560	393		1065	3257					1183	18928
2008	10791	2608		424	1235	254			761			16075
2009	17234	2521		11473	5175	140	81	2245		774	393	40036
2010	29270	101		12233	14106	58	56,6					55826
2011	26676	2401		3556	12156	3670						49759
2012	12912	3504		4214	5194	1156			392		64	27436

In de WBE Noord Oost Veluwe is sprake van een stijging zowel in het deel leefgebied 3 als ook in het deel leefgebied 8. Verdeelt per WBE dan is 51% van alle schade getaxeerd in de WBE Veluwe Noord West. De WBE Zuid Oost Veluwe staat op 27%. Dit betreft de getaxeerde schade op één perceel genaamd de Baggermolen. De overige WBE's hebben of geen getaxeerde wilde zwijnschade of de schade is kleiner dan 10% van het totaal.

Edelhert

De getaxeerde edelhertenschade is ten opzichte van 2011 in 2012 gestegen tot 266.472 euro. Dit is een stijging met 78%. 84% van alle landbouwschade is getaxeerd in de WBE Veluwe Noord West.

	Veluwe Noord West	Noord Oost Veluwe 3	Midden Veluwe	Zuid West Veluwe	Zuid Oost Veluwe	Brummen	Nijkerk	Kroondome in Het Loo	TOTAAL
2005	9614	2902	6539	520	21260				40835
2006	18621	2536	11856	643	16044	4512			54214
2007	10816	937	13485	19393		164			44795
2008	20072	4656	17289	215	17603	1332			61168
2009	28465	544		3720	15940	3689		441	52800
2010	69143	2103		694	23372	2138		1975	99427
2011	100056	5861	2187	1896	33116	3197	840	1751	128112
2012	224776	12380	2688	2503	23167	956			266472

De geslachtsverhouding van de toewijzing bedroeg 1:1,03. De GV van het afschot van 1:1.03. De geslachtsverhouding per leeftijdsgroep verschillen sterk. Bij de kalveren zijn belangrijk meer vrouwelijk dan mannelijke kalveren geschoten. Dit lijkt de daadwerkelijk geslachtsverhouding onder de kalveren te weerspiegelen. Bij de 1 jarigen zijn er meer smaldieren dan spitsers geschoten. In de categorie van 2 jaar en zijn er dit jaar belangrijk meer herten dan hinden geschoten.

In zijn totaliteit wordt het gestelde doel een geslachtsverhouding in de buurt van de 1:1 goed benaderd.

In absolute aantallen onderverdeeld naar leeftijdscategorieën zag de vermindering er als volgt uit.

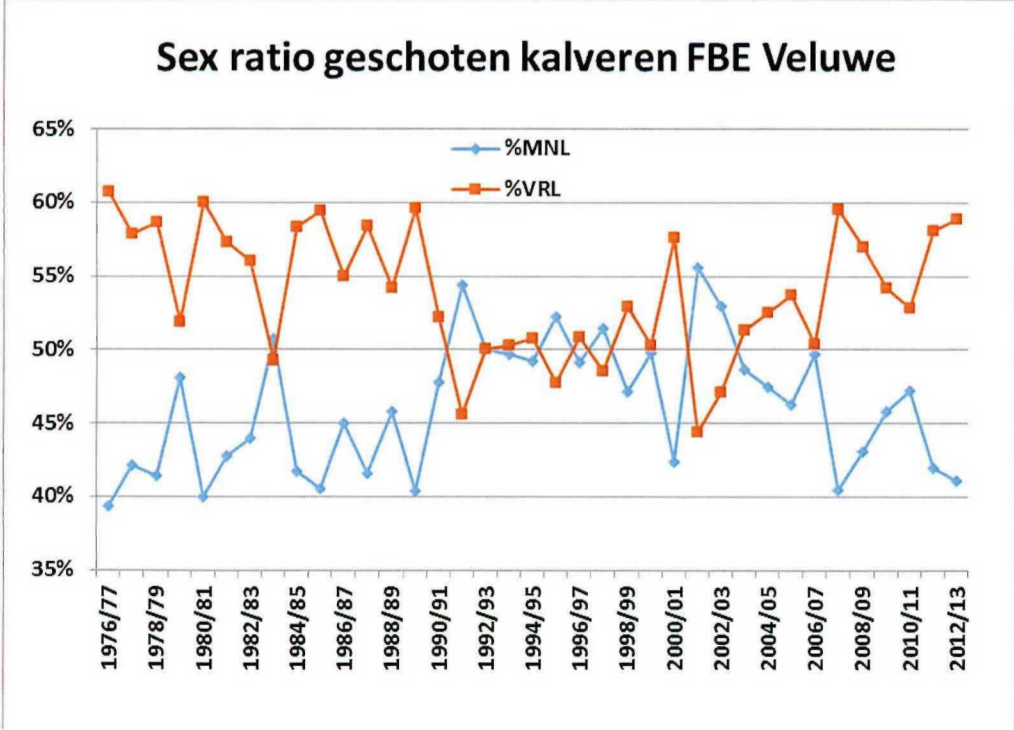
	Kalveren	1 jarigen	2 jaar en ouder	Totaal
Mannelijk	153	98	284	535
Vrouwelijk	219	120	213	552
GV	1:1.43	1:1.22	1:0.75	1:1,03

Onder de kalveren zijn veel meer vrouwelijke dan mannelijke kalveren geschoten. Dit gebeurt nu al 9 jaar achter elkaar. Daarom is sinds vorig jaar de doorstroming van kalveren naar de eenjarige ten gunste van de smaldieren verschoven. Voorheen werd uitgegaan van een 1 : 1 verhouding.

Geslachtsverhouding geschoten kalveren

Vanaf 1976 heeft de VWV gegevens over de geslachtsverhoudingen van de geschoten kalveren geregistreerd.

In deze meetreeks zijn drie perioden te onderscheiden. Die van 1976/77 t/m 1991/92 met 56% vrouwelijke kalveren en 44% mannelijke kalveren, de periode 1992/93 t/m 2002/03 met een 50% : 50% verhouding en de periode seizoen 2003/04 tot en met heden met 54% vrouwelijke kalveren en 46% mannelijke.

Afschot naar leeftijd

Leeftijd	Afschot Model- Populatie per geslacht	Afschot(mnl) 2012/2013	Afschot(vrl) 2012/2013	Afschot mnl + vrl	Afschot Model- Populatie Totaal
0	160	153	219	372	320
1	45	98	120	218	89
2	24	134	23	157	47
3	9	43	58	101	19
4	12	21	51	72	24
5	12	15	30	45	24
6	7	3	11	14	14
7	7	11	8	19	14
8	5	9	12	21	9
9	2	3	3	6	5
10	9	9	9	18	19
11	2	2	1	3	4
12	12	12	1	13	24
13	12	6	2	8	24
14	14	7	4	11	28
15		9	0	9	
Totaal	332	535	552	1087	664

In de kolom afschot modelpopulatie is de jaarlijkse theoretische bestandsvermindering weergegeven. Dit is gebaseerd op de actuele doelstand van 1896 edelherten, een geslachtsverhouding van circa 1:1 en de gewenste leeftijdsklassen opbouw (o.a. voldoende volwassen edelherten van 6 jaar en ouder).

Wordt het mannelijke afschot 2012/2013 hiermee vergeleken dan valt het volgende op. In de mannelijke lijn wordt het teveel in de jaargangen kalf (nihil), spitsers (+53), 2 (+110), 3 (+34). gecorrigeerd. Daarna komt het gerealiseerde afschot redelijk goed overeen met de vermindering naar leeftijd in de modelpopulatie. Gewaakt dient te worden dat in kader van het reductieafschot de ingreep in de jonge herten te hoog wordt waardoor er onvoldoende herten de belangrijke volwassen leeftijdsfase kunnen bereiken. De te hoge standen nu worden veroorzaakt door onderschatting van de hoeveelheid kaalwild en of het niet realiseren van het toegewezen afschot. De te hoge standen zijn alleen tot het afgesproken niveau terug te brengen door een voldoende hoog kaalwild afschot.

In de vrouwelijke lijn wordt het teveel in de jaargangen tot en met 5 jaar gecorrigeerd. Tot en met de leeftijd van 5 jaar is het afschot naar leeftijd hoger dan het model. Daarna ligt het afschot lager of conform het model.

Nog steeds worden er minder hinden (17 stuks) van 10 jaar en ouder geschoten dan herten (45 stuks). Het aantal neemt wel toe.

Opgemerkt dient te worden dat het vanuit sociaal oogpunt belangrijk is dat bij de selectie van hinden bij voorkeur hinden worden geschoten die laag in de rangorde staan. Dit zijn voornamelijk jonge(re) hinden.

Standaard is dat elk jaar het aantal 3 jarigen hinden hoger is dan het aantal 2 jarigen hinden. Dit verschil wordt verklaard door een niet nauwkeurige leeftijd bepaling.

Jaarlijkse vermindering bij aantallen conform de afspraak

In het Faunabeheerplan zijn de belangen per gebied vertaald naar de gewenste aantallen edelherten en hun spreiding. In de tabel 'afschot naar leeftijd' is goed te zien wat het effect is dat in de meeste gebieden de actuele stand hoger is dan de stand die we na streven. Dit teveel zit in de regel in de categorie kaalwild, het teveel krijgt ook nog eens een kalf.

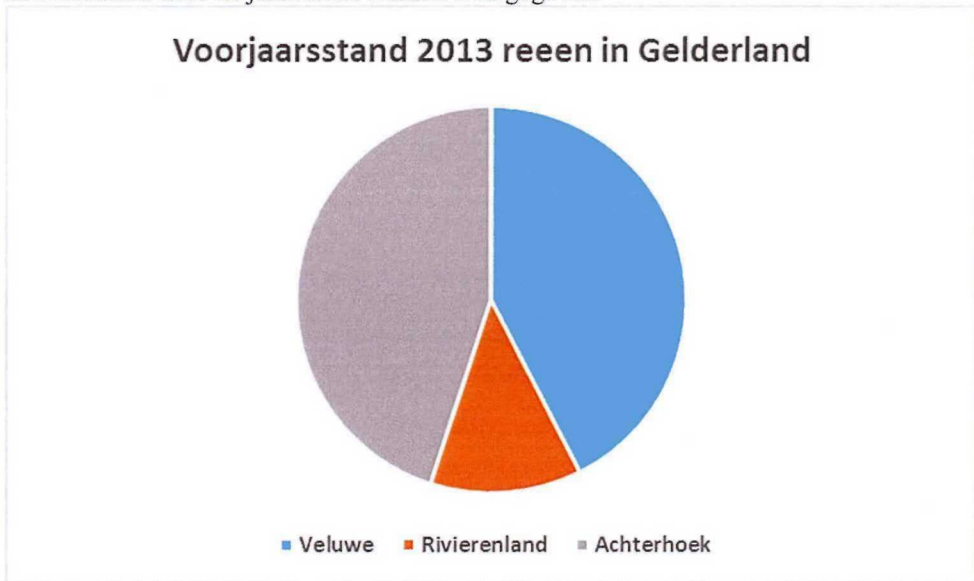
Wordt de jaarlijkse vermindering (circa 600-700 stuks) die nodig is de doelstand op het niveau van bijna 1900 edelherten te houden vergeleken met de vermindering van dit seizoen (1087 stuks), dan blijkt dat er circa 4 a 500 edelherten meer zijn geschoten. Wordt de modelvermindering van iets meer dan 600 stuks niet met het gerealiseerde afschot vergeleken maar met de afschotdoelstelling van 1539 stuks dit seizoen, dan is de conclusie: omdat de populaties niet op het afgesproken niveau zijn gehandhaafd, moesten er dit seizoen bijna 900 edelherten meer worden geschoten, in vergelijking tot een stand op het afgesproken niveau.

% afschot

In de Tweede kamer werd recent beweerd dat binnen het Veluwe Model er jaarlijks meer dan 50% van de edelherten wordt afgeschoten. Waarschijnlijk heeft degene die dit roept het zelf nooit na gerekend. Maar van een soort die een jaarlijkse aanwas heeft van 30 tot 35% kun je structureel nooit meer schieten dan die 30 a 35%. Ga je meer schieten sterft de soort uit, ga je minder schieten krijg je er steeds meer.

Voorjaarsstanden 2013

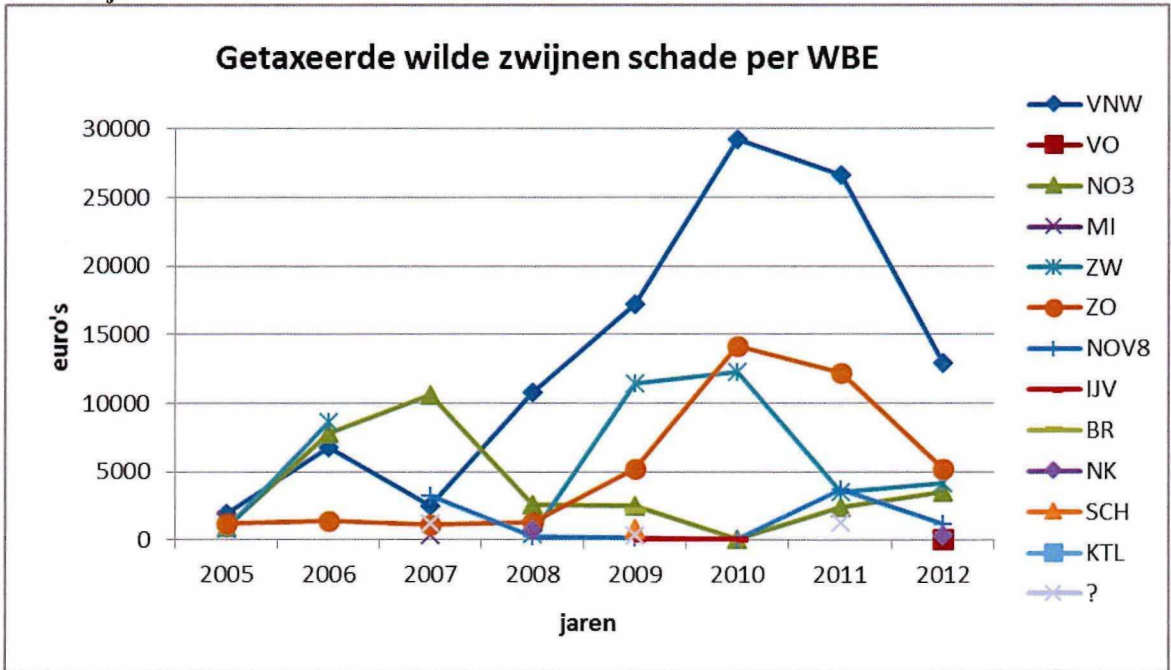
Dit voorjaar is een stand geïnventariseerd in Gelderland van circa 12.000 reeën. Circa 5.100 reeën in het gebied Veluwe, een goede 1.500 reeën in Rivierenland en 5.400 in de Achterhoek. Volgend jaar zal de ontwikkeling van de reeënstand door de jaren heen worden weergegeven.

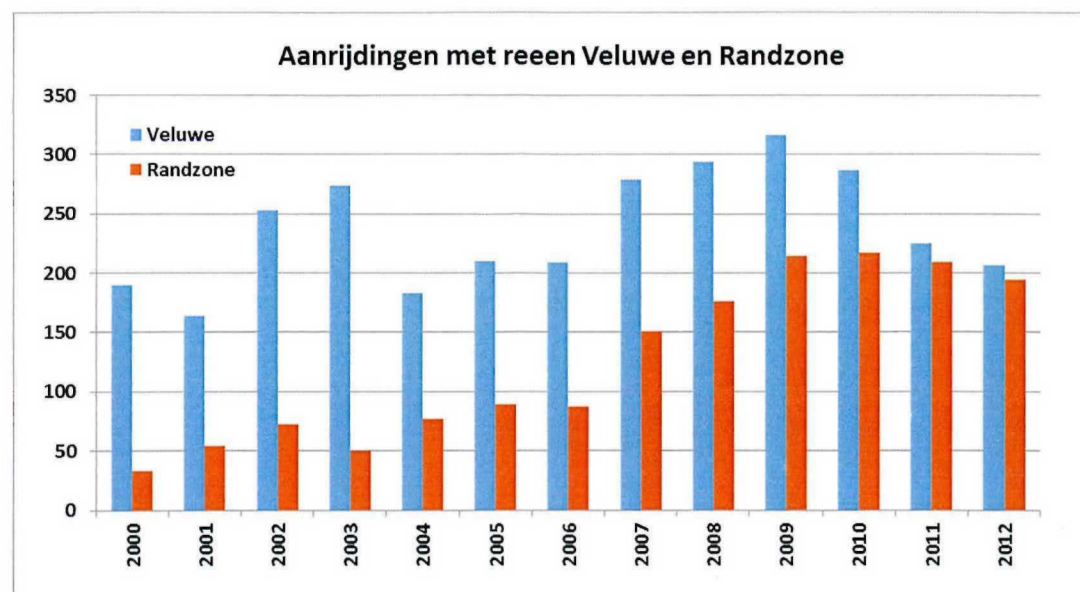
LANDBOUWSCHADE

Via het Faunafonds hebben we de gegevens ontvangen over de getaxeerde landbouwschade in 2012 aangericht door grofwild. Het betreft schade aangericht door wilde zwijnen en edelherten. Er zijn geen schade gevallen gemeld damhert. Op de Veluwe richten reeën eigenlijk geen landbouwschade aan. In de rest van Gelderland is dit anders. Vanaf volgend zal dit onderdeel zijn van de rapportage.

Wild zwijn

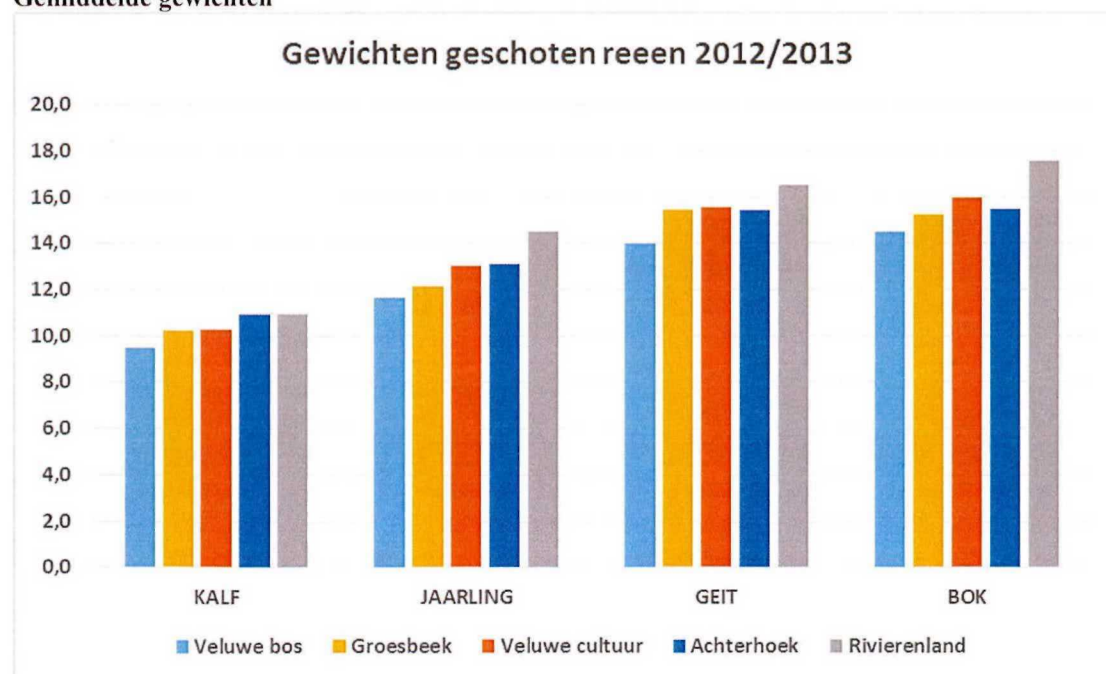

De getaxeerde wilde zwijnenschade is ten opzichte van 2011 in 2012 teruggelopen tot 27.436 euro. Dit is een daling met 45%.

In het Veluwse boslandschap is nog steeds sprake van een daling (2012 = -8%) van het aantal aanrijdingen. In het omringende cultuurlandschap zoals de IJsselvallei en de Gelderse Vallei is het aantal aanrijdingen vanaf 2009 redelijk stabiel, in 2011 was er sprake van een lichte daling -5%, die in 2012 door zet met -7%. Deze trends op landschapsschaal zeggen nog niets over de trends binnen de onderliggende WBE's, die zijn soms totaal tegenstrijdig. De sterkste daling in 2012 op de Veluwe is gemeten in de WBE Noord Oost Veluwe (-16%) en de sterkste stijging in de WBE Vale Ouwe (+14%). Deze WBE's liggen ook nog eens tegen elkaar aan. In de randzone is de sterkste daling gemeten in de WBE Stroomgebied Voorsterbeek (-26%), de sterkste stijging in de WBE Nijkerk West (+45%). Vorig jaar was de WBE Nijkerk de sterkste daler met -47%. Dit maakt duidelijk dat de schommeling niet door mast of weer worden bepaald.

Gemiddelde gewichten

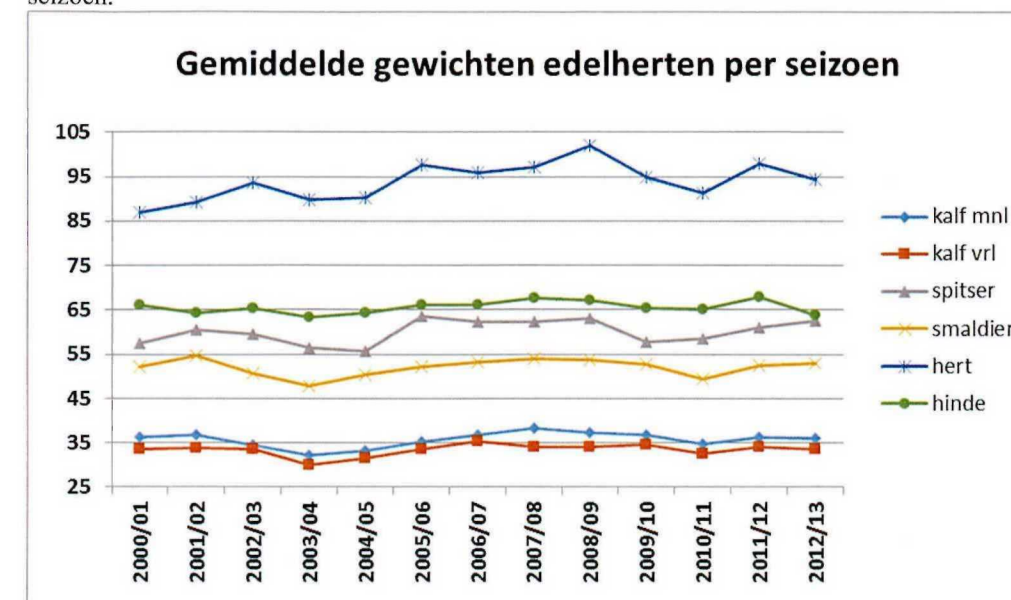
De gewichten van de geschoten reeën het afgelopen seizoen geven inzicht in de verschillende leefomstandigheden. Groesbeek hoort bij Rivierenland maar is qua landschap eerder te vergelijken met de Veluwe. Het is ook een zandbult die tijdens de laatste ijsstijden is gestuwd. Zoals te verwachten zijn de gewichten op de Veluwe het lichtst. Dan volgt Groesbeek. De gewichten in het Veluwse cultuurlandschap zijn vrijwel identiek aan de gewichten in de Achterhoek. En zoals verwacht worden reeën op de klei het zwaarst.

Totaliseren we de edelherten op de Veluwe van de laatste 15 jaar dan ziet de rekensom er als volgt uit.

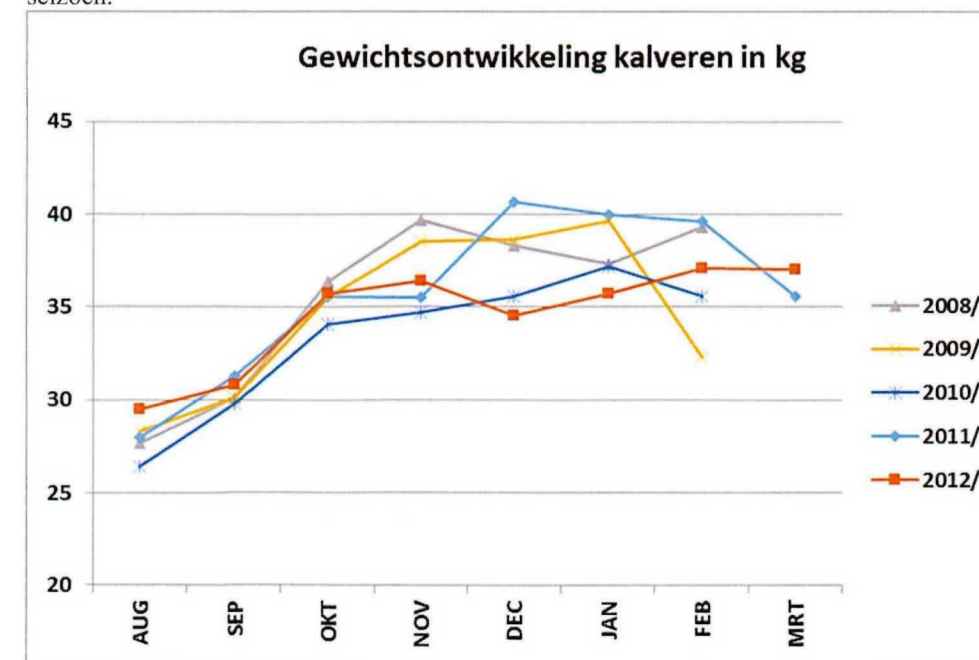
	Edelherten Veluwe laatste 15 jaar
Voorjaar	26327
Aanwas	9949
Zomer	36276
Afschot	12218
Afschot / Zomer	34%

Gewichten

De gemiddelde gewichten (zonder ingewanden) van de geschoten edelherten in kilogrammen zijn hieronder gespecificeerd naar leeftijd en geslacht weergegeven. Bij de volwassen dieren is er sprake van een daling, bij de 1 jarigen is er sprake van een lichte stijging. Bij de kalveren zien we vergelijkbare gewichten met het vorige seizoen.

De mindere voedselsituatie en de wat koudere winter lijkt toch door te werken in de groei. Vanaf november zijn de gemiddelde gewichten lager dan voorgaande seizoenen. De ontwikkeling komt nog het best overeen met de groeicurve in seizoen 2010/11. Dit was ook een slecht mastjaar en de winter was zelfs iets kouder dan afgelopen seizoen.

In beide gevallen worden deze winters ingedeeld in de categorie normaal op basis van het Hellmanngetal (H).

Gemiddelde leeftijden

	2012/2013	2011/12	2010/11	2009/10	2008/09	2007/08	2006/07	2005/06
Kalf mannelijk	6,0	5,8	6,0	5,7	6,0	5,9	5,6	5,6
Kalf vrouwelijk	5,9	5,7	6,0	5,9	5,9	5,6	5,5	5,7
Spitser	17,7	17,5	17,6	17,1	17,5	17,2	17,5	17,7
Smaldier	17,7	17,6	17,9	17,6	18,2	17,6	17,5	17,6
Hert 2 jaar en ouder	4,6	4,4	4,2	5,0	5,4	5,3	5,9	5,8
Hinde 2 jaar en ouder	4,8	4,7	4,8	4,3	4,9	4,5	4,2	4,5
Totaal edelhert in jaren	2,3	2,1	2,1	2,0	2,3	2,2	2,2	2,1

De gemiddelde leeftijd van de kalveren, spitsers en smaldieren zijn in maanden weergegeven. Als gemiddelde geboortedatum is 1 juni aangehouden. De leeftijd van de herten en hinden is in jaren weergegeven. De gemiddelde afschotleeftijd van de kalveren is iets hoger wat toe te schrijven is aan de verlenging van de afschotperiode. Bij de spitsers en smaldieren zien we hetzelfde. Bij de herten is de gemiddelde leeftijd weer iets verder toegenomen ten opzichte van vorig jaar. Bij de geschoten hinden is de gemiddelde leeftijd stabiel.

VOORJAARSTELLINGEN EDELHERTEN 2013

Algemeen

De schemertellingen vielen dit voorjaar in de periode van 6 maart tot en met 20 april. De meeste telling vielen in de periode van 9 tot en met 20 april. Alleen de Hoge Veluwe telde al eerder met behulp van lokvoer op 6 en 8 maart. Dit jaar zijn voor de tweede maal schijnwerptelling uitgevoerd in die delen waar dit zinvol is. Voorwaarde is een open landschap en aantrekkelijke voedselgronden. De meesten gebruiken schijnwerpers, maar sommigen ook een restlichtversterker. Naast aantallen geeft dit tevens inzicht in de mate van benutting van landbouwgronden. Binnen het Grofwildtellingscomité is op basis van de evaluatie besloten dit jaar de schijnwerptellingen in dezelfde periode te houden als de schemertellingen. Dit maakt de onderlinge vergelijking nauwkeuriger. De praktijk wijst uit dat het beter is om 23:00 uur te starten in plaats van 22:00 uur. De verdeling van de edelherten is totaal verschillend tijdens de nachtelijke uren ten opzichte van de locaties waar ze in de schemerperiode worden gezien. April 2013 was de koudste in 16 jaar en vierde te koude maand op rij. Deze lage temperaturen zorgde ervoor dat de vegetatie nog in ruste was. Wat de zichtbaarheid ten goede kwam. En er eigenlijk nog geen concurrentie was om naar de beste voedselplekken te trekken. Op het moment dat bosbes en de jonge loofbomen in het blad komen is de gehele Veluwe in eens een aantrekkelijk voedselgebied en neemt de zichtbaarheid af. En een deel van de geweidragers verandert dan van benuttingsgebied. In de telperiode in april heeft het op de helft van de dagen geregend. Meestal was het bewolkt weer. De temperaturen verschilden nog al. 16 en 18 april was het ineens een stuk warmer (circa 18 graden), de andere dagen was het rond de 12 graden. De luchtdruk liep op van 1000 – 1031 hPa. De wind kwam meestal uit het zuidwesten en westen. Alleen de eerste teldag kwam de wind uit het oostzuidoosten. De laatste teldag was er noordnoordoosten wind.

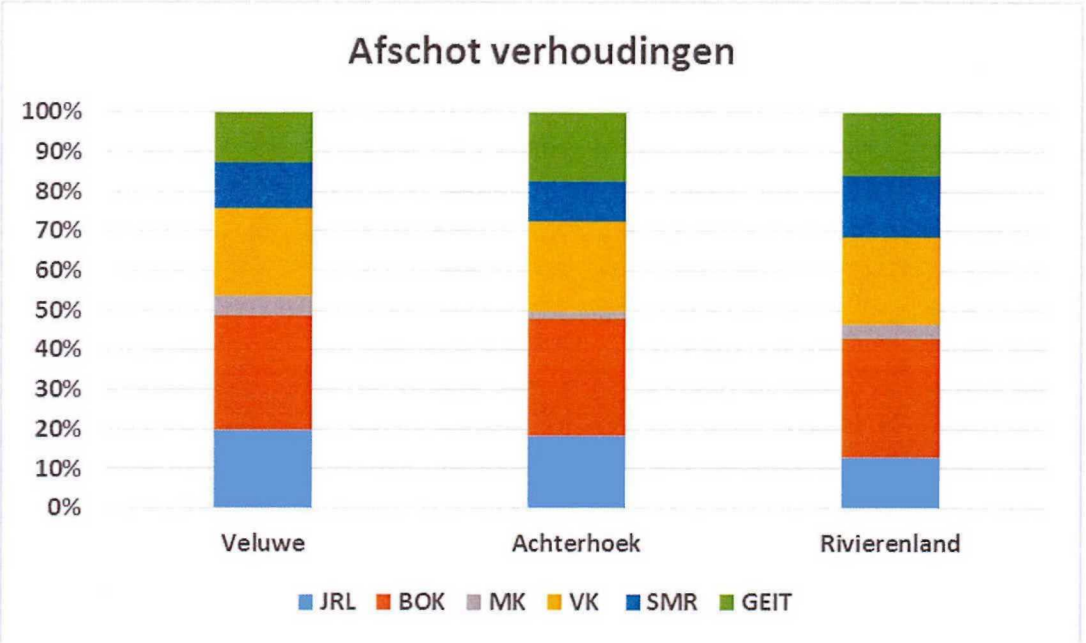
Aantallen

Na interpretatie van de telgegevens en verwerking van aanvullende waarnemingen zijn de navolgende voorjaarsstanden bepaald. Op basis van deze gegevens is de aanwas en de zomerstand berekend. Het verminderingsadvies 2013/2014 is gebaseerd op het verschil tussen zomerstand en de na te streven doelstand in 2014, zoals die vastgelegd zijn in het FBEplan van de FBE Veluwe. Dit werkplan is nog onder voorbehoud vanwege goedkeuring door de VWV, de FBE Gelderland en de Provincie.

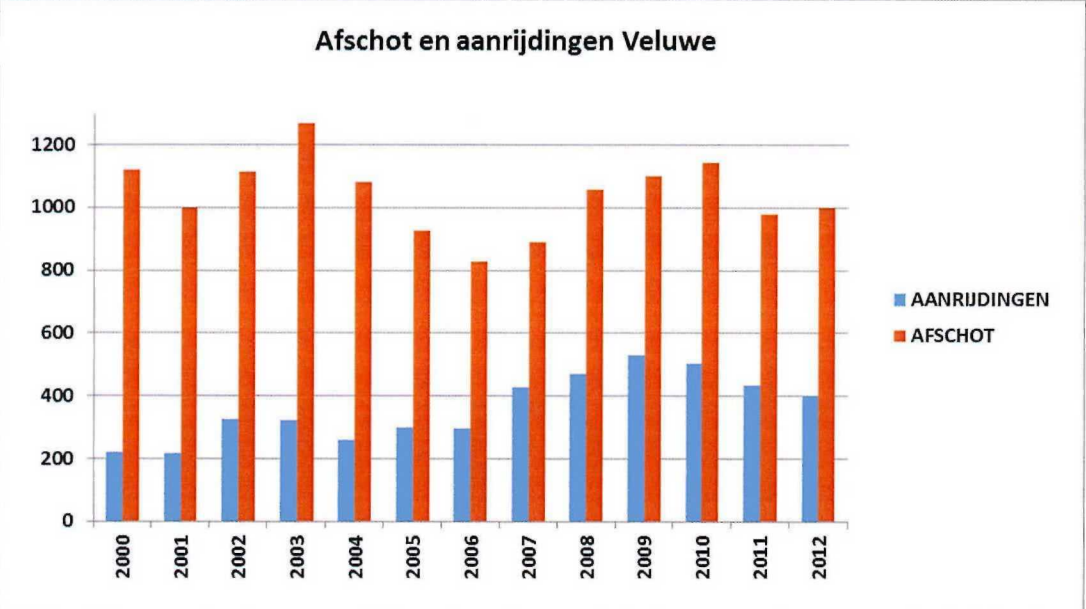
VRIJE WILDBAAN VELUWE TOTAAL

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Berekende voorjaarsstand 2013	658	172	1209		567 (262/305)	2606
Zomerstand	830	262	1209	305	1058	3664
Vermindering 2013/2014	286	147	521	171	620	1745
Doelstand 2014	544	115	688	134	438	1919
Doel FBP	520	114	676	132	415	1857

Opmerking: in verband met enkele maatwerk aanpassingen in de gebieden Brummen, Nijkerk en de gefaseerde reductie voor het gebied Deelerwoud / Repelaer ontstaat er enig verschil tussen de doelstand 2014 en doelstand op basis van het Faunabeheerplan.

Afschot en aanrijdingen

Bij de edelherten, damherten en wilde zwijnen is er op de Veluwe een relatie tussen de dichtheid en het aantal aanrijdingen. Deze relatie is in 2010 door Alterra ook wetenschappelijk aangetoond voor wild zwijn, ree en edelhert. Vanaf 2006 stijgt het afschot maar ook de aanrijdingen. In 2012 neemt het afschot toe en de aanrijdingen nemen verder af met circa 8% af. Het aantal aanrijdingen (401 stuks) bedraagt het afgelopen jaar 40% van het geschoten aantal reeën (998). De totale sterfte door afschot en verkeer komt hierdoor op 1.399 stuks. Wat neer komt op circa 8 procent van de voorjaarsstand in 2012.

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal		
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A	%
WBE's Nijmegen	42	14	23	37	88	65	2	14	18	16	50	77	117	87	81
Circul van Ooy en Millingen	15	2	8	10	67	14	2	7	4	0	13	93	29	23	79
Over Betuwe Oost	6	1	4	5	83	10	0	5	3	2	10	100	16	15	94
Midden Betuwe	4	1	1	2	50	9	1	1	3	1	6	67	13	8	62
Neder Betuwe	7	0	2	2	25	1	0	0	0	1	1	100	8	3	38
Groot Buren	40	10	17	27	68	44	1	17	8	11	37	84	84	64	76
Vijfheerenlanden	12	5	4	9	75	13	0	6	2	1	9	69	25	18	72
Tielerwaard West	21	5	8	13	62	23	1	8	4	6	19	83	44	32	73
Bommelerwaard	7	2	4	6	86	15	0	4	1	5	10	67	22	16	73
Tielerwaard Oost	10	2	4	6	60	8	1	3	4	0	8	100	18	14	78
Maas en Waal West	12	1	8	9	75	15	0	3	1	5	9	60	27	18	67
Wychen en Waal	23	1	18	19	83	27	4	7	5	6	22	81	50	41	82
Totaal Rivierenland	199	44	101	145	73%	244	12	75	53	54	194	80%	453	339	75%

T = afschottoewijzing, Jrl = jaarling (bok 1 jaar oud), Mk = mannelijk kalf, Vk = vrouwelijk kalf, Smr = smalree.

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal		
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A	%
Veluwe	654	194	286	480	73%	749	52	216	115	125	508	68%	1403	998	71%
Achterhoek	862	283	455	738	86%	1070	30	348	157	267	802	75%	1932	1540	80%
Rivierenland	199	44	101	145	73%	244	12	75	53	54	194	80%	453	339	75%
Gelderland	1715	521	842	1363	79%	2063	94	639	325	446	1504	73%	3788	2877	76%

Bij de edelherten, damherten en wilde zwijnen zijn door de jarenlange registraties en analyses veel zaken helder geworden. Bij de reeën weten we inmiddels ook veel, maar ook nog veel niet, dit vanwege de kleinschalige verborgen leefwijze. En een populatiedynamiek die veel meer bepaald wordt door lokale tijdelijke effecten. Het is meer een soort van hollen en stilstaan. En ze leven in Gelderland in totaal verschillende landschappen, met een geweldige variatie in bodemtypen. Zo leven er reeën op de klei en op het zand. Nu zal de verslaglegging nog vooral WBE gericht zijn. Maar deze zal in de loop der tijd meer veranderen in een verslaglegging naar leefgebieden. Juist hierdoor zullen de verschillen tussen de verschillende leefgebieden / landschappen tot uiting komen. En mogelijk ook leiden tot verschillen in beheer.

Overzicht toewijzing en afschot

Dit seizoen is van de toewijzing van 3.788 stuks in totaal 2.877 stuks gerealiseerd, wat neerkomt op een realisatie van 76%. Het bokkenafschot is het beste gerealiseerd in de Achterhoek (86%), Rivierenland en Veluwe blijven hier behoorlijk achter met een realiseringspercentage van 73%. Voor geheel Gelderland is 79% van de bokken gerealiseerd. De realisatie van de geiten ligt 3% lager op 76%. Ook hier is de realisatie in de Achterhoek het best te weten 80%. Rivierenland zit 1% onder het Gelders gemiddelde. De Veluwe scoort het laagst met 71% realisatie van de geiten.

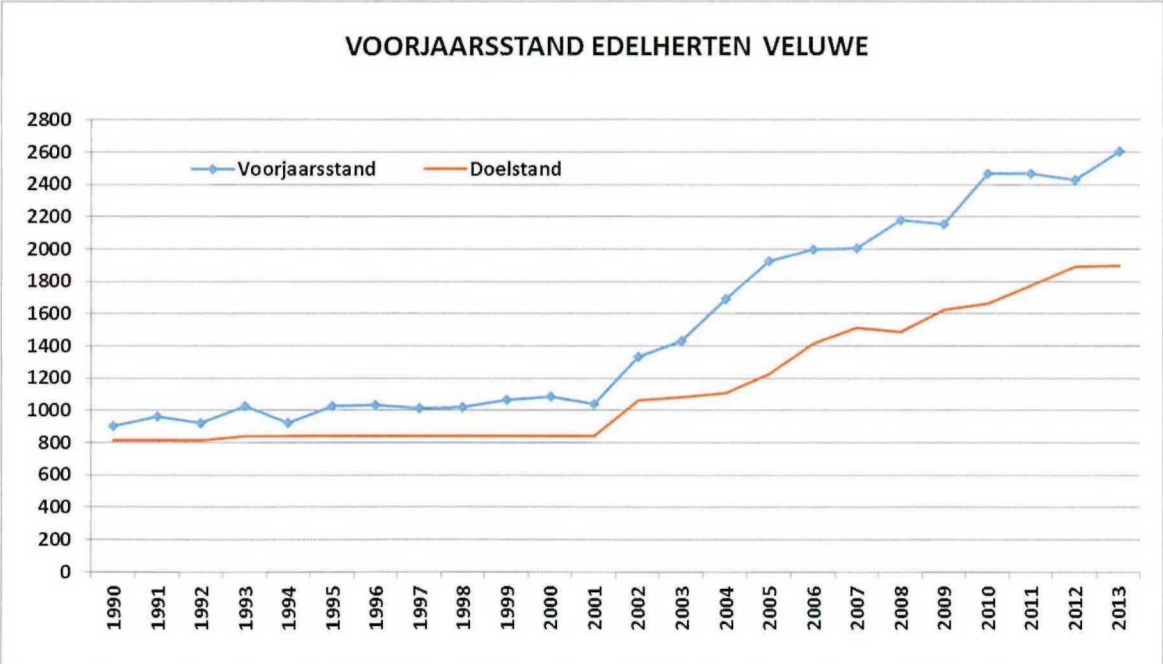
Afschotverhoudingen

In de navolgende grafiek zijn de afschotverhoudingen tussen de drie regio’s weergegeven. Hierin vallen de volgende zaken op. Op de Veluwe wordt iets meer dan 50% van het afschot gerealiseerd onder de mannelijke reeen. Het aandeel geschoten mannelijke kalveren is hier hoger dan in de Achterhoek en Rivierenland. In de Achterhoek is de geslachtsverhouding van het afschot exact 50% mannelijk en 50% vrouwelijk. In Rivierenland wordt iets meer vrouwelijk dan mannelijk geschoten. Het aandeel jaarlingen is op de Veluwe het hoogst en het laagst in Rivierenland. Het aandeel vrouwelijke kalveren is nagenoeg indentiek zo’n 22 a 23%. Het aandeel smalreeën is het laagst in de Achterhoek en het hoogst in Rivierenland. Het aandeel geiten is het hoogst in Achterhoek en Rivierenland en het laagst op de Veluwe.

De voorjaarsstand op de Veluwe is ten opzichte van vorig jaar met bijna 200 stuks gestegen. De actuele voorjaarsstand bedraagt thans iets meer dan 2600 stuks. De prognose (zomerstand 2012 - bestandsvermindering 2012/2013) bedroeg een goede 2200 edelherten. De actuele stand is 400 edelherten hoger dan verwacht. Hieronder kunt u zien welke leefgebieden dat veroorzaken. Ten opzichte van de doelstand in 2013 van circa 1900 edelherten is de actuele populatie 700 stuks te groot. Het verschil tussen wat is afgesproken en de actuele aantallen groeit daarmee. De actuele populatie is 1,4x hoger dan afgesproken stand uit het Faunabeheerplan.

Leefgebied	Doelstand 2013 (D)	Prognose 2013(P)	Actueel 2013(A)	Vershil (A-P)	Vershil (A-D)	Trend
Noord West	200	227	528	+301	+328	Sterk stijgend
Noord Oost	220	394	377	-17	+157	Licht dalend
Midden	228	232	316	+84	+88	Sterk stijgend
Zuid West	205	249	213	-36	+8	Dalend
Zuid Oost	685	740	794	+54	+109	Licht stijgend
Hoge Veluwe	199	204	221	+17	+22	Dalend
Deelerwoud	133	160	131	-29	-2	Stabiel
Nijkerk	16	17	16	-1	0	Stabiel
Brummen	11	11	10	-1	-1	Stabiel
Veluwe	1897	2234	2606	+372	+709	Stijgend

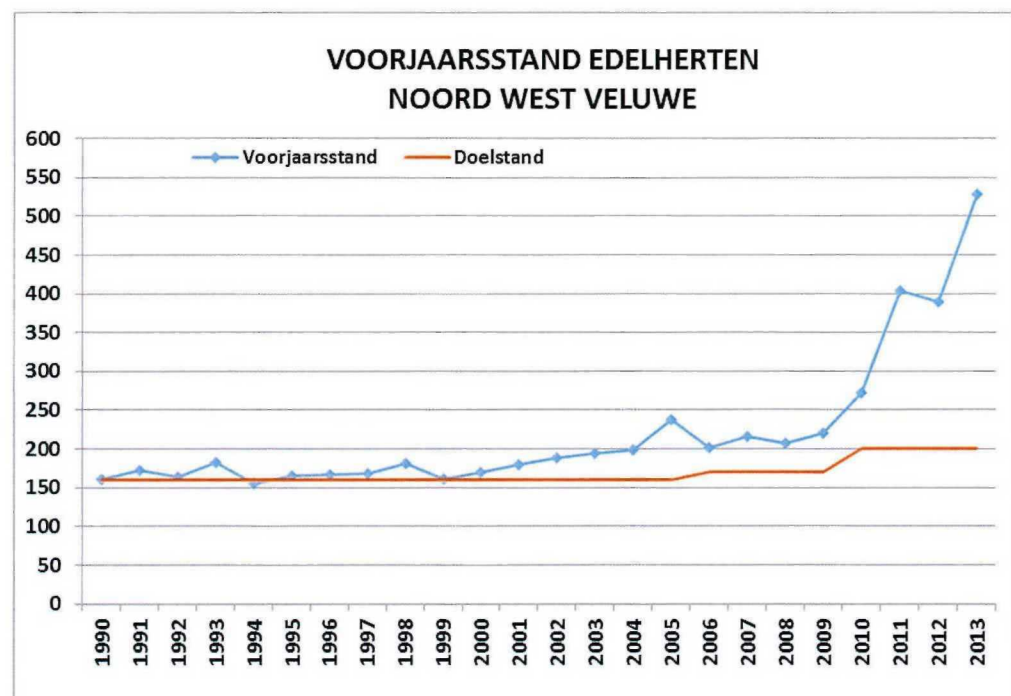
OVERZICHT VELUWE

De voorjaarsstanden zijn inclusief de Hoge Veluwe (vanaf 2002), Deelerwoud (vanaf 2004), Brummen (vanaf 2003) en Nijkerk (vanaf 2004). Duidelijk in de grafiek is het nog steeds grote verschil tussen de actuele voorjaarsstand en de doelstand het verschil werd de laatste jaren iets kleiner, maar is nu weer toegenomen.

NOORD WEST VELUWE

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Berekende voorjaarsstand 2013	125	28	242		133 (61/72)	528
Zomerstand	153	61	242	72	220	748
Vermindering 2013/2014	83	48	172	59	186	548
Doelstand 2014	70	13	70	13	34	200

De schemertellingen vonden plaats op 16 en 18 april. De schijnwerper tellingen zijn dit jaar gezamenlijk met ambtenaren van de Provincie uitgevoerd. Deze hebben plaatsgevonden op 11 en 18 april. In het zuidelijke deel is ook op 12 april nog een keer aanvullend met de lamp geteld. In het zuiden gaat dit gezamenlijk met het Kroondomein Het Loo. Dit gezamenlijke tellen is nodig omdat een deel van de voormalige buitenrasters geen edelherten meer tegenhouden. De hier aanwezige aantallen zijn geen onderdeel van dit werkplan.

De beide tellingen gaven een vergelijkbaar resultaat. In totaal zijn er 190 stuks als aanvullende waarnemingen verwerkt in de voorjaarsstand. Hiervan is 183 stuks (10 geweidragers en 173 stuks kaalwild) uit de schijnwerpertellingen en 7 stuks op basis van informatie van jachthouders. De grootste aantallen die aanvullend (146 stuks) zijn opgenomen in de uitwerking zijn waargenomen op de landbouwgronden op de landgoederen Staverden en Leuvenum. Tijdens de twee schijnwerpertellingen zijn hier respectievelijk 296 edelherten en 261 edelherten geteld. Het grootste roedel wat is waargenomen bedroeg 114 stuks. Ook in de Hierdense Poort is met de schijnwerper geteld. Het betreft edelherten uit het zelfde bron gebied. Tijdens de eerste schijnwerpertelling werden hier 24 stuks en tijdens de 2de telling 13 stuks geteld. Betreft voornamelijk kaalwild. Opvallend was dat met de schemertellingen meer geweidragers in voornoemd gebied werden geteld. Tijdens de schijnwerpertelling werd substantieel meer kaalwild geteld in vergelijking met de schemertelling.

Worden de waarnemingen van de eerste en tweede schemertelling vergeleken met de uiteindelijk bepaalde voorjaarsstand dan komt dit neer op 41% en 60%.

Met de bepaling van de voorjaarsstand wordt getracht zo goed als mogelijk de daadwerkelijke stand te benaderen. Uit de relatie tussen het ene jaar en het jaar+1 blijkt dat vanaf 2009 (+58) de daadwerkelijk stand continue wordt onderschat. In 2010 was de actuele stand 97 hoger dan de prognose. In 2011 bedroeg de onderschatting bijna 200 stuks. In 2012 was het verschil 127 stuks. Het verschil dit jaar sloeg alles, de actuele stand die is bepaald is 330 stuks dan de verwachte stand op basis van de telling van vorig jaar. Vorig jaar heeft de Provincie zelfstandig eind maart een schijnwerpertelling uitgevoerd. Wanneer deze waarnemingen worden verwerkt in de bepaling van de voorjaarsstand in 2012 en deze stand wordt doorgerekend naar de verwachte voorjaarsstand in 2013, komen de uitkomsten goed overeen. De gebiedsdeskundigen hadden grote twijfels ten aanzien de waargenomen aantallen in 2012, maar ook ten aanzien van de door de Provincie waargenomen aantallen in 2011 en 2010.

Nu de aantallen blijken overeen te stemmen mag voorzichtig worden geconcludeerd dat de daadwerkelijke aantallen nu in beeld komen. Wordt nu overal de stand in deze mate onderschat? Nee het gebied waar dit gebeurd beperkt zich voornamelijk tot het gebied Leuvenumse Bos, landgoed Staverden, Landgoed Leuvenum en landgoed Ullerberg. De verwachte kaalwild stand bedroeg hier 78 stuks, de actuele stand is bepaald op 267 stuks. De doelstand conform het Faunabeheerplan bedraagt in dit gebied 50 stuks kaalwild.

Gelet op deze aantallen in combinatie met een verdere stijging van de landbouwschade is eind april besloten per 1 mei gebruik te maken van de zogenaamde 10% clausule op de ontheffing om edelherten te mogen doden. ‘Maximaal 10% van het afschot van edelherten per jaar mag buiten de reguliere periode worden verricht in verband met afschot ter voorkoming van belangrijke schade aan landbouwgewassen en bosbouw. De

REEWILDBEHEER 2012/2013

AFSCHOT REEWILD 2012/2013

Door de samenvoeging van de drie Gelderse Faunabeheereenheden tot de FBE Gelderland zal voortaan verslag worden gedaan van het grofwild in geheel Gelderland. De belangrijkste verandering zit bij de reeën omdat deze soort vrijwel gebiedsdekkend voorkomt. In de verslaglegging is nog wel de hoofdverdeling Veluwe, Achterhoek en Rivierenland aangehouden.

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal		
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A	%
Veluwe Noord West	100	27	46	73	73	103	7	27	26	17	77	75	203	150	74
Vale Ouwe	45	12	12	24	53	49	1	11	10	4	26	53	94	50	53
Noord Oost Veluwe	102	19	57	76	75	135	12	31	15	25	83	61	237	159	67
Midden Veluwe	25	3	12	15	60	30	1	9	2	4	16	53	55	31	56
Zuid West Veluwe	39	5	12	17	44	36	3	5	4	6	18	50	75	35	47
Zuid Oost Veluwe	67	19	24	43	64	83	6	12	10	17	45	54	150	88	59
Hoge Veluwe	0	0	1	1		0	0	0	0	1	1		0	2	
Noord West Veluwerand	10	6	0	6	60	9	0	3	3	2	8	89	19	14	74
Oldebroek Oosterwolde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
IJssellanden	0	0	0	0	0	4	0	1	1	1	3	75	4	3	75
IJsselvallei	61	26	27	53	87	72	3	30	9	12	54	75	133	117	80
Stroomgebied Voorsterbeek	34	13	15	28	82	35	1	18	3	6	28	80	69	56	81
Brummen	35	15	15	30	86	36	1	17	5	1	24	67	71	54	76
Zuid Veluwe West	31	14	15	29	94	40	5	15	7	9	36	90	71	65	92
Lunteren	13	4	6	10	77	18	0	3	2	6	11	61	31	21	68
Nijkerk	77	27	35	62	81	84	12	30	15	9	66	79	161	128	80
Schaffelaar	14	4	8	12	86	12	0	4	1	5	10	83	26	22	85
De Vallei	1	0	1	1	100	3	0	0	2	0	2	67	4	3	75
Totaal Veluwe	654	194	286	480	73%	749	52	216	115	125	508	68%	1403	998	71%

T = afschottoewijzing, Jrl = jaarling (bok 1 jaar oud), Mk = mannelijk kalf, Vk = vrouwelijk kalf, Smr = smalree.

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal		
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A	%
Gorssel	37	10	19	29	78	42	0	12	5	15	32	76	79	61	77
IJssel Oost	101	38	56	94	93	109	1	41	19	23	84	77	210	178	85
Lochem	103	33	47	80	78	112	2	35	16	26	79	71	215	159	74
Ruurlo	36	14	18	32	89	40	3	12	3	9	27	68	76	59	78
De Berkelstreek	52	13	36	49	94	74	1	20	18	31	70	95	126	119	94
't Achterveld	12	6	4	10	83	12	1	5	1	2	9	75	24	19	79
Rekken e.o.	39	14	19	33	85	39	1	13	3	8	25	64	78	58	74
Winterswijk	136	52	64	116	85	169	2	57	29	50	138	82	305	254	83
Oost Gelre	37	8	21	29	78	46	4	14	6	8	32	70	83	61	73
Aalten	66	20	38	58	88	76	6	31	10	10	57	75	142	115	81
Wisch	23	3	15	18	78	33	0	12	4	7	23	70	56	41	73
Zelhem Doetinchem	57	22	26	48	84	91	0	30	11	27	68	75	148	116	78
Hengelo e.o.	44	9	29	38	86	43	3	17	6	10	36	84	87	74	85
Hummelo-Keppel	50	20	24	44	88	60	2	15	7	10	34	57	110	78	71
De Liemers	6	2	3	5	83	8	2	1	2	1	6	75	14	11	79
Rijnwaarden	27	7	17	24	89	32	0	8	6	14	28	88	59	52	88
Bevermeer	16	6	8	14	88	19	0	7	3	3	13	68	35	27	77
Gendringen-Bergh	20	6	11	17	85	65	2	18	8	13	41	63	85	58	68
Totaal Achterhoek	862	283	455	738	86%	1070	30	348	157	267	802	75%	1932	1540	80%

T = afschottoewijzing, Jrl = jaarling (bok 1 jaar oud), Mk = mannelijk kalf, Vk = vrouwelijk kalf, Smr = smalree.

Onderschattingen zijn het gevolg van bovengemiddelde mastjaren, vooral met beukennoten. De vier elkaar opvolgende goede mastjaren van 2004 tot en met 2007 verklaren de wilde zwijnen boost, op de Veluwe, in Duitsland en de rest van Noord West Europa. De mindere mastsituatie vanaf 2008 zorgt Europa breed voor krimpende populaties.

Verwachting voorjaarsstand 2013

Vorig jaar is voorafgaand aan de tellingen in 2012 een voorjaarsstand voorspeld van 2.000 keilers, zeugen en overlopers, op basis van de tellingen is uiteindelijke een voorjaarsstand bepaald van 1.850 stuks. Voor de actuele stand 2013 is de prognose 1.400 stuks. Het is aannemelijk dat vorig jaar de stand in een aantal gebieden is onderschat. Maar er heeft nog enige sterfte plaats gevonden. Tijdens de jaarvergadering kunnen we u meer vertellen.

Mastsituatie

JAAR	I.EIK	BEUK	A. EIK
2000	+++	+++	+++
2001	++	0	+
2002	+	++	-
2003	-	0	-
2004	+++	+++	+
2005	+	0	++
2006	+++	+	+-
2007	+	+	+
2008	+-	0	++
2009	+	+	+-
2010	-	0	++
2011	++	++	+
2012	+-	0	+
2013	+	+	+

VERKLARING
+++ extreme volmast
++ volmast
+ redelijke mast
+- plaatselijke mast
- geen mast van betekenis
0 = niets
I.EIK +- inlandse eik
A.EIK +- Amerikaanse eik

Mast 2012

Het was een slecht mastjaar. Alleen de Amerikaanse eiken hebben nog voor een redelijke opbrengst gezorgd.

Verwachting mast 2013

Op dit moment ziet de situatie er als volgt uit:

Beuk: de meeste beuken hebben gebloeid, de vruchtzetting lijkt goed verlopen, de bolstertjes zijn al zichtbaar. Bij controle blijkt circa de helft vol te zitten met bolstertjes en de andere helft niet of zeer beperkt.
Inlandse eik: de bloei was massaal. Misschien dat er lokaal vruchtbeginselen zijn bevroren door enkele late nachtvorsten. Kaalvraat door rupsen ontbreekt tot nu toe volledig. Ook aan jonge eikjes van circa 10 jaar zitten de steeltjes met de minuscule eikeltjes.
De hoeveelheid steeltjes schatte ik altijd globaal in. Dit werkte nauwkeurig genoeg. Vorig jaar ben ik gestart om systematischer te meten bij de eiken. Op verschillende plekken op de Veluwe maak ik de volgende beoordeling. Aantal bladen per scheut, aantal steeltjes en het aantal vruchtbeginselen. In principe zou in elke bladoksel een steeltje kunnen zitten. Vorig jaar was de score als volgt: in 8% van alle bladoksels zat een steeltje en per steeltje zaten er gemiddeld 1,6 eikels. De meting op 3 juni uitgevoerd geeft de volgende score 13% van alle bladoksels zat een steeltje en per steeltje zaten er gemiddeld 1,9 eikels. Vertaald naar mastscore zit dit tussen een redelijke en een plaatselijk mast in.
Amerikaanse eik: Massale bloei, oogst in 2013. Mogelijk lokaal nachtvorstschade. Vorig jaar is een redelijke mast voor dit seizoen voorspeld.

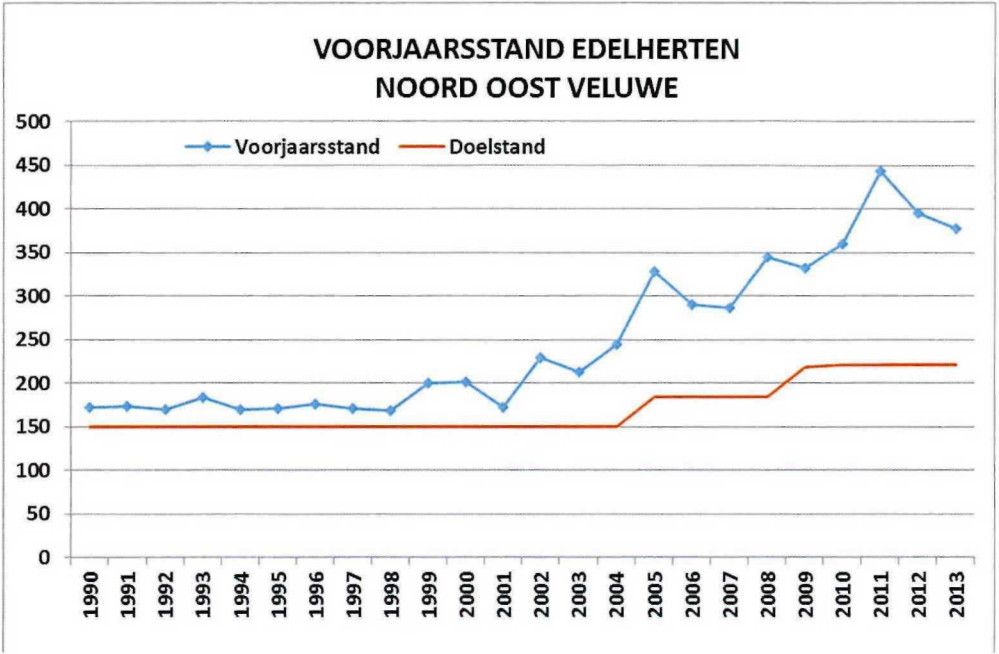
Gecombineerd voor de drie loofboomsoorten is de conclusie een iets minder dan gemiddeld mastjaar.

landbouwschade is dichtheid gerelateerd en de meest effectieve maatregel om schade te voorkomen is het verminderen van de aantallen tot op het afgesproken niveau. Vanwege de geweldige aantallen die geschoten moeten worden is besloten voor een verlengde afschot periode. Het doel is zo spoedig mogelijk de stand terug te krijgen op het afgesproken niveau. Alleen daardoor is de schade bij de boeren en de verkeersonveiligheid terug te brengen.
Schadebestrijding op perceelsniveau heeft bij deze aantallen geen zin. Je kunt niet elke nacht aanwezig zijn. En een roedel van 50 stuks of meer levert binnen een uur al belangrijke schade op.
Er is tevens discussie ontstaan over het afschot plegen in de werpperiode van de kalveren. Zoals uit bovenstaande cijfers blijkt is er een toewijzing van 548 stuks. Binnen deze totale toewijzing zijn er 48 spitsers en 59 smaldieren vrijgegeven voor afschot. In de werpperiode zondert de hinde die een kalf gaat zetten zich af. De kalveren van vorige jaar worden daarbij tijdelijk af gestoten. Deze eenjarigen zijn uitstekend te onderscheiden van de drachtige of zogende moederdieren. Kenmerken zijn grootte, verharing, geweigroei en gedrag. Deze eenjarigen bevinden zich nu buiten de kaalwildroedels, trekken rond zonder ervaren leidhinde, waardoor ze makkelijk te bejagen zijn en het afschot voor een minimale verstoring zorgt. Zolang de relatie tussen jager en afschot richting de overige dieren wordt voorkomen, maar dat geldt altijd. Ook jonge herten van 2 en 3 jaar kunnen in deze periode worden geschoten en zijn qua uiterlijk en gedrag goed te onderscheiden van oudere herten. Het gewei bevindt zich wel in de groeifase. De huidige classificatie kent echter qua gewei geen beperkingen meer. En deze categorie is qua aantallen het sterkst vertegenwoordigd.
Per 1 mei is gestart met het reebokken afschot, als je dan toch al in het bos aanwezig bent kun je toch net zo goed een spits of een smaldier schieten als die langs komt.
Een langzamer reductie betekent gewoon meer schade bij de boer en een grotere kans op een aanrijding. Met een gerichte jaarlingen afschot zou ook de toeloop in de Hierdense Poort kunnen worden beperkt. De aantallen die daar 's nachts nu foerageren zijn door de te hoge stand in het brongebied veel te hoog. Hier kan ook belangrijke schade ontstaan.
Bij een stand van 200 stuks op de Noord West Veluwe was er een balans tussen de edelherten en alle andere menselijke functies in het leefgebied. Het is gewenst deze situatie zo spoedig mogelijk te herstellen. Dan hoeven er geen vervelende maatregelen genomen te worden en kunnen we met zijn allen gewoon genieten van deze mooie en indrukwekkende dieren. Worden de aantallen te groot, dan wordt 'roodwild' al snel 'rotwild'.

NOORD OOST VELUWE

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Berekende voorjaarsstand 2013	104	25		156	92 (42/50)	377
Zomerstand	129	42	156	50	144	521
Vermindering 2013/2014	52	28	79	36	106	301
Doelstand 2014	77	14	77	14	38	220

Er is op 12 en 19 april geteld. De schijnwerpertellingen zijn gehouden op 8, 9 en 15 april. Na vergelijking van de telresultaten van de schemer en de schijnwerpertelling (+26 stuks) en de opname van aanvullende waarnemingen (+32) van rond de teldata is een voorjaarsstand bepaald van 377 stuks. Dit aantal is conform de prognose op basis van de telling van vorig jaar. De actuele stand ligt nog wel steeds 177 stuks boven het afgesproken aantal. De toename van de edelherten in de randzones, waar het bos- en natuurgebied overgaat in een afwisselend cultuurlandschap is een belangrijk aandachtspunt. Meer edelherten hier betekent ook meer landbouwschade. Dit geldt met name voor het Pollenseveen. Door de aangrenzende versnipperde jachtveld situatie in combinatie met een niet bejaagbaar jachtveld is het afschot onder het kaalwild hier kleiner dan het aantal kalveren wat jaarlijks wordt geboren. De stand groeit en daarmee ook de landbouwschade. Het lijkt crop of de groei van het kaalwild rond Epe is gestopt.
Worden de waarnemingen van de eerste en tweede telling vergeleken met de uiteindelijk bepaalde voorjaarsstand dan komt dit neer op 68% respectievelijk 60%.

MIDDEN VELUWE

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Berekende voorjaarsstand 2013	73	30		148	65(30/35)	316
Zomerstand	103	30	148	35	128	444

SPECIFICATIE ZOMERSTAND 2013 IVM AFSCHOTVRIJE ZONES

Zomerstand	103	30	148	35	128	444
Zomerstand afschotvrije zone (AVZ)	6	9	50	12	43	120
Vermindering tlv AVZ	-9	0	8	2	10	11
Zomerstand excl. AVZ	97	21	98	23	85	324
Doelstand excl. AVZ	56	10	56	10	28	160
Vermindering rest	41	11	42	13	57	164
Totale vermindering 2013/14	32	11	50	15	67	175
Doelstand 2014	71	19	98	20	61	269
Doelstand 2013	75	10	80	15	48	228
Doelstand 2012	59	14	75	14	42	204
Doelstand 2011	56	10	56	10	28	160

Vanaf 2008 worden de schemertellingen 's ochtends uitgevoerd. Dit jaar op 19 en 20 april. Aansluitend is er 's nachts in Kootwijk met de schijnwerper gekeken. Tijdens de schemertellingen werden respectievelijk 265 en 222 edelherten. Door combinatie van de telresultaten en aanvullende waarnemingen (11 stuks) is de actuele populatiegrootte bepaald op 316 stuks. Dit is bijna 100 stuks boven de doelstand die voor 2013 als uitgangspunt gold. Het afschot is het afgelopen seizoen voor bijna 100% gerealiseerd. Geconcludeerd mag worden dat vorig jaar, maar ook dat jaar ervoor de werkelijke stand is onderschat. Het verschil tussen de prognose en de actuele stand bedroeg 105 stuks voornamelijk in het kaalwild en de spitsers.

Worden de waarnemingen van de eerste en tweede telling vergeleken met de uiteindelijk bepaalde voorjaarsstand dan komt dit neer op respectievelijk 84% en respectievelijk 70%.

meer wilde zwijnen in urbane gebieden hun kostje bij elkaar liepen te scharrelen, en hierdoor tijdens de tellingen buiten beeld bleven.

Maar het percentage wat van de daadwerkelijke aanwezige wilde zwijnen wordt waargenomen met bovengenoemde methode wordt vooral beïnvloed door de dichtheid van de wilde zwijnen en de voedselsituatie. Bij hoge dichtheden en een goed natuurlijk voedselaanbod hebben de tellingen een mindere nauwkeurigheid en bij lage dichtheden en een slecht voedselaanbod scoren de tellingen de hoogste nauwkeurigheid.

Correctie tellingen op basis van dichtheid en voedselsituatie

Op basis van ervaringsgegevens is het inmiddels mogelijk een verantwoorde correctie toe te passen op basis van de variabelen dichtheid en mast.

Zoals hiervoor aangegeven tellen we na een voedselarm jaar een hoger percentage van de daadwerkelijk aanwezige aantallen. De telling is nauwkeuriger.

Tellingen na een voedselrijk jaar laten een lager percentage van de daadwerkelijke aantallen zien.

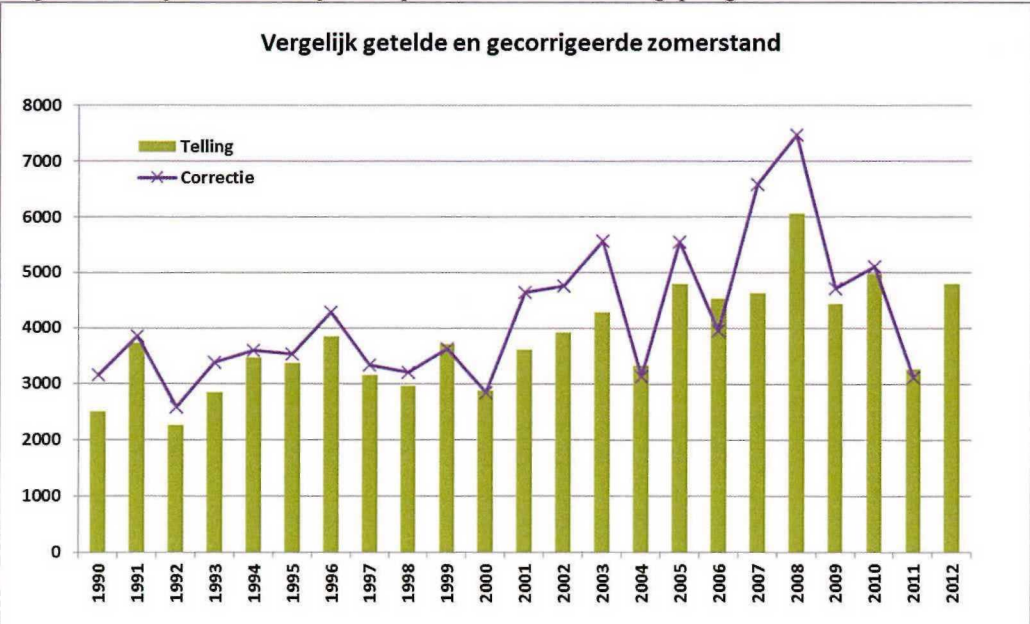
Op basis van de voedselsituatie weten we dus welke tellingen meer overeen kwamen met de werkelijkheid. Er kan met deze kennis een relatie worden gelegd tussen de uitkomsten met een verschillende nauwkeurigheid.

Op basis van deze analyse is door de VWV de volgende werkwijze afgesproken (april 2009).

Onderwerp	Actie
Uniforme uitvoering en uitwerking wilde zwijnen tellingen	Bewaking binnen Grofwildtellingscomité
Correcties voorjaarsstand en aanwas	Deze worden jaarlijks aan de hand van de geldende omstandigheden bepaald binnen het grofwildtellingscomité en daarna vastgesteld binnen het ABVWV.
Correcties voorjaarsstand ahv betrouwbaarheidsscore	Nauwkeurig = geen correctie Redelijk nauwkeurig = 1,05 – 1,1x Minder nauwkeurig = 1,1 – 1,2x Onnauwkeurig = > 1,2x
Correcties aanwas op basis referentie jaar uitgangspunt is maximale zeug : big verhouding, tot nu toe binnen range.	Afhankelijk van de mastsituatie. Voorbeeld Veluwe Slecht = 4,0 – goed = 5,5
Analyse effecten	Ambtelijk secr. VWV

Zomerstanden

In de onderstaande grafiek staan de zomerstanden (TELLING) zoals die aan de hand van de jaarlijkse telgegevens zijn bepaald. In de lijn 'Correctie' staan de gecorrigeerde zomerstanden. Deze worden bepaald door de getelde voorjaarsstand het jaar erop te sommeren met het gepleegde afschot.

Uit dit beeld blijkt heel duidelijk dat de geregelde onderschattingen in de periode van 2001 tot en met 2008 voor de groei tot het Veluwse record van 7.500 wilde zwijnen in 2008 hebben geleid.

Inmiddels is bekend dat de nauwkeurigheid van onze telmethode beïnvloed wordt door de dichtheid en de voedselsituatie. De goede mastsituatie in het seizoen 2011/12 zal er voor zorgen dat de tellingen in 2011 zijn gehouden onnauwkeuriger (hoge dichtheid en nog steeds beukennoten beschikbaar) zullen zijn dan die van in 2010 en de tellingen die nu worden gehouden. Vooral in de grote beukenboombossen zal de stand worden onderschat. Of deze voorspelling van vorig uit gaat komen zal uit de tellingen die nu worden gehouden blijken. De overschrijding van de afschottoewijzing in bepaalde categorieën in verschillende WBE duiden hier wel op. In de grafiek staat ook een lijn die ‘Correctie’ is genoemd en die zegt iets over die nauwkeurigheid. Tot 2001 is er sprake van een grote nauwkeurigheid. Na 2001 worden de tellingen minder nauwkeurig. Aan de hand van een terugrekening is bepaald hoe groot de voorjaarsstand minimaal was. Deze terugrekening is nauwkeurig na een mastloos jaar. Hieruit blijkt dat in sommige jaren zoals 2003, 2005, 2007 en 2008 de voorjaarsstand aanzienlijk is onderschat. Het betreft allemaal tellingen na een goed mastjaar met beukennoten.

In 2007 was er sprake van een onderschatting van 600 keilers, zeugen en overlopers, in plaats van de 1.600 stuks waren er minimaal 2.200. Het jaar erop in 2008 een onderschatting met 900 keilers, zeugen en overlopers, in plaats van de 2.500 stuks waren er minimaal 3400 wilde zwijnen.

Om dit te voorzien is het noodzakelijk vanuit de laatste nauwkeurig telling te redeneren. Dit mag zowel naar de toekomst als naar het verleden. De telling in 2006 is zo’n nauwkeurige telling. Op basis van deze telling was een voorjaarsstand in 2007 te verwachten van bijna 2.200 wilde zwijnen, op basis van de telling werd een voorjaarsstand bepaald van net geen 1.600 wilde zwijnen.

Op basis van deze kennis, kon in Nieuwsbrief 37 al worden voorspeld, dat de tellingen in 2012 een onderschatting te zien zouden geven van de werkelijkheid. De verwachte voorjaarsstand bedroeg 2.000 stuks. De voorjaarsstand die in 2012 is bepaald aan de hand van de tellingen bedroeg 1.850 stuks.

De verwachte stand dit voorjaar is aan de hand van de zomerstand in 2012 minus het gerealiseerde afschot bepaald op circa 1.400 keilers, zeugen en overlopers. Brengen we op deze 1.400 wilde zwijnen ook nog de doodgereden en dood gevonden zwijnen in mindering dan bedraagt de verwachte voorjaarsstand circa 1.050 stuks. De eerste uitslagen duiden erop dat in sommige gebieden de aanwas is onderschat maar ook overschat. De tellingen die nu worden gehouden kennen weer een hogere nauwkeurigheid dan in 2012.

Methode en nauwkeurigheid

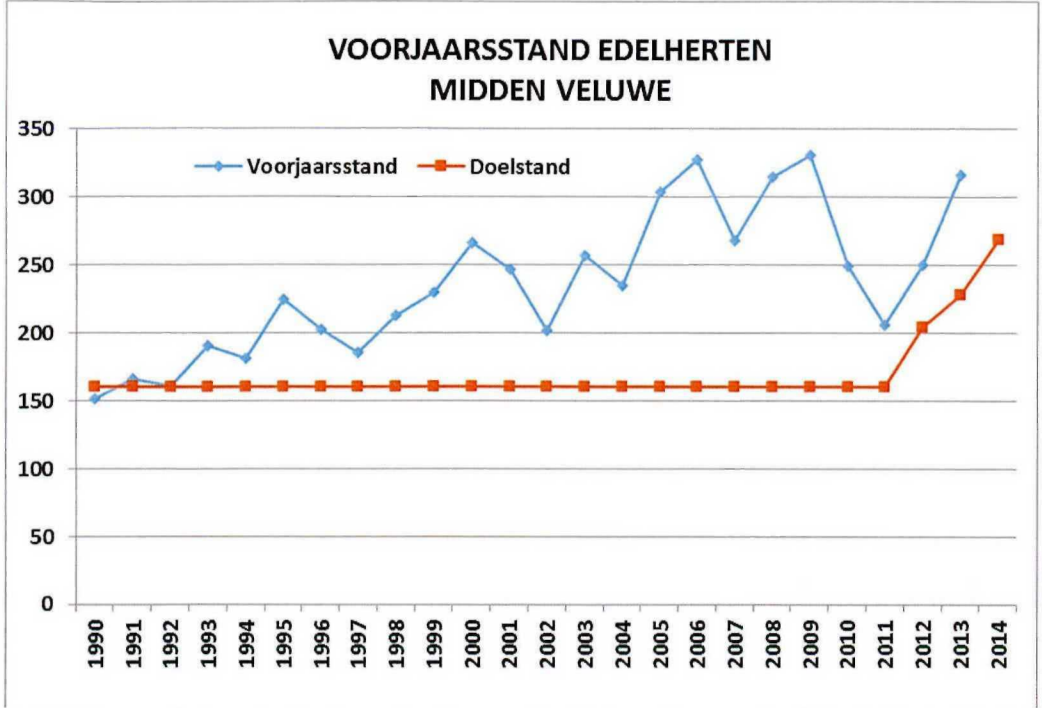
Sinds de oprichting van de Ver. Wildbeheer Veluwe in 1975 worden elk jaar de wilde zwijnen op de Veluwe geteld. In de periode van eind mei begin juni wordt in elke WBE via twee telrondes geïnventariseerd. De periode eind mei begin juni heeft zich in de praktijk bewezen als het meest efficiënt. In deze periode zijn de meeste biggen geboren. Veel zeugen zogen en hebben daardoor een hoge energiebehoefte terwijl de natuurlijke voedselsituatie met uitzondering van goede mastjaren niet meer beïnvloed wordt door de aanwezigheid van mast. Uit het onderzoek van Oliver Keuling onder Duitse Sauen blijkt ook dat ze het zichtbaarst zijn in de maanden mei en juni. Ook dit past weer in het plaatje dat het voor alleseters niet zo’n florissante periode is.

Het telgebied wordt afhankelijk van de situatie ter plaatse verdeeld met vaste telploegen dan wel met rijdende telploegen. Op vrijwel alle vaste telplekken wordt lokvoer gebruikt. Er mag met het lokvoeren worden gestart uiterlijk 3 weken voor de eerste telling. In deze periode van het jaar zijn plekken met breedbladige grassen ook in trek. Hier wordt vanaf vaste plekken geteld of de locaties zijn opgenomen in de ronde van een rijploeg. Na extreem goede beukenmastjaren is het zinvol rond te rijden in de grote beukenboomboscomplexen op de Veluwe, omdat dan nog steeds op beukennoten wordt gevoerd.

De inventarisatiegegevens van beide telavonden worden met elkaar vergeleken en vanwege een redelijke plaats trouwheid van de wilde zwijnen, gebiedsgewijs beoordeeld. De inventarisatiegegevens worden eventueel aangevuld met waarnemingen van gebiedsdeskundigen van vlak voor en na de teldata. Uitgangspunt is de werkelijke aantallen zo goed mogelijk te benaderen.

Essentieel verschil met de inventarisatie van de edelherten is dat bij de wilde zwijnen de zomerstand en niet de voorjaarsstand wordt geteld. Dit wordt gedaan omdat de jaarlijkse aanwas extreem kan fluctueren. We weten ook dat na de tellingen ongeacht de voedselsituatie in de maanden juni, juli en augustus nog biggen worden geboren. De mate waarin dit gebeurt is wel afhankelijk van de voedselsituatie. We noemen dit na-aanwas. Vanaf 2005 wordt standaard deze ‘na-aanwas’ binnen de range van ervaringsgegevens verwerkt in de zomerstand. Zonder deze correctie levert de inventarisatie standaard een te laag beeld van de daadwerkelijke aanwas.

Ondanks deze correcties blijken de uitkomsten van de tellingen in vergelijking tot het verleden een steeds groter verschil met de werkelijke aantallen te vertonen. De verklaring is dat bij hogere dichtheden, een toenemend aantal wilde zwijnen niet meer op de telplekken komt. De oorzaak is dat de rotte in wiens gebied de telplek ligt andere wilde zwijnen van buiten het territorium weg houden. Daarnaast lijken de wilde zwijnen minder geconditioneerd te zijn naar het verstrekte lokvoer te komen in vergelijking met de periode van voor 2001. In veel gebieden werd toen jaarrond lokvoer verstrekt. Ook bleek dat in de periode met de hoogste aantallen er steeds

In 2011 is voor het eerst rekening gehouden met de afschotvrije zones in dit leefgebied. Het doel hiervan is de zichtbaarheid van edelherten onder meer op en rond de Hoog Buurlose Heide te bevorderen. Jaarlijks zal dit worden geëvalueerd. Naast zichtbaarheid is handhaafbaarheid van de populatie (ontwikkeling dichtheid en ruimtelijke beperking uitvoering afschot) een belangrijk weegpunt. Te samen bepaalt dit het te voeren afschotbeleid.

De ontwikkeling vanaf de start zal voortaan hierna worden weergegeven.

Ontwikkeling aantallen in de afschotvrije zones op de Midden Veluwe

Jaar	Voorjaar	Zomer	Toewijzing	Netto groei	Opmerkingen
2011	35	53	9		
2012	75	103	35	+40	
2013	77	120	11	+2	

Opgemerkt dient te worden dat de afschotvrije zone gewoon onderdeel is van het gehele leefgebied. De tellingen in april zijn moment opnames. Roedels binnen hun normale benuttingsgebied kunnen zowel binnen als buiten de afschotvrije zone worden waargenomen. Spitsers en jonge herten verlaten hun moeders en settelen zich mogelijk buiten het afschotvrije gebied. Elders opgegroeide spitsers en jonge herten kunnen zich aansluiten bij roedels die een deel van deze afschotvrije zone benutten. Kortom een exacte optelsom is niet te maken. De ontwikkeling en de trend vinden wel hun weerspiegeling in boven vermelde cijfers.

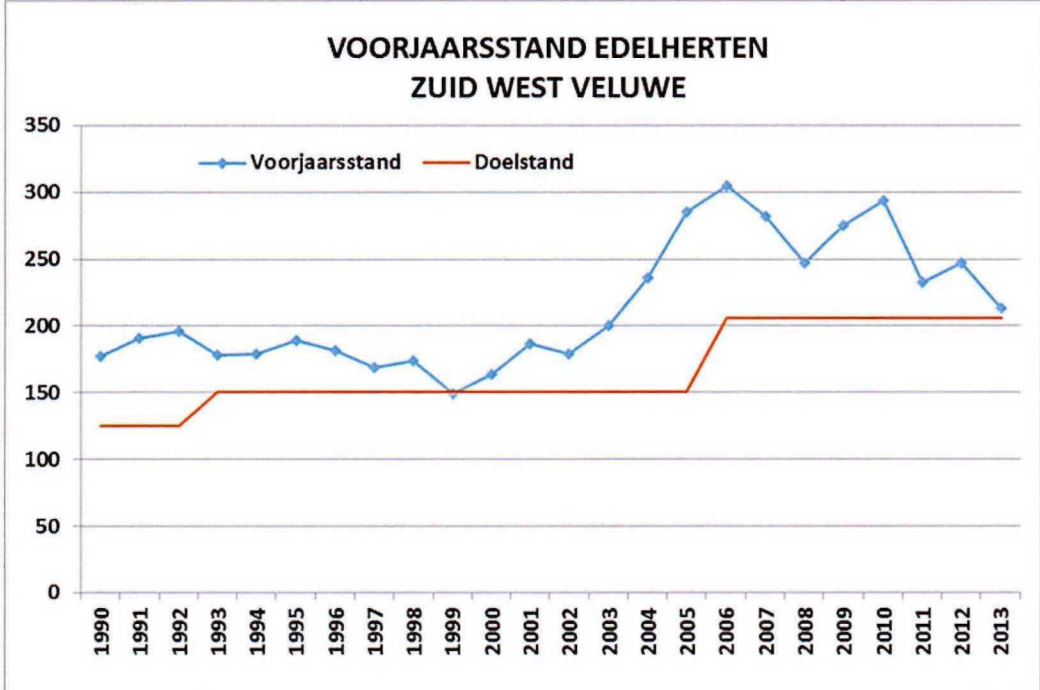
In aantallen is ten opzichte van 2012 niet zoveel veranderd. Vanwege de beperkte stijging is besloten 20 stuks kaalwild ten laste van de edelherten in de afschotvrije zone voor afschot vrij te geven. De aanwas van het kaalwild in de afschotvrije zone bedraagt in totaal 43 stuks. Vanwege het geringe aantal herten ten tijde van de tellingen is besloten de toewijzing van de herten met 9 stuks te beperken. Voor de goede orde dit afschot ten laste van de afschotvrije zone wordt hierbuiten gerealiseerd.

Een aandachtspunt is wel de totale bestandsbewaking binnen dit leefgebied dit vanwege de onderschatting van de stand die de voorafgaande jaren heeft plaats gevonden. De actuele stand is nu vergelijkbaar met die in de periode van 2005 tot en met 2009.

ZUID WEST VELUWE

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Berekende voorjaarsstand 2013	68	16	91		38 (17/21)	213
Zomerstand	84	17	91	21	78	291
Vermindering 2013/2014	13	3	20	7	43	86
Doelstand 2014	71	14	71	14	35	205

Er is dit jaar eenmaal een schemertelling uitgevoerd en wel op 24 april. Wel zijn hier ook twee schijnwerptelling uitgevoerd op 16 en 25 april. En aanvullend worden alle waarnemingen in de maand april vastgelegd. Zo nauwkeurig dat vrijwel alle spitsers aan de hand van tekeningen in beeld zijn gebracht. Na uitwerking blijkt dat tijdens de schemertelling circa 65% van de bepaalde voorjaarsstand is waargenomen. In de voorjaarsstand zijn in totaal 75 stuks (30 stuks via de schijnwerptelling en 45 stuks gebiedsdeskundigen) als aanvullende waarneming opgenomen.

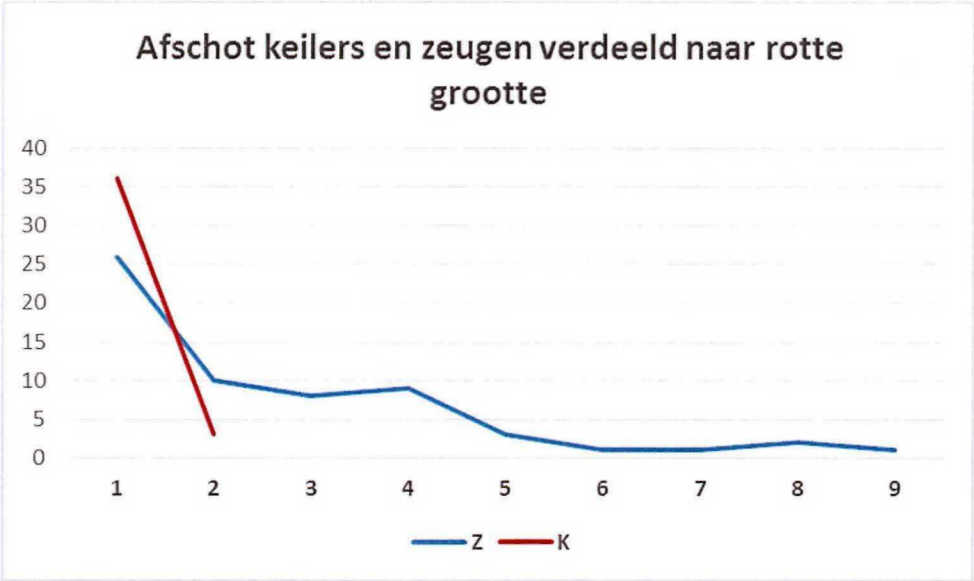

De prognose lag 25 stuks hoger dan de actuele voorjaarsstand. De lagere stand dan verwacht zit zowel bij de geweidragers als bij het kaalwild. De daling van het aantal aanrijdingen ondersteunt dit beeld.

ZUID OOST VELUWE

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Berekende voorjaarsstand 2013	160	44		422	168 (77/91)	794
Zomerstand	204	77	422	91	359	1153

Het experiment Deelerwoud is na 10 jaar beëindigd. Op dit moment is er nog geen duidelijkheid op welke wijze het beheer gaat plaats vinden. Voor het werkplan is het afschot bepaald voor het gedeelte buiten het Deelerwoud. Zodra er helderheid is over het toekomstige edelherten en damhertenbeheer in het Deelerwoud zal het werkplan op dit punt worden aangepast.

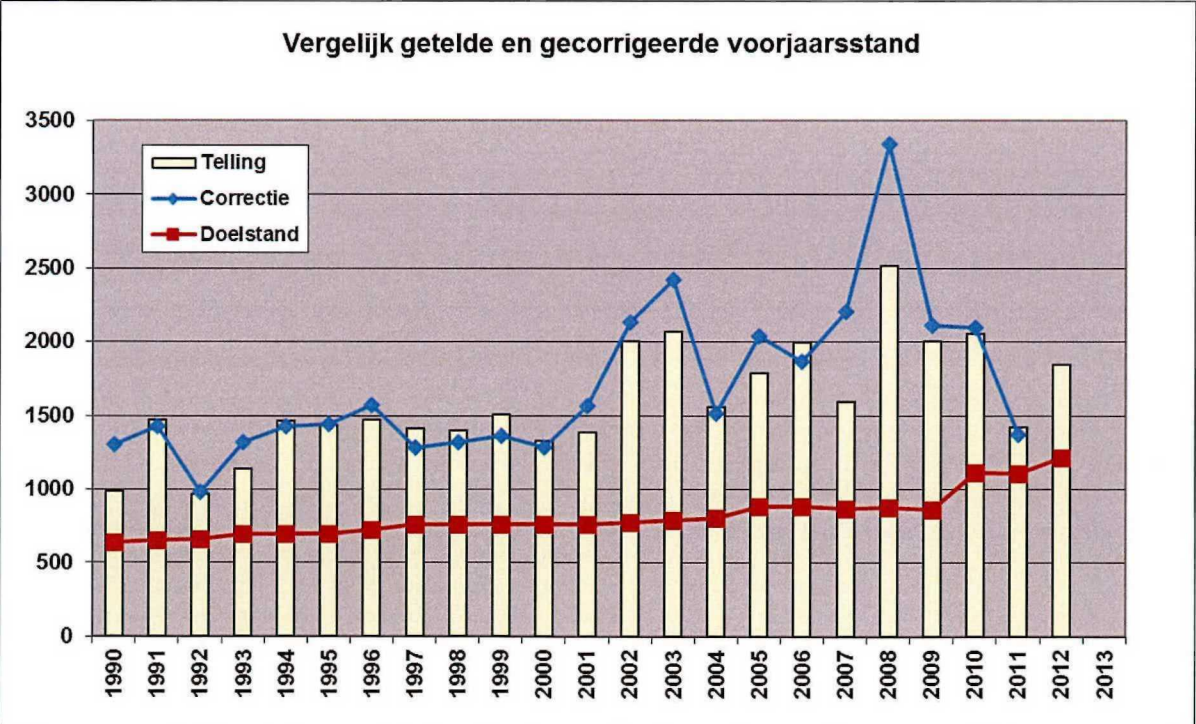

Ook bij de volwassen zwijnen zien we een verschillend beeld tussen de keilers en de zeugen. De solitaire leefwijze zien we hier terug. We kunnen tevens concluderen dat er eigenlijk geen keilers tijdens de paartijd uit een familiegroep worden geschoten. Veel zeugen worden als solitair geschoten. De rotte grootte verteld niet hoe deze is samengesteld.

Telgegevens

De laatste wilde zwijnen tellingen vinden dit jaar op vrijdag 7 juni plaats. Daarom is het nu niet mogelijk de actuele cijfers te presenteren. Wel zullen we een aantal verwachtingen uit gaan spreken.

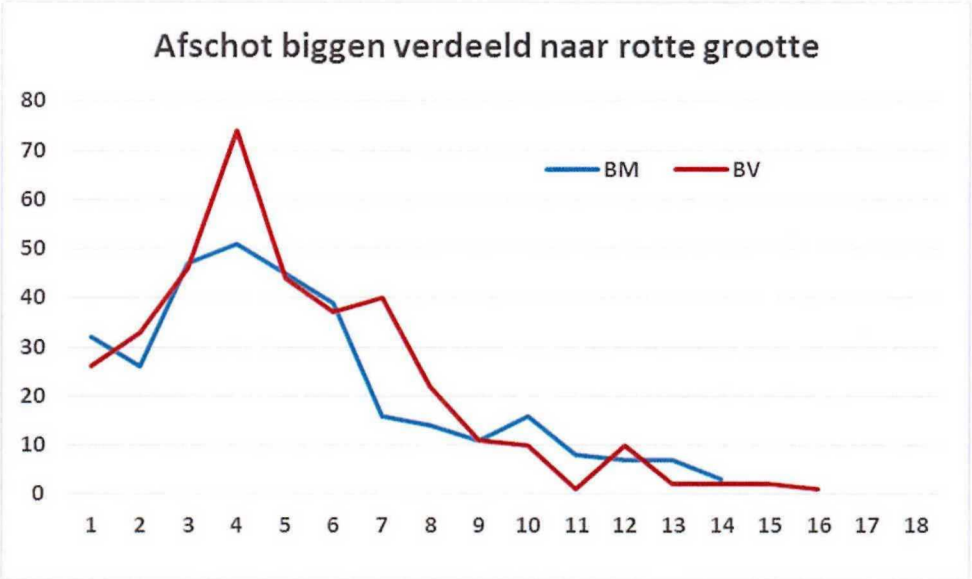
Voorjaarsstanden

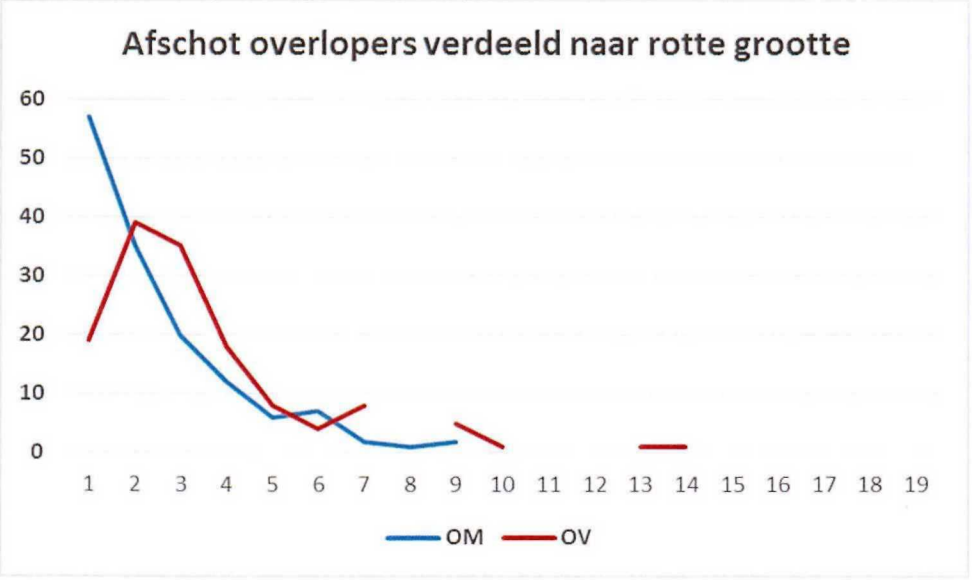
Kijken we naar de historische ontwikkeling dan zien we dat de voorjaarsstand tot en met 2001 permanent onder de 1.500 stuks zat. Vanaf 2002 tot en met 2010 lijkt er een soort nieuw evenwicht te ontstaan op een stand van circa 2.000 stuks. Alleen in de jaren 2004 en 2007 was de stand lager, in 2007 was de werkelijkheid echter anders. Dankzij het slechte voedseljaar 2010/2011 kon de stand weer onder de 1.500 grens terug worden gebracht.

De seizoenen 2010/11 en 2012/13 waren mastarme jaren. Afschot is dan effectief. Dit zien we in de grafiek terug. Het gemiddeld aantal biggen per zeug neemt lopende het seizoen af. Seizoen 2011/12 wat mastrijk was laat een totaal andere beeld zien. Het afschot heeft eigenlijk geen effect op het aantal biggen per zeug. Conclusie een groot aantal rotten blijft buiten schot.

Maar de rotte samenstelling vertelt ons ook het een ander over gedrag en leefwijze. Om dat inzichtelijk te maken is per leeftijdsfase big, overloper en volwassen waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen mannelijk of vrouwelijk, gekeken hoe groot de rotte was waaruit het betreffende dier is geschoten. Dit betreft het afschot uit seizoen 2012/2013.

Tussen mannelijke en vrouwelijke biggen is er geen groot verschil. Opmerkelijk is dat er veel meer vrouwelijke dan mannelijke biggen uit een rotte van in totaal 4 stuks worden geschoten. Hetzelfde zien we bij een rotte van 7 zwijnen. Vooralsnog is hier geen verklaring voor.

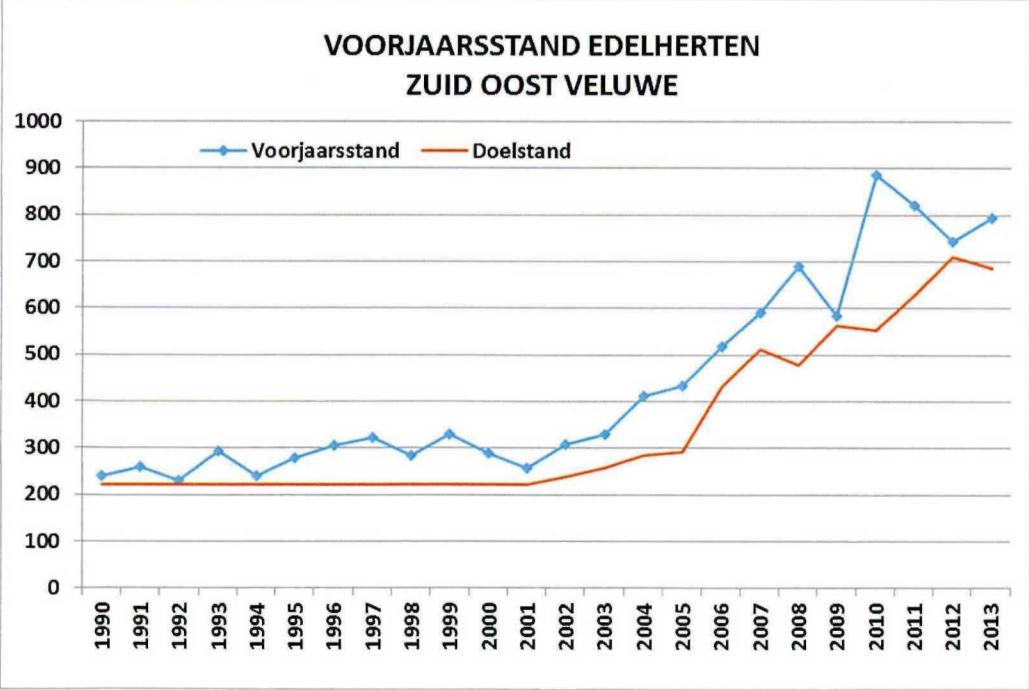
Bij de overlopers zien we direct terug dat de mannetjes zodra ze een jaar oud zijn de familiegroep verlaten. De meeste worden solitair geschoten. Volgende jaar gaan we nog verder inzoomen naar het verschil tussen de familiegroep en de rotte die alleen uit overlopers bestaat.

SPECIFICATIE ZOMERSTAND 2013 HANGENDE TOEKOMSTIG BEHEER DEELERWOUD

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALD	KALF	TOTAAL
Deelerwoud	39	28	165	33	139	408
Rest leefgebied	165	49	257	58	216	745
Zomerstand 2013 Zuid Oost Veluwe	204	77	422	91	359	1153
HERTEN ZOMERSTAND 2013	204	77				
Vastgesteld aantal*	123	23				
Vermindering 2013/2014	81	54				
Deelerwoud 20% toewijzing	16	11				
Toe te wijzen herten	65	43				108
KAALWILD ZOMERSTAND 2013 EXCL. DEELERWOUD			257	58	216	531
Vastgesteld aantal stuks kaalwild excl. Deelerwoud			98	18	48	164
Vermindering excl. Deelerwoud			159	40	168	367
Totale vermindering 2013/2014	65	43	159	40	168	475
Doelstand 2014	139	34	263	51	191	678
Doelstand 2013	143	31	263	57	191	685
Doelstand 2012	149	37	259	68	196	709

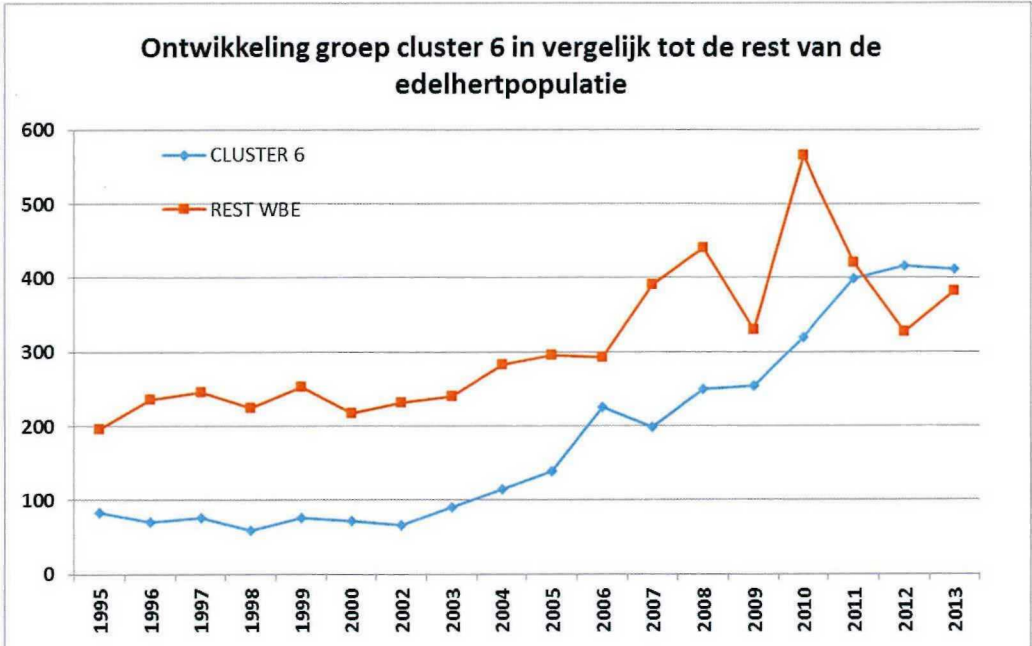
De eerste telling op 9 april bracht een resultaat van 469 stuks en de tweede telling op 16 april werden er 701 edelherten gezien. Het resultaat van de eerste telling lag onder de aantallen die voorgaande jaren werden waargenomen. Bij de 2de telling lagen de aantallen erboven. In de voorgaande jaren werden de volgende aantallen waargenomen: 2012 (510 en 602), 2011 (522 en 638) en 2010 (638 en 506). De voorjaarsstand is uiteindelijk bepaald op 794 stuks,

Worden de waarnemingen van de eerste en tweede telling vergeleken met de uiteindelijk bepaalde voorjaarsstand dan komt dit neer op respectievelijk 59% en respectievelijk 88%. De voorjaarsstand die werd verwacht bedroeg 740 stuks. De actuele stand ligt hier 50 stuks boven.

Ontwikkelingen Deelerwoud / cluster 6

De ontwikkeling in het gebied tussen de A50 en de Hoge Veluwe (cluster 6), zijn de laatste 10 jaar vooral bepaald door de ontwikkeling van de aantallen edelherten binnen het Deelerwoud. Hier is in het kader van het experiment Deelerwoud van 2001 tot en met het seizoen 2011/2012 geen afschot gepleegd. In 2004 is er buiten het Deelerwoud voor hogere doelstanden gekozen. Dit had groei van de aantallen tot gevolg. De ontwikkeling in cluster 6 en de rest van het leefgebied (rest WBE) gelegen aan de oostzijde van de A50 staat in de navolgende grafiek.

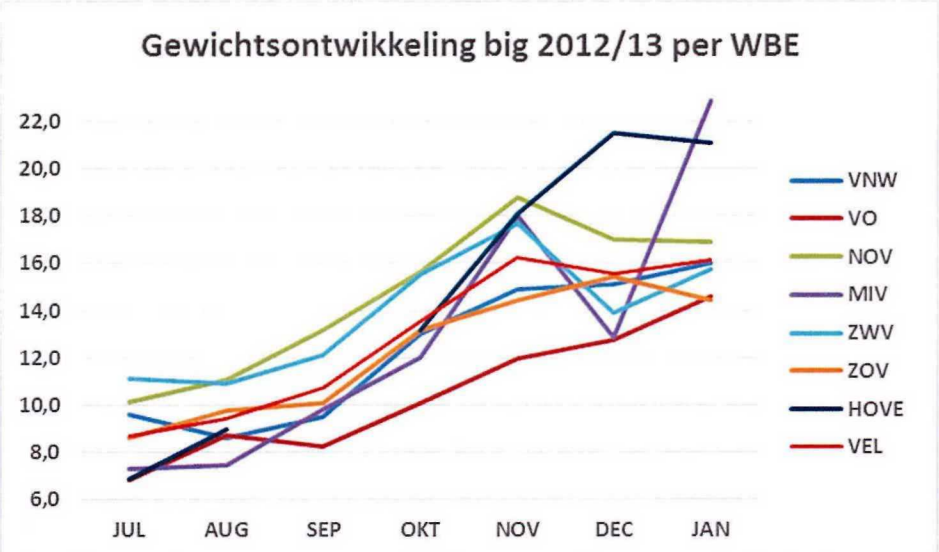

In cluster 6 lijkt de groei van het aantal edelherten af te vlakken. Of dit de werkelijkheid is nog steeds de vraag. Het is in ieder geval niet aannemelijk. Er vindt (nog) geen noemenswaardige sterfte plaats in het Deelerwoud. Er zijn geen aanwijzingen voor grootschalige emigratie van kaalwild. De trend in de grafiek zou aannemelijk verklaard kunnen worden dat dit wel gebeurt. De doelstand voor het gebied ten oosten van de A50 bedraagt circa 250 stuks!

HOGHE VELUWE

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Berekende voorjaarsstand 2013	75	19		84	43(22/21)	221
Zomerstand	94	22	84	21	80	301
Vermindering 2013/2014	27	9	16	9	40	101
Doelstand 2014	67	13	68	12	40	200

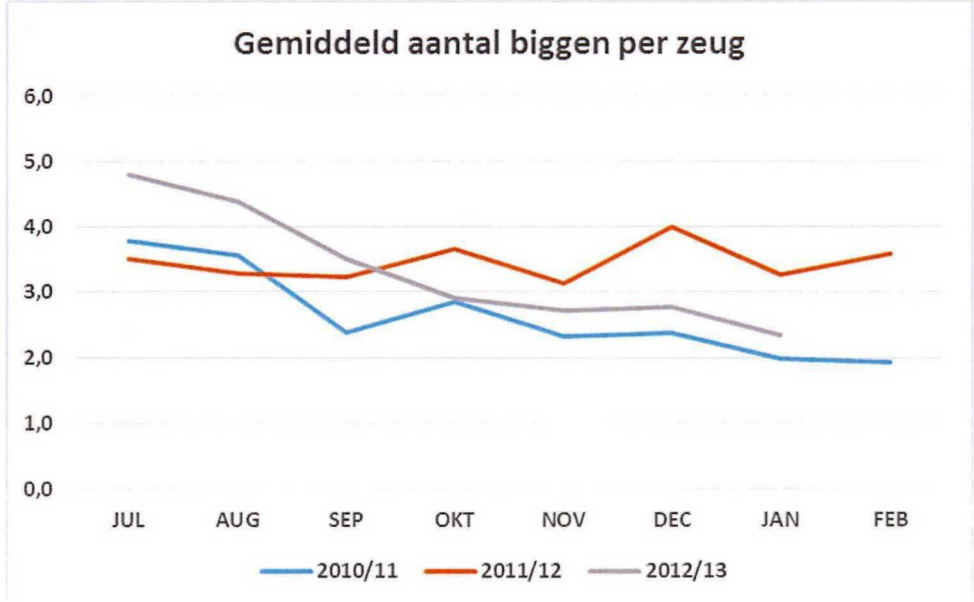
Op de Hoge Veluwe is op 6 en 8 maart geteld. Op de Hoge Veluwe wordt lokvoer gebruikt om een nauwkeuriger telling te krijgen. De eerste telling bracht een score 221 stuks en de tweede telling 193 stuks. Als percentage van de uiteindelijk bepaalde voorjaarsstand werd respectievelijk 100% en 87% geteld. De verwachte voorjaarsstand lag 17 stuks lager dan de actuele voorjaarsstand. Nu de actuele voorjaarsstand voor 100% is gebaseerd op de aantallen van de 1ste telling bestaat er een grotere kans op onderschatting van de stand. Vooral nu grote delen van het aanwezige vliegdennenbos dekking begint te bieden.

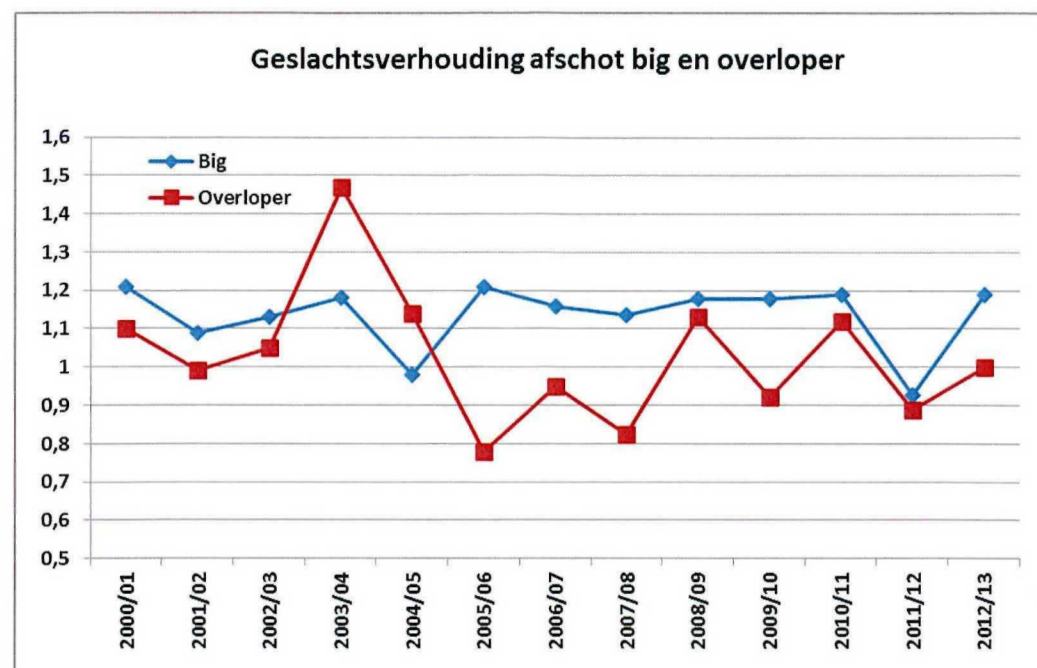

De dunne rode lijn geeft het Veluwse (VEL) gemiddelde weer. In juli is er sprake van een grote spreiding. De laagste gewichten op de Hoge Veluwe (HOVE), Midden Veluwe (MIV) en Vale Ouwe (VO) en de hoogste gewichten op de Zuid West Veluwe (ZWV). Over het gehele seizoen liggen de gewichten het laagst in de Vale Ouwe en het hoogst op de Hoge Veluwe. In november beginnen vrijwel overal de gewichten te dalen. Uitzondering vormen hierop Hoge Veluwe, Vale Ouwe, Zuid Oost Veluwe en Veluwe Noord West. Op de Midden Veluwe beginnen de gewichten geweldig te schommelen. Dit wordt veroorzaakt door het afschot van een aantal zware biggen in het oosten van de WBE, en omdat een paar overlopers als big zijn verantwoord. Net zoals vorig jaar liggen de gemiddelde gewichten van de biggen op de Hoge Veluwe vanaf november substantieel boven die van de andere WBE's. De verklaring lijkt te vinden in de gemiddeld lagere dichtheid op de Hoge Veluwe in vergelijking tot de Veluwe. De actuele voorjaarsstand in 2012 van 1,7 zwijn per 100 hectare was 1,2 zwijn lager dan het Veluws gemiddelde. Voor de zomerstand bedroeg het verschil 3 wilde zwijnen per 100 hectare.

Rotte samenstelling

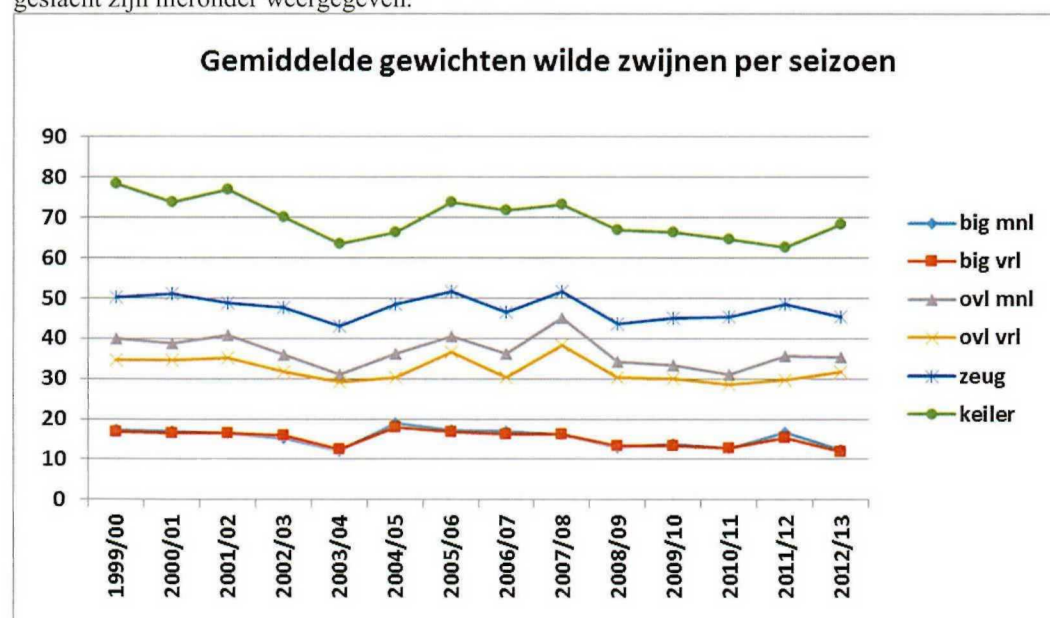
Teneinde meer inzicht te krijgen in de werkelijke aantallen wilde zwijnen is in 2009 voorgesteld de rotte samenstelling vast te leggen. Lopende het seizoen 2009/2010 is hiermee gestart. Naast de gegevens van het geschoten zwijn wordt ook de rotte samenstelling inclusief het geschoten zwijn in de afschotmelding vermeld. Inmiddels hebben we van drie volledige seizoenen gegevens. Tijd om iedereen die deze gegevens nauwkeurig registreren te bedanken. Maar wat kunnen we ermee? Onder andere om te volgen of door ons afschot de stand ook afneemt. Dit meten we door de verhouding big : zeug. In de navolgende grafiek is dit van de laatste drie seizoenen in beeld gebracht.

Gewichten wilde zwijnen

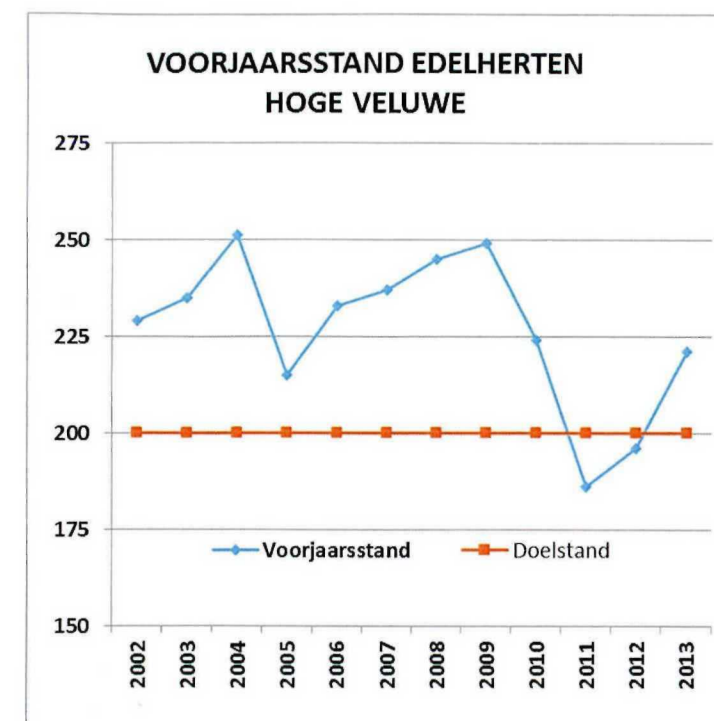
De gemiddelde gewichten in kilogrammen (ontweid gewicht) van het afschot gespecificeerd naar leeftijd en geslacht zijn hieronder weergegeven.

Het gemiddelde gewicht van de keilers en vrouwelijke overlopers is licht gestegen. De gemiddelde gewichten van de zeugen, de mannelijke overlopers en de biggen (mannelijk en vrouwelijk) zijn licht gedaald. De laagste gemiddelde gewichten van de biggen zijn gekoppeld aan de voedselarme seizoenen 2003/04 en 2012/13. Opvallend piekende gewichten zijn te zien in seizoenen 2007/08. Qua mast wel een gemiddeld jaar, maar geen extreem goed jaar. De verklaring zit waarschijnlijk in de twee elkaar opvolgende beukenmastjaren in 2006 en 2007. In meetreeks vanaf 1990 is dit één keer eerder opgetreden in 1992 en 1993.

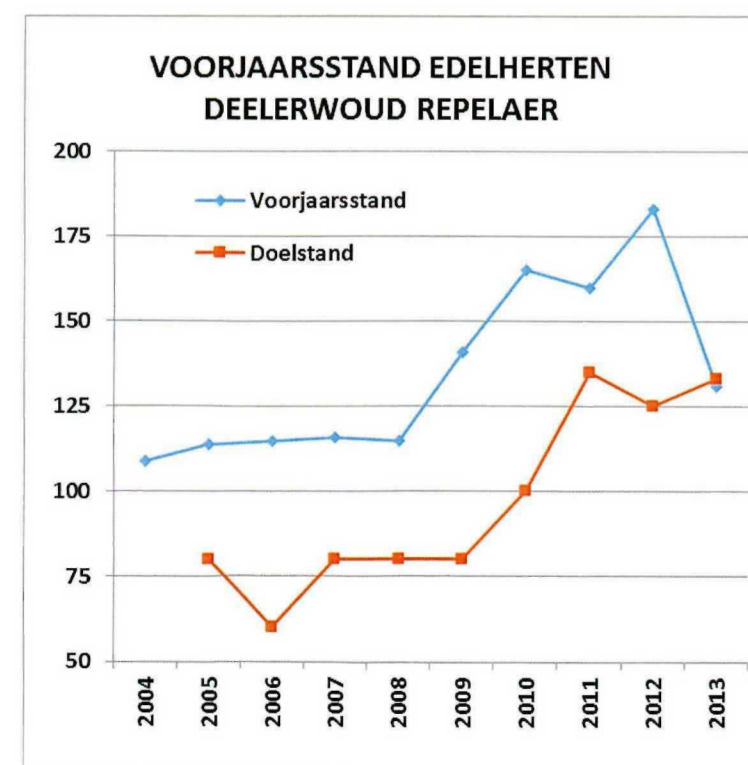
Gewichten biggen per WBE

Hieronder zijn de gemiddelde gewichten van de biggen per maand per WBE weergegeven.

DEELERWOUD - REPELAER

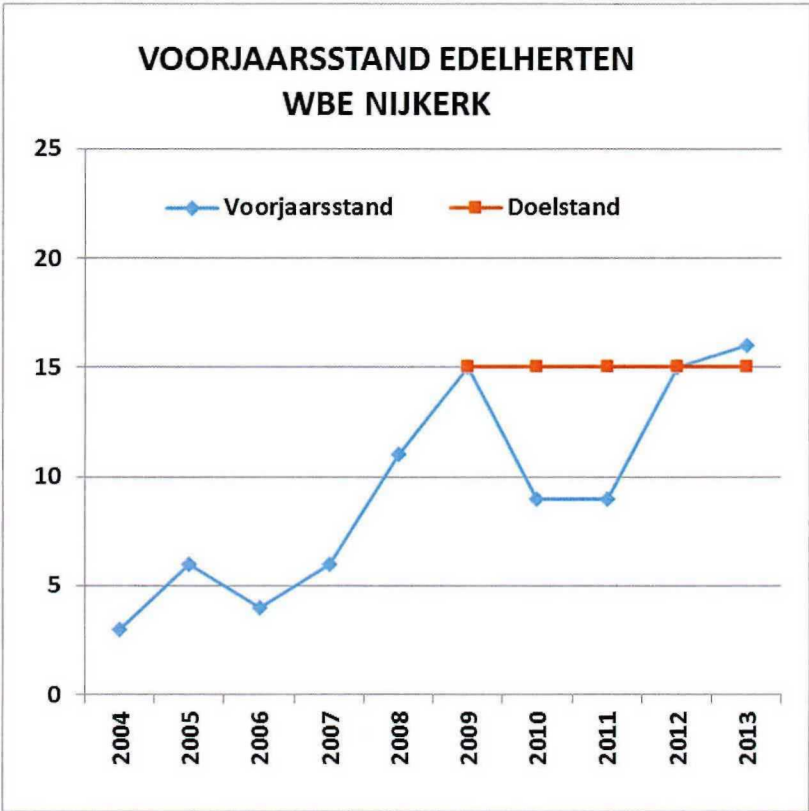
	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Berekende voorjaarsstand 2013	46	6		55	24 (12/12)	131
Zomerstand	52	12		67	40	171
Vermindering 2013/2014	10	5		27	8	50
Doelstand 2014	42	7		40	32	121

De voorjaarsstand is bepaald aan de hand van waarneming in de maanden april en mei en een gebiedsdekkende telling op 30 mei 2013. De doelstand in het Faunabeheerplan bedraagt 60 stuks. Hier wordt geleidelijk naar toegewerkt.

WBE NIJKERK

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Berekende voorjaarsstand 2013	5	3		6	2	16
Zomerstand	8	1	6	1	5	21
Vermindering 2013/2014	4	0	1	0	1	6
Doelstand 2014	3	2	5	2	3	15

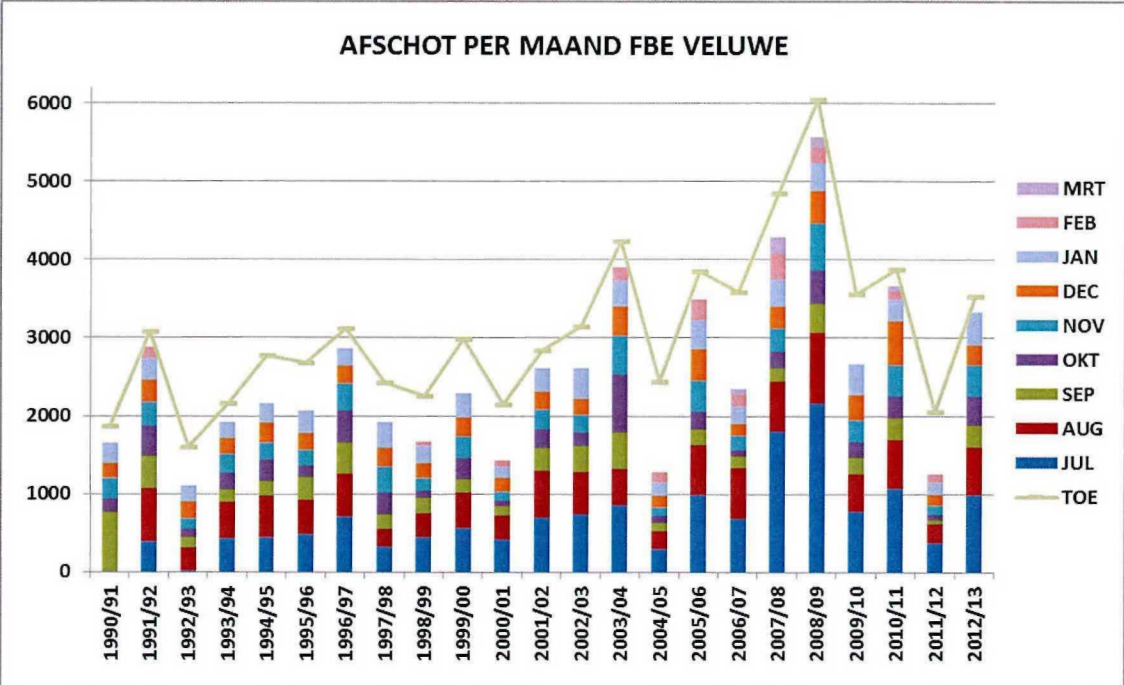
De aantallen zijn netto met 1 edelhert gegroeid ten opzichte van vorig jaar. De hoeveelheid kaalwild bedraagt nu 8 stuks. De actuele voorjaarsstand is bepaald aan de hand van jaarrond waarnemingen en de waarnemingen die tijdens de schijnwerptellingen zijn gedaan. Door de geboorte van naar verwachting 5 kalveren zal het aantal boven het afgesproken aantal uit komen. Voor het aankomende seizoen is derhalve een beperkt afschot voorzien. Het aantal geweidragers groeit redelijk hard, waardoor er dit jaar meerdere voor afschot worden vrijgegeven.

WBE BRUMMEN

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Berekende voorjaarsstand 2013	2	1		5	2 (0/2)	10
Zomerstand	3	0	5	2	4	14
Vermindering 2013/2014	0	0	2	0	1	3
Doelstand 2014	1	1	3	2	3	10

Het afgelopen seizoen is 1 hinde, 1 smaldier, 1 mannelijk en 1 vrouwelijk kalf geschoten. Herten waren niet vrijgegeven voor afschot. Het lijkt erop dat één van de hinden gust is. Dit voorjaar liepen er 2 kalveren i.p.v. de verwachte 3, beide zijn vrouwelijk. Op basis van jaarrond waarnemingen en de uitgevoerde schijnwerptellingen is de actuele voorjaarsstand bepaald op 10 stuks. De edelherten hier leven in een meer open cultuurlandschap dan de edelherten in het meer gesloten boslandschap van de Veluwe. Desondanks is de zichtbaarheid in belangrijke delen van het jaar van deze dieren beperkt. Straks biedt de aanwezige maïs weer volop dekking. Zowel kwantitatief als kwalitatief is het voedselaanbod zo overweldigend dat ze slechts beperkte activiteiten vertonen. Dit beperkt ook de mogelijkheden om afschot te plegen. Om de uitvoerders de mogelijkheden te bieden om op het juiste tijdstip het juiste dier te kunnen schieten is de Provincie vorig jaar voorgesteld in dit overwegend door landbouwgronden gedomineerde landschap het toegewezen afschot niet naar periode te beperken. De Provincie heeft hiermee ingestemd. Dit biedt de uitvoerders de mogelijkheid ook voordat de maïs dekking gaat bieden nog afschot te plegen. Het afgelopen seizoen heeft het afschot plaats gevonden in de maanden maart, april en mei. Zodra het nieuwe werkplan is

Afschot per maand

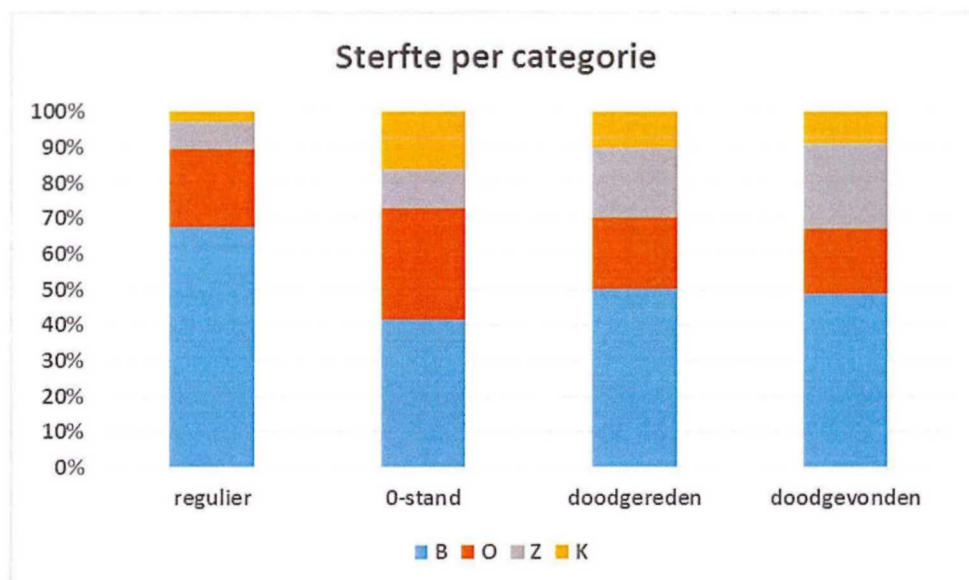
De grafiek laat een zaagtand beweging zien. Het hoogste punt wordt elke keer gevormd door een slecht mastjaar (1991, 1996, 2003, 2010, 2012) of een minder goed mastjaar met een hoge stand (2008). Dit betekent dat de afschotpiek in seizoen 2011/12 weer het hoogste punt is van de zaagtand. De afschottoewijzing zal het aankomende seizoen 2013/2014 lager liggen dan het afgelopen jaar. Dit door een kleinere populatie en een geringere aanwas. Ondanks deze lagere toewijzing zal het vanwege de mastverwachting moeilijker worden het toegewezen afschot daadwerkelijk te realiseren. We kunnen een gemiddeld mastjaar verwachten. Dit betekent dat er lopende het seizoen een moment komt dat de mast op begint te raken. Zodra dit punt is bereikt wordt de methode aanzit met lokvoer weer effectiever.

Serologisch onderzoek bij wilde zwijnen

In 2012 zijn van 67 wilde zwijnen verspreid over de leefgebieden bloedmonsters genomen en onderzocht door de Gezondheidsdienst voor Dieren. Gekeken is naar de aanwezigheid van Swine vesicular disease (SVD) of te wel blaasjesziekte, Ziekte van Aujeszky (ZvA), Klassieke Varkenspest (KVP), Mond en Klauwzeer (MKZ), en Trichine. Het onderzoek leverde voor de Veluwe één positief zwijn op. In het bloed werden veel antistoffen aangetoond tegen SVD = blaasjesziekte. Het monster was genomen van een zwijn geschoten op de Noord West Veluwe. Alle andere onderzoeken leverden alleen negatieve uitslagen op.

Geslachtsverhoudingen

De scheve geslachtsverhouding (GV) onder de volwassen wilde zwijnen wordt veroorzaakt door een te hoog afschot onder de mannelijke overlopers. Dit wordt versterkt doordat de biggen meestal niet in een 1:1 verhouding worden geboren. Na gemiddelde en goede mastjaren altijd meer vrouwelijk dan mannelijke biggen. Na een voedselarm seizoen zoals in 2003/04 en 2010/11 verschuift naar iets meer mannelijke dan vrouwelijke biggen. Om dit te kunnen beweren wordt aangenomen dat de biggen voor wat betreft geslacht a-selectief worden geschoten. De geslachtsverhouding van de geschoten is de geslachtsverhouding onder de levende biggen. Bij de overlopers worden in de regel meer mannelijke overlopers dan vrouwelijk geschoten. Voor het beheer willen we eigenlijk het omgekeerde. Dit beperkt de doorstroming naar de zeugenklasse en bevordert de doorstroming naar de keilerklasse. Om dit te bereiken is er een simpele beleidslijn: de overlopers moeten minimaal in dezelfde geslachtsverhouding geschoten worden als de biggen. Voor de overlopers lag dit seizoen de doelverhouding bij 1 : 0,93 (GV biggen seizoen 2011/2012). Bij de overlopers is de doelstelling dit seizoen gehaald de GV bedroeg 1 : 1. Voor aankomend seizoen is de gewenste GV onder de overlopers 1 : 1,19. We bereiken deze GV uiterst simpel als elke jachthouder 1 vrouwelijke overloper meer schiet dan het aantal mannelijke overlopers.

In de bovenstaande grafiek zijn de verhoudingen tussen de categorieën big (B), overloper (O), zeug (Z) en keiler (K) weergegeven. De verhoudingen van de doodgereden en de deze nawinter en voorjaar dood gevonden zwijnen zijn vrijwel identiek. Binnen het reguliere afschot is het aandeel big (67%) substantieel hoger. Het aandeel overlopers bij het reguliere afschot, dood gevonden en doodgereden zijn ook vrijwel identiek. De grootste afwijkingen zitten in de verdeling van het 0-stand afschot. Alleen hier is het afschot keilers (16%) hoger dan het percentage zeugen (11%). Je zou hier het hoogste percentage onder de zeugen verwachten dat is niet het geval. Bij sterfte op de weg en sterfte door gebrek is het aandeel zeugen het hoogst met respectievelijk 19% en 24%. En het laagst (7%) bij het reguliere afschot.

Dood gevonden wilde zwijnen

Binnen de Faunaregistratie kan iedere gebruiker ook dood gevonden dieren melden. Het afgelopen seizoen zijn er totaal 76 geregistreerd die door gebrek aan voedsel zijn gestorven. Een bijzonder fenomeen is dat soms hele families dood gaan. En voordat de laatste dood is liggen levende en dode zwijnen bij elkaar in de ketel. Ook ketels met twee dode varkens zijn gevonden. Hoe weten we dat dit de oorzaak is. Al deze varkens bestaan nog maar uit vel met botten. Hier boven ziet u de verdeling over de verschillende categorieën. 50% 1 jaar en oudere zwijnen en 50% biggen.

U kunt hier ook andere dood gevonden dieren melden, zoals vossen, dassen etc.

Hoe meldt u dood gevonden dieren? Ga naar www.faunaregistratie.nl. Log in, kies MELDEN en daarna DOOD GEVONDEN. De rest wijst zich vanzelf.

Laat verdachte en zieke dieren onderzoeken

Het meeste grofwild wat wordt geschoten is gezond en in goede conditie. Af en toe worden er ook dieren geschoten die wat onder de leden hebben. U heeft dit bijvoorbeeld opgemerkt als jager door bijvoorbeeld abnormaal gedrag en of als GPer aan uiterlijke kenmerken. Conclusie niet geschikt voor consumptie. De meeste concluderen dan biomassa.

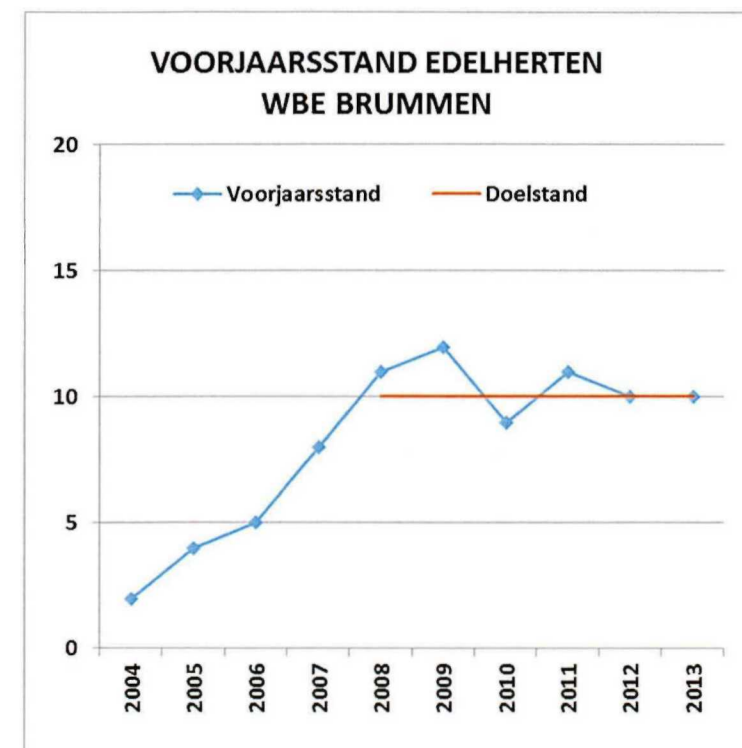
Komt u dit weer een keer tegen. Denk dan het **DWHC**, het **Dutch Wild Health Centre**. Dit instituut in Utrecht is het landelijke orgaan om wilde dieren te laten onderzoeken.

U kunt ze ten alle tijden bereiken via het telefoonnummer: **030-2537925**. In overleg met het DWHC wordt bepaald of ze het betreffende dier willen hebben. Willen ze het hebben dan wordt het door hun opgehaald. Na het onderzoek ontvangt u over de uitkomsten van het onderzoek verslag.

Kortom heeft u een verdacht dier laat het zoveel mogelijk intact, bij voorkeur niet ontweiden en **'Even Utrecht' bellen!**

goedgekeurd kan worden aangevangen met het afschot. Het afschot voor seizoen 2013/2014 zal dan uiterlijk 31 mei 2014 gerealiseerd moeten zijn.

Het werkplan voorziet niet in het afschot van 2 geweidrager omdat er nog geen zicht is op de gewenste (genetische) uitwisseling met de edelhertenpopulatie op de Zuid Oost Veluwe en er dit jaar een spitsier ontbreekt.

INZET HONDEN TBV NAZOEK

Elke jager heeft de verplichting wanneer een beschoten stuk grofwild niet vindbaar is dit te laten controleren door een goed nazoekteam, ook al denkt u dat het mis was. Op de Veluwe zitten we gelukkig ruim in de goede nazoekteams. Al deze teams zijn SZN erkend. Wat dit betekent kunt u zien op www.zweethonden.nl.

- Mevr. D. Bultman-Auras	Hannoveraanse zweethond	tel.055-3121700 of 06-53166843
- Dhr. B. Castelein	Hannoveraanse zweethond	tel.06-55340581
- Dhr. J. ter Horst	Hannoveraanse zweethond	tel.055-5421552 of 06-53773356
- Dhr. R.J. Schoemaker	Hannoveraanse zweethond	tel.0578-571548 of 06-53398294
- Dhr. G.W.H. Verwoerd	Beierse bergzweethond	tel.0577-407065 of 06-51362105

De gegevens van bovengenoemde personen kunt u ook vinden op de openingspagina van www.faunaregistratie.nl daar klikt u op zweethondenlijst en via een paar klikken kunt u de door u gewenste nazoekteams selecteren en het gewenste lijstje printen.

GROFWILDBEHEERCURSUS / IPC GROENE RUIMTE

Bent u actief in het grofwildbeheer? Wilt u graag meer leren over de verschillende grofwildsoorten en het planmatig beheer in de verschillende terreinen? Dan is deze opleiding voor u onmisbaar.

Deze opleiding duurt twee jaar en omvat per jaar 16 lessen.

Na het behalen van het diploma kunt u uw praktische kennis verder vergroten met het volgen van de 1 jarige praktische opleiding. U leert tijdens deze praktische opleiding alles over: observeren en aanspreken, terreininrichting, onderhoud wapens en schietvaardigheid, schottekens en nazoek en de praktische uitvoering van het grofwildbeheer.

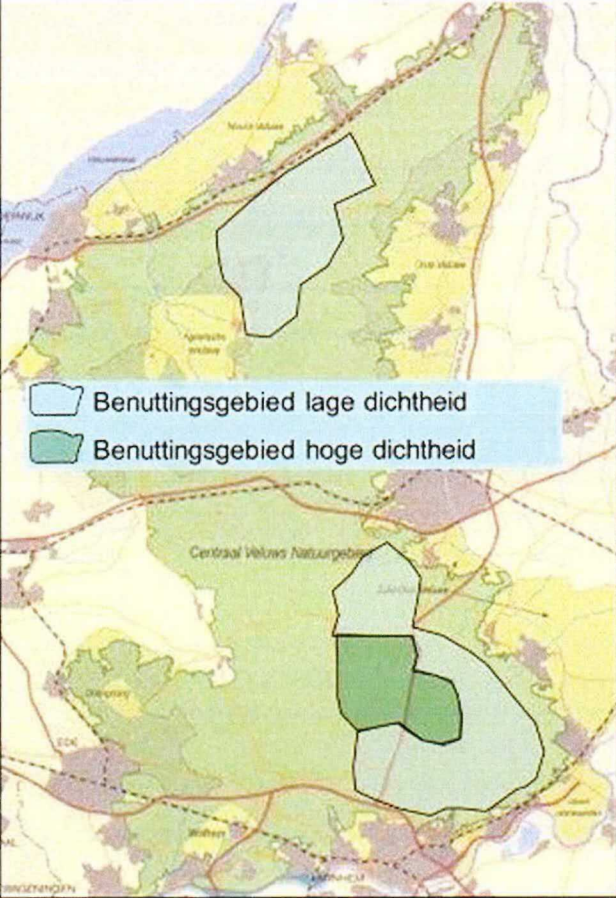
Op dit moment is er nog ruimte voor de twee jarige opleidingen die dit najaar van start gaan. Heeft u belangstelling reageer dan snel richting de Coördinator Opleidingen de heer H. Spek tel: 026-3550100 of h.spek@ipcgroen.nl of kijk op www.ipcgroen.nl.

DAMHERTENBEHEER 2012/2013

De gewenste aantallen

Binnen het Faunabeheerplan is voor wat betreft de gewenste aantallen net zoals voor de edelherten een belangenafweging gemaakt. Voor hoeveel damherten is er draagvlak. Op de Noord Veluwe is de doelstand 100 stuks in het voorjaar. Op de Zuid Oost Veluwe is de doelstand voor het voorjaar 2013 bepaald op 525 damherten. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de doelstand mede bepaald wordt door de ontwikkeling binnen het Deelerwoud van Natuurmonumenten waar geen afschot plaats vindt. Het aankomende seizoen worden nieuwe afspraken gemaakt over het toekomstige beheer.

VOORKOMEN DAMWILD 2013

zones tegen deze gebieden aan komen ze als wisselwild voor. Dit is conform de doelen binnen het afgesproken damhertenbeheer op de Zuid Oost Veluwe. De meeste damherten leven in het Deelerwoud en directe omgeving. De aanloop van jonge herten richting Koningsheide wordt steeds sterker. Dit zien we aan de aanrijdingen op de Koningsweg, het gerealiseerde afschot op de Koningsheide en ondanks deze sterfte toenemende aantallen die in dit gebied gaan leven. Daar waar de passage met de Hoge Veluwe is voorzien leeft voornamelijk kaalwild. Deze lopen geregeld op de Deelenweg waardoor er aanrijdingen plaatsvinden.

Op de Midden Veluwe is het kolonisatieproces een paar jaar geleden gestart. Het gaat voornamelijk om geweidragers: spitsers en 2 jaar en ouder herten. Kaalwild komt meer als wisselwild voor. Dit voorjaar is de stand volgens de gebiedsdeskundigen 20 a 25 stuks. De meeste benutten het gebied ten oosten van de Otterloseweg. Op de lokale gemeentelijke wegen Berg en Dalweg en Woeste Hoefweg zijn het afgelopen seizoen 3 aanrijdingen geregistreerd. Dit ondanks de beperkte stand. Voor de Midden Veluwe zijn nog geen doelen vastgesteld ten aanzien van de gewenste aantallen, de gewenste verspreiding en hoe je omgaat met damherten die in de buurt van b.v. de Provinciale Otterloseweg gaan leven.

Verspreiding

Het huidige verspreidingsgebied is redelijk stabiel, begint zelfs wat te krimpen. De meeste damherten op de Noord Veluwe leven in de oorsprongs-gebieden zoals de Elspeterstruiken, de Elspeterbosch, de Noorderheide en het Vierhousterbos. De Eperweg vormt nu weer min of meer de grens. Het aantal waarnemingen aan de andere zijde van de weg is afgenomen. Een paar geweidragers zijn als wisselwild in het gebied aanwezig. Aan de westzijde geldt dit min of meer voor de Elspeterweg. Wat merkwaardig is dat de damherten in de Elspeterbosch eigenlijk niet worden waargenomen in de Agrarische Enclave. Vanuit schadegoepunt is dit positief gedrag. De vraag blijft waardoor dit komt. Na de start in 1998 kan nu worden geconcludeerd dat het gevoerde beheer de volgende resultaten heeft opgeleverd: een actuele stand conform de doelstand van 100 stuks, geen verdere uitbreiding van het benuttingsgebied op de Noord Veluwe, een populatie waar de vrouwelijke kant is over vertegenwoordigd en geweidragers benutten meer de periferie van het benuttingsgebied. Het leefgebied op de Noord Veluwe loopt door in het aangrenzende Kroondomein Het Loo. Hier wordt een 0-stand nagestreefd..

Op de Zuid Oost Veluwe komen damherten als standwild voor in: de Loenermark, Veluwezoom (Imbosch, Onzalige Bossen en Eerbeekse Veld), Deelerwoud, Terlet, Arnhemse Heide, Koningsheide en het landgoed Hoog Deelen. In de

Afschot 0-stand gebieden vanaf 1 juni tot en met 31 mei 2013

Hierna is per WBE het afschot in de 0-stand gebieden weergegeven.

WBE's Veluwe	BIG	OVL	ZEUG	KEILER	TOTAAL
Veluwe Noord West	20	14	7	1	42
Noord Oost Veluwe	12	23	2	11	48
Midden Veluwe	1	0	0	1	2
Zuid West Veluwe	37	31	11	12	91
Zuid Oost Veluwe	7	4	3	6	11
IJsselvallei	20	3	3	5	31
Lunteren	9	12	4	1	26
Nijkerk	5	4	1	6	16
Totaal Veluwe	111	91	31	43	267
IJssel Oost	0	1	0	0	1
Groesbeek	18	6	3	8	35
Totaal Gelderland	129	98	34	51	303

De machtigingen voor afschot in 0-stand gebieden hebben een geldigheidsduur van maximaal 1 jaar en zijn geldig van 1 april tot en met 31 maart, of eventueel korter.

Doodgereden wilde zwijnen (bijgewerkt t/m 15 mei 2013)

WBE	BIG	OVL	ZEUG	KEILER	TOTAAL
Veluwe Noord West	50	24	23	9	106
Vale Ouwe	23	5	8	4	40
Noord Oost Veluwe	36	6	12	8	62
Midden Veluwe	16	9	6	2	33
Zuid West Veluwe	6	8	0	1	15
Zuid Oost Veluwe	3	2	3	4	12
IJsselvallei	0	2	0	0	2
Nijkerk	2	0	1	0	3
Totaal Veluwe	136	56	53	28	273
Groesbeek	1	0	0	0	1
Totaal Gelderland	137	56	53	28	274

Totaal overzicht bekende sterfte wilde zwijnen seizoen 2012/2013

Sterfte	Veluwe	Buiten Veluwe	Gelderland
Regulier afschot	3373	0	3373
Afschot 0-stand	267	35	302
Subtotaal afschot	3640	35	3675
Doodgereden	273	1	274
Doodgevonden	76	0	76
Totaal bekende sterfte	3989	36	4025

Opmerking: de doodgereden wilde zwijnen zijn met uitzondering van de laatste 2 weken van mei verwerkt. Voor de overgang van het nieuwe seizoen wordt voor de wilde zwijnen 1 juni gehanteerd. Sterfte tot 1 juni wordt toegerekend aan het oude seizoen. Met de tellingen eind mei en begin juni wordt de populatiegrootte bepaald voor het nieuwe seizoen.

Afschot 2012/2013

U vindt hieronder het overzicht van toewijzing en afschot seizoen 2012/2013. In het overzicht staan alleen geschoten wilde zwijnen. Dit is dus zonder de op de weg doodgereden wilde zwijnen. Regulier zijn er in totaal 3.373 wilde zwijnen geschoten. Dit is inclusief schadeafschot wat binnen het reguliere beheer wordt verantwoord maar exclusief het afschot in de 0-standgebieden. Het afschot wat is weergegeven betreft de periode 1 juni 2012 t/m 31 mei 2013.

OVERZICHT TOEWIJZING EN REGULIER AFSCHOT WILD ZWIJN SEIZOEN 2012/2013															
WBE	BIG			OVERLOPER			ZEUG			KEILER			TOTAAL		
	T	A	%	T	A	%	T	A	%	T	A	%	T	A	%
VNW	366	410	112%	104	106	102%	36	48	133%	23	23	100%	529	587	111%
VO	273	346	127%	90	85	94%	50	36	72%	24	16	67%	437	483	111%
NOV	652	612	94%	203	212	104%	97	72	74%	25	25	100%	977	921	94%
MIV	181	192	106%	128	128	100%	7	9	129%	7	13	186%	323	342	106%
ZWV	98	77	79%	24	37	154%	7	11	157%	7	3	43%	136	128	94%
ZOV	714	519	73%	107	142	133%	67	56	84%	19	15	79%	907	732	81%
HV	125	101	81%	42	29	69%	10	7	70%	3	4	133%	180	141	78%
DW	16	13	81%	10	13	130%	12	11	92%	1	2	200%	39	39	100%
TOT	2425	2270	94%	708	752	106%	286	250	87%	109	101	93%	3528	3373	96%

WBE= wildbeheereenheid, VNW = Veluwe Noord West, VO= Vale Ouwe, NOV= Noord Oost Veluwe leefgebied 3, MIV= Midden Veluwe, ZW= Zuid West Veluwe, ZOV, Zuid Oost Veluwe, HV= Hoge Veluwe, DW= Deelerwoud, T= toewijzing, A= afschot.

In de WBE's Veluwe Noord West, Vale Ouwe en Midden Veluwe is de totale toewijzing overschreden. In de WBE's Noord Oost Veluwe, Zuid West Veluwe, Zuid Oost Veluwe en Deelerwoud is het quotum overlopers overschreden. Deze overschrijdingen duiden waarschijnlijk op een onderschatting van de daadwerkelijke stand. In het werkplan was dit al voorzien vanwege minder nauwkeurige tellingen in 2012. *'Gelet op de omstandigheden tijdens de tellingen te weten voedselrijk en hogere dichtheid bestaat de kans dat met name in bossen met een hoog aandeel beuk de stand is onderschat. We stellen daarom voor als dit zou blijken het quotum voor biggen en overlopers met maximaal 20% lopende het seizoen te kunnen verhogen. De gewenste stand 2013 geldt hierbij als uitgangspunt.'*

Hoe je het wendt of keert er is een geweldige inspanning geleverd. Er zijn dit jaar circa 300 wilde zwijnen meer geschoten dan de ingeschatte aanwas van 3.000 stuks. Ten opzichte van vorig jaar zal de stand dan ook verder zakken. Inmiddels weten we ook dat de aanwas in een aantal leefgebieden is onderschat, maar mogelijk ook in enkele overschat. Vanwege de slechte voedselsituatie, die aanhield tot in april en mei is er ook nog sterfte door gebrek aan voedsel geweest. En ook op de Veluwse wegen vindt een aantal wilde zwijnen de dood. Op basis van deze factoren mogen we een voorjaarsstand verwachten van 1.000 a 1.500 wilde zwijnen. De groep die voor de variatie in de te verwachten voorjaarsstand zorgt, zijn de overlopers of te wel de biggen uit 2012.

Een verwachte stand van 1.000 a 1.500 stuks is heel wat anders dan de voorjaarsstand in 2008 die bijna 3.400 stuks bedroeg. De lagere stand uit zich nu al in een geringer aantal aanrijdingen.

Toch lijkt het belangrijk vanaf het begin van het afschotseizoen een toewijzing te hebben die een afgeleide is van een zo goed mogelijk benaderde werkelijke stand. De aanpak van het aflopen seizoen te weten een toewijzing met een plus van maximaal 20% is dat jachthouders of WBE's vinden dat ze klaar zijn omdat het afschot voor 100% is gerealiseerd. Het realiseringspercentage wordt als argument gebruikt om kalm aan te gaan doen. Juist in voedselarme jaren is dit ongewenst omdat dit de jaren zijn om de stand daadwerkelijk op het gewenste niveau te krijgen. Waarbij dit op de Noord Veluwe belangrijker is dan op de Zuid Veluwe. Een wat hogere stand leidt hier vanwege de vrijwel sluitende buitenrasters niet snel tot problemen. Hooguit op welzijnsvlak. Nu we het over rasters hebben. Veel van deze rasters zijn in het verleden geplaatst en verouderen. Het wordt tijd dat na wordt gedacht over het toekomstige beheer en onderhoud, nu de rol van het Faunafonds daarin mogelijk gaat veranderen. Een beheer op de Zuid Veluwe zonder rasters kan ook, maar dat vraagt een totaal andere aanpak met andere aantallen, een andere spreiding en een aangepast beheer.

De aantallen in 2012

Algemeen

De bepaling van de voorjaarsstand wordt grotendeels gebaseerd op waarnemingen van de jachthouders gedurende de periode april en mei. Deze waarnemingen geven een beter beeld van de aanwezige stand dan de waarnemingen tijdens de edelherten en de wilde zwijnen tellingen. Een gevaar van deze methode is dat dubbele waarnemingen niet als zodanig worden herkend. Dit geldt zowel voor waarnemingen binnen een jachtveld en waarnemingen tussen jachtvelden. Aan het eind van de waarnemingsperiode worden de jachthouders gevraagd een conclusie te trekken over de daadwerkelijke aantallen damherten binnen hun gebied. De verzamelde gegevens worden daarna gebruikt om de actuele voorjaarsstand zo goed mogelijk te benaderen. De ervaringen op de Noord Veluwe laten zien dat met deze aanpak de doelen in het Faunabeheerplan goed worden gerealiseerd. Uit de praktijk kwamen geluiden dat het aanwaspercentage 70% van het vrouwelijke deel van de populatie te hoog is. Dit wordt bevestigd door de cijfers. Voor het seizoen 2012/2013 is daarom uitgegaan van een aanwaspercentage van 60%.

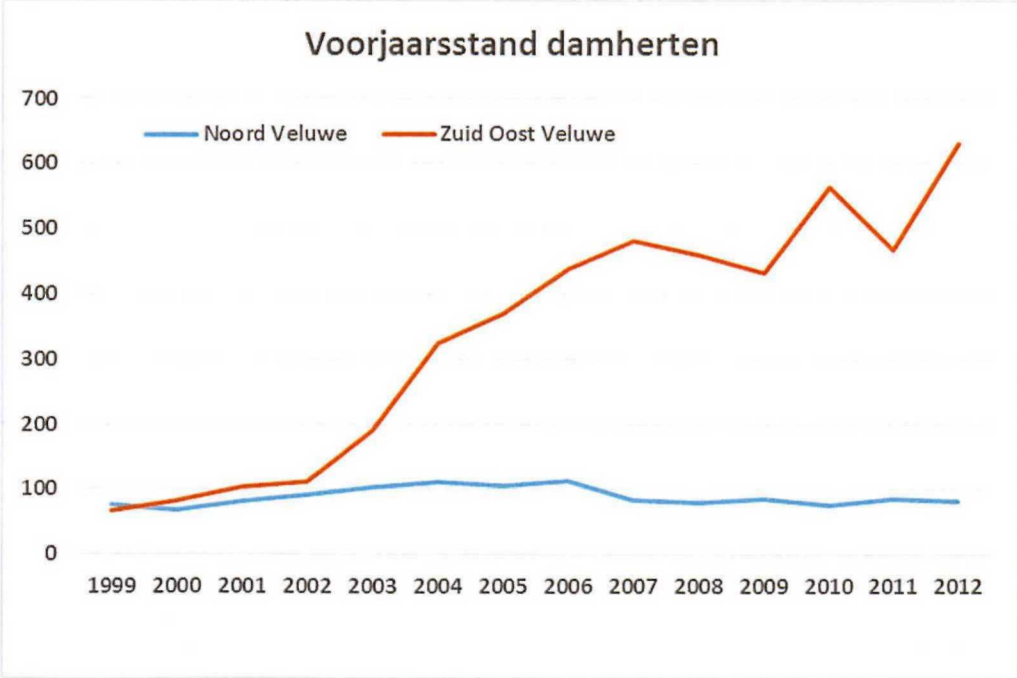
Op dit moment zijn de gegevens uit de periode april / mei nog niet verwerkt tot de actuele voorjaarsstanden 2013. Voor de Noord en de Zuid Veluwe is alleen de verwachte voorjaarsstand 2013 berekend (zomerstand 2012 – vermindering 2012/2013).

NOORD VELUWE (leefgebieden Noord West Veluwe en Noord Oost Veluwe)

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Zomerstand 2012	22	9	41	9	30	120
Afschot	0	3	2	2	5	12
Doodgereden	1	0	0	0	0	1
Verwachte stand 2013	21	6	39	7	25	107
Doelstand 2013	34	7	34	7	18	100

De populatie bevindt zich op het afgesproken niveau. Het aantal geweidragers blijft een punt van zorg. Alhoewel we weten dat deze zich ook her en der in uithoeken ophouden. Het blijft merkwaardig waarom een geslachtsverhouding van 1 : 1 onder de volwassen damherten zo moeilijk is te bereiken.

De populatie op de Noord Veluwe en die op de Zuid Veluwe waren in 1999 ongeveer even groot. Voor beide populaties zijn verschillende afspraken gemaakt, met als gevolg verschillen in ontwikkeling. Bij omgekeerde keuzes hadden we nu op de Zuid Veluwe een populatie gehad van circa 100 stuks en op de Noord Veluwe een populatie van meer dan 600. De ontwikkeling wordt bepaald door de doelen die we in het Faunabeheerplan afspreken en het daarop afgestemde beheer.

Bij een autonome ontwikkeling zonder ingrijpen was de start populatie van 144 damherten in 14 jaar tijd uitgegroeid tot schrik niet 9.000 damherten in het voorjaar van 2013. In diezelfde periode hadden ze zich al over de gehele Veluwe verspreid, misschien zelfs daar buiten. Wacht je nog 20 jaar dan is het aannemelijk dat een

groot deel van Nederland is gekoloniseerd. Overal raakt het door onderlinge concurrentie natuurlijk een keer vol. Bij damherten wordt dit punt bereikt bij dichtheden van 100 stuks of meer per 100 hectare. Wanneer deze autonome ontwikkeling wordt vergeleken met het uitgevoerde beheer de laatste 14 jaar dan is hiermee heel veel gewasschade bij de boer en aanrijdingen met damherten op de weg voorkomen. Ook het Veluwe bos had er een stuk kaler uitgezien.

ZUID OOST VELUWE

Voorjaarsstand 2012

De voorjaarsstand is bepaald op 582 damherten. Dit is circa 100 stuks hoger dan verwacht. Meer herten (+20), veel meer spitsers (+54), minder hinden en smaldieren (+99) en minder kalveren (-70). Het geringere aantal kalveren lijkt het gevolg van de toenemende concurrentie op het Deelerwoud. Het verschil bij de spitsers namelijk 54 meer als verwacht geeft duidelijk weer dat er geen nauwkeurig en precies beeld is van de aantallen damherten.

De grote schommelingen in aantallen komen door de niet realistische beeldvorming op het Deelerwoud. Tijdens de edelhertentelling dit voorjaar werden er 295 damherten geteld, circa 50 damherten meer dan vorig jaar. Wel nemen de aantallen in de aangrenzende gebieden Terlet, Arnhemse Heide en Koningsheide toe. Al eerder is aangegeven dat op het Deelerwoud de dichtheid wel toeneemt maar dit niet altijd tijdens de telrondes met de edelhertentellingen zichtbaar wordt. Ook aan de oostzijde van de A50 op Velwezooom is de stand op basis van de waarnemingen in april en mei nogal wisselend. Dit door de wisselwerking met het Deelerwoud. Het lijkt er wel op dat in toenemende mate damherten voedseltochten gaan maken naar de voormalige landbouwgronden op de Groenendaal. ’s Nachts worden hier tientallen waargenomen.

Duidelijk is wel dat de damherten zich niet massaal verplaatsen naar het lage dichtheden gebied. Alleen in de Loenermark en de Onzalige Bossen lopen er enkele tientallen, daar buiten eigenlijk alleen kleine groepjes. Hier is wel een nauwkeurig en precies beeld te verkrijgen. De meeste damherten leven in het gebied tussen de A50 en de Hoge Veluwe.

Verwachte voorjaarsstand 2013

De verwachte voorjaarsstand 2013 op basis van de zomerstand in 2012 en de gerealiseerde vermindering het afgelopen seizoen is hieronder weergegeven.

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Zomerstand 2012	166	45	326	45	186	768
Afschot	29	46	25	16	44	160
Doodgereden	3	3	0	0	2	8
Verwachte stand 2013	134	-4	301	29	140	600
Doelstand 2013	69	22	262	32	140	525

Tussen de verwachte stand in 2012 en de gewenste stand zit een verschil van circa 75 damherten. Dit is het aantal damherten wat het afgelopen seizoen niet is geschoten. Op basis van de voorhanden zijnde gegevens bedroeg de toewijzing aan herten voor het afgelopen seizoen 97 stuks en 23 spitsers. Wederom is aangenomen dat het geringe aantal spitsers het gevolg is van een onderschatting van de stand op het Deelerwoud. Vanwege het natuurlijke trekgedrag van spitsers en jonge damherten is besloten het afschot in de categorie spitsers niet in aantallen te beperken. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een afschot van 46 spitsers, daarnaast zijn er nog 3 doodgereden, waardoor de totale vermindering op 49 stuks komt. Dit aantal is hoger dan de zomerstand. Dit bevestigt het vermoeden dat de stand op het Deelerwoud hoger is dan op basis van de waarnemingen tijdens de edelhertentellingen kan worden bepaald. Uit de eerste resultaten van de inventarisatie in april en mei blijkt dat er nog steeds in ruime mate spitsers aanwezig zijn.

DEELERWOUD - REPELAER

Ook op het landgoed Deelerwoud leven damherten. Deze wisselen via een aantal gaten in het buitenraster uit met de damherten op de Zuid Oost en Midden Veluwe. Er is sprake van één samenhangende populatie. De aantallen van 2012 en het gerealiseerde afschot is hierna weergegeven.

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALD	KALF	TOTAAL
Zomerstand 2012	15	2	9	2	6	34
Afschot	5	2	4	1	4	16
Verwachte stand 2013	10	0	5	1	2	18
Doelstand 2013	10	2	3	1	2	18
Doelstand FBE plan						15

bleek het landgoed Deelerwoud te zijn, vanaf het moment dat de twee gaten in het raster zijn gemaakt is er geen zwijn meer in het 0-stand gebied geschoten.

Op de Midden Veluwe worden bewust zwijnen geschoten die in de onmiddellijke nabijheid van de aanwezige wegen leven. Langs de Otterloseweg zijn er 24 geschoten en langs de Heetweg 14.

In de Enclave Kootwijk zijn 5 zwijnen geschoten, deze zijn door een openstaand hek naar binnen gelopen. Net tegen Stroe ten zuiden van de A1 kruist het spoor de Provinciale weg. Hier zit een groot viaduct dit is tevens een opening in het leefgebied begrenzend grofwildkerende raster. Af en toe leren wilde zwijnen deze opening te gebruiken. Zodra ze dit gaan doen worden ze geschoten. Zonder actie zou deze opening als ader naar de Gelderse Vallei gaan fungeren.

Op de Zuid Oost Veluwe zijn in kader van schadebestrijding 11 wilde zwijnen geschoten. Het heeft weinig geholpen. De mais is voor 100% vernield. Afschot is in zo’n situatie dweilen met de kraan open. Verspreid over de Veluwe zijn er zwijnen geschoten in verband met uitzichtloos lijden. Opvallend was het hoge aantal op de Loenermark.

Noord Veluwe

Een cluster van afschot zit er tussen Stroe en Garderen. Naast verkeersveiligheid is bestrijding van landbouwschade de reden voor afschot. Recent waren hier ook problemen met zwijnen uit het Stroese Zand die de tuinen en erven van de bewoners aan de Wolweg. Voor het eerst sinds tijden werd ook de berm van de Apeldoornseweg richting Hoeve Oud Milligen omgewroet. Als de varkens doorlopen komen ze in de Agrarische Enclave. De schade en de overlast duidt tevens op een lokaal te hoge dichtheid. Een opvallende clustering van afschot zit ook tussen Ermelo en Harderwijk. In de periferie van de bebouwde kom zijn 36 wilde zwijnen geschoten. Door te zorgen voor een stand conform de afspraken zal ook de druk op de bebouwde kom verminderen. Dit kunnen alleen de jachthouders in het aangrenzende bos- en natuurgebied bereiken.

14 wilde zwijnen zijn geschoten in het 0-stand gebied ten westen van de weg Ermelo – Putten. Het bos- en natuurgebied loopt daar een stukje door.

In de Agrarische Enclave zijn 35 wilde zwijnen geschoten. Dit waren niet de laatsten.

In Vierhouten zijn 11 zwijnen geschoten. Langs de oost- en noordzijde staat een zwartwildkerend raster. Van de zuidzijde en de westzijde kunnen ze in Vierhouten komen.

In de buurt van de Knobbel zijn vier varkens geschoten die op een ingerasterd Kazerneterrein liepen. Ook in kader van verkeersveiligheid is hier een viertal varkens geschoten.

Ten westen van Wezep is 1 zwijn geschoten. In het 0-stand gebied ten noorden van de Keizersweg in totaal 12 stuks.

In de buurt van de Kamperweg zijn 11 zwijnen geschoten in kader van verkeersveiligheid.

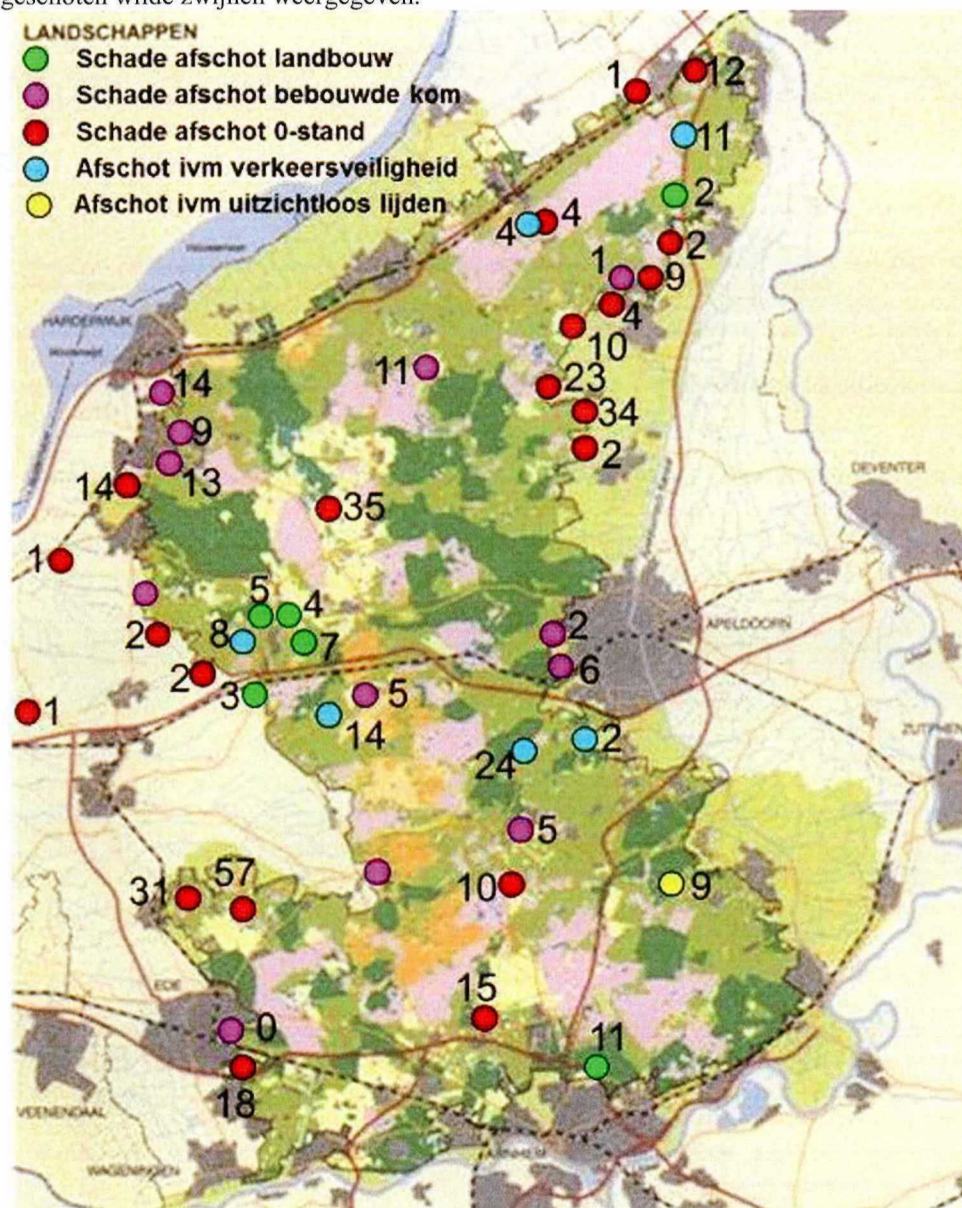
Op de landbouwgronden naast het Bakhuisbos zijn twee zwijnen geschoten. Op de Mussenkamp ook een landbouwenclave net buiten het leefgebied 2 zwijnen. In kader van het PVA rond Epe is de omgeving van de Groene Zee aangemerkt als 0-stand gebied, hier zijn 9 zwijnen geschoten. Binnen de bebouwde kom van Epe is 1 zwijn geschoten. In het aangrenzende 0-stand gebied Dorperveld zijn 4 zwijnen geschoten. In het 0-stand gebied van het landgoed Tongeren in totaal 10 stuks. Grote aantallen (23+34+2) zijn geschoten door de jachthouders die met hun veld grenzen aan het bos- en natuurgebied van het Kroondomein Het Loo. Er ligt circa 600 hectare bos- en natuurgebied buiten de noordelijke wildbaan. Dit gebied is het derde 0-stand gebied waar wilde zwijnen als standwild voorkomen. Hier ligt nog altijd een grote wens om dit 0-stand gebied toe te voegen aan het leefgebied van de Noord Veluwe. Een wilde zwijnenkerend buitenraster is vanwege de aangrenzende landbouwgronden wel een voorwaarde. Vooruitlopend heeft een aantal jaren geleden het Kroondomein Het Loo al een wilde zwijnenkerend binnenraster geplaatst rond de dorpen Gortel en Niersen. Met dit nieuwe gewenste buitenraster is het voor Kroondomein Het Loo niet meer nodig het grofwildkerende raster tussen Gortel en Niersen in stand te houden. Ook de rasters over en langs de Gortelse Heide kunnen dan verdwijnen. Dit plan wat een naadloze uitwerking is van het Veluwe overheidsbeleid wordt niet uitgevoerd omdat het grootste deel van het raster op grondgebied van Kroondomein Het Loo komt te staan. Hierdoor voelt de Provincie Gelderland zich niet verantwoordelijk om hieraan mee te betalen en haakt ook het Faunafonds af.

Relatie mast en wilde zwijnen

Tussen wilde zwijnen en mast zitten allerlei relaties. Naar aanleiding van een artikel van Arnold van Vliet over relatie tussen dieren en mast in de Telegraaf in 2012, is er contact met hem gezocht. Daar is een leuk contact uit voortgekomen. De informatie uit de Nieuwsbrief van de Ver. Wildbeheer Veluwe heeft als basis gestaan voor een (aantal) artikel(en) over de relatie tussen mast en wilde zwijnen op de site www.natuurbericht.nl. Jan Huttinga verzorgt de foto's.

Overzicht bijzonder afschot

Op de navolgende kaart is een overzicht gegeven waar schade afschot (landbouw, bebouwde kom of verkeersveiligheid) en het afschot in 0-stand gebieden heeft plaats gevonden. Per locatie is ook het aantal geschoten wilde zwijnen weergegeven.

Opvallend zijn de afschotcijfers in de 0-stand gebieden. Alleen al in het 0-stand gebied de Driesprong een afschot van 88 wilde zwijnen (31 WBE Lunteren en 57 WBE Zuid West Veluwe). In het gebied tussen het spoor en de A12 18 wilde zwijnen, door het Prorailraaster langs het spoor is wisseling vanuit de Sysselt niet meer mogelijk. De 0-stand begint hier in zicht te komen.

15 wilde zwijnen ten zuiden van het Vliegveld Deelen. De zwijnen hebben een lek gecreëerd in het raster ten zuiden van het Vliegveld Deelen en komen zo in dit 0-standgebied tussen de Hoge Veluwe en de A12. Dit lek zou vrij simpel opgelost kunnen worden door het wildrooster in de Deelenseweg te verleggen in de toegangsweg naar de Militaire schietbanen aldaar.

In de landbouw enclave Deelerheide ten zuiden van Hoenderloo zijn ook 10 wilde zwijnen geschoten. De bron

WILDE ZWIJNENBEHEER 2012/2013

Algemeen

Zoals altijd nemen we een aanloopje vanuit het seizoen ervoor. Dit omdat de grote variatie in voedselaanbod door slechte, gemiddelde en goede mastjaren zulke grote effecten heeft op gedrag, leefwijze, populatiedynamiek en het beheer van de wilde zwijnen.

De herfst in 2011 bracht een bovengemiddelde hoeveelheid mast: een volmast beukennoten en Amerikaanse eikels en bij inlandse eik een normale mast. Deze combinatie en hoeveelheden zijn vergelijkbaar met de mast in 2007 en 2009. De mastscore is op basis van de groei en conditie ontwikkeling naar boven bijgesteld.

In de mastloze maanden juli en augustus werden er iets meer dan 600 zwijnen geschoten. In de periode nadat de mast is gaan vallen tot en met het einde van het afschotseizoen nog 640 stuks. Het toegewezen afschoten werd voor slechts 61% gerealiseerd.

De groei verliep synchroon met het referentie jaar 2004/2005. In eerste instantie ook synchroon met de groei van de wilde zwijnen in het seizoen 2009/2010. In deze winter raakte de mast eerder op dan in de winter van 2011/2012. Het KNMI karakteriseerde de winter als volgt: Zacht, zonnig en vrij nat, met in februari een opmerkelijke koudegolf.

Het KNMI registreert net zoals de VWV veel zaken zo ook hoe koud een winter is. Dit gaat via het zogenaamde Hellmanngetal (H). De winter 2011/2012 (1-11 t/m 31-3) scoorde een koude getal van 80,6. Hiermee valt deze winter in de categorie normaal. Bij een koude getal van >100 is er sprake van een koude winter.

Op 31 januari 2012 was 56% van de toewijzing gerealiseerd. De afschot periode is maar beperkt verlengd. Op de Noord Veluwe met de maanperiode tot en met 11 februari. Geen verlenging van de afschotperiode op de Zuid Veluwe. Op de Hoge Veluwe en de WBE Zuid Oost Veluwe is wel gebruik gemaakt van de verlenging tot en met 11 februari 2012.

In de verlengde periode van 1 februari tot en met 13 februari 2012 zijn 99 wilde zwijnen geschoten. Uiteindelijk is 61% van het toegewezen afschot gerealiseerd.

De eerste biggen werden zoals te doen gebruikelijk in een goed voedseljaar vroeg geboren. De hoofdwerperperiode viel in maart - april. Door de lage dichtheid en de voedselrijke omstandigheden waren er in 2011 veel minder aanrijdingen. Voedselaanbod en dichtheid zijn de sturende factoren voor het aantal aanrijdingen.

Het voorjaar verliep in 2012 verschillend. Maart was een warme en droge maand. Het fraaie, zonnige weer in de laatste helft van mei zorgde ervoor dat de lente van 2012 toch zacht, droog en aan de zonnige kant genoemd kan worden. Van eind maart tot begin mei leek de lente immers ver weg door een lange periode van wisselvallig, somber en vrij koud weer.

De tellingen in 2012 vonden hierdoor plaats met een hogere dichtheid als gevolg van de slechte afschotrealisatie in combinatie met een vroege werpperiode. Het aantal vrouwelijke varkens die biggen kregen lag veel hoger omdat ook een deel van de vrouwelijk biggen geboren in 2011 in 2012 ook al biggen kregen.

Door de lang doorlopende goede voedsel situatie zijn telling aansluitend op een goed mastjaar meestal minder nauwkeurig. Uiteindelijk is besloten geen correctie van de voorjaarsstand toe te passen. Aan de hand van de telling in 2013 kan worden geconcludeerd of het besluit geen correctie uit voeren een juiste beslissing is geweest

De voorjaarsstand die in 2012 werd verwacht bedroeg circa 2.000 wilde zwijnen, de voorjaarsstand die uiteindelijk werd bepaald aan de hand van de tellingen bedroeg circa 1.850 stuks. Verwachting en de actuele voorjaarsstand kwam redelijk goed overeen. Tussen de verschillende leefgebieden zaten wel grote verschillen tussen wat werd verwacht en wat werd geteld. De aanwas is in 2012 gecorrigeerd tot meer dan 2.900 biggen, hiervan zijn er tijdens de tellingen circa 2.300 geteld. De aanwas is dus met circa 600 niet getelde biggen verhoogd. Dit leidde tot een aanwas van 4,9 big per getelde zeug. De referentie was de aanwas in 2003, 2004 en 2007, deze zat net boven de 5 biggen per getelde zeug. Ook hier is de correctie aan de voorzichtige kant toegepast. De zomerstand is hierdoor bepaald op bijna 4.800 wilde zwijnen. De gewenste stand in het voorjaar van 2013 is bepaald op iets meer dan 1200 wilde zwijnen. Deze is vergelijkbaar met de gewenste stand dit voorjaar. Dit ondanks de te verwachten slechtere voedselsituatie aankomend seizoen.

Het gewenste afschot is hierdoor bepaald op iets meer dan 3.500 wilde zwijnen.

Gelet op de slechte mastverwachting moet het mogelijk zijn 100% van het toegewezen afschot te realiseren.

Relevant om te noemen is dat in het werkplan 2012/2013 voor het eerst rekening is gehouden met wilde zwijnen in een afschotvrije zone op de Midden Veluwe rond Radio Kootwijk en de Zuid West Veluwe op de voormalige landbouwenclaves De Mossel en het Mosselse Veld. In verband met de zichtbaarheid van wilde zwijnen voor recreanten is afgesproken hier geen afschot te plegen. De in deze afschotvrije zones getelde zwijnen zijn buiten de bepaling van het afschot gehouden. Voorwaarde is dat door deze lokale aanpak geen schade en overlast elders ontstaat.

Juni en juli 2012 waren koel, nat en somber. Rupsen waren er lokaal nog steeds veel. Bosbessen waren er zowat niet. Ondanks het vochtige weer wat positief is voor de grasgroei hadden veel biggen het slecht. Eigenlijk al gedurende de gehele zomer kwamen er meldingen van biggen die overdag alleen liepen zonder zeug. De meeste hiervan waren in slechte conditie. Er zijn ook verschillende biggen dood gevonden. Gewoon op een bospad of op een wildwei. Eind augustus zijn er drie aangeboden voor onderzoek bij het DWHC. De diagnose luidde als volgt: uitgemergelde biggen, met volop longworm, die bij eentje ook een longontsteking had veroorzaakt en een andere had ook last van een darmontsteking.

De zomer ontpopt zich als een bottle neck voor wilde zwijnen. Zodra het jonge groen komt is er een overdaad aan goed voedsel beschikbaar voor de herbivoren zoals ree, damhert en edelhert. Maar een alleseter als een wild zwijn kan uit hetzelfde voedsel niet zoveel energie peuren. En zomers zijn juist de hoogste aantallen aanwezig en is er een hoge energie behoefte.

In juni was het al duidelijk dat er weer een slecht mastjaar aan zat te komen. Het voorlaatste slechte mastjaar was in 2010. Of te wel twee slechte mastjaren in drie jaar tijd. Dat is bijzonder! In de tijd moeten we terug naar de periode 1994 tot en met 1997. Het voordeel van slechte mastjaren is dat de doelstellingen makkelijker gerealiseerd kunnen worden. In juli en augustus werden er meer varkens geschoten dan het gehele voedselrijke seizoen ervoor.

De hogere aantallen en de slechte voedselsituatie zorgde voor de volgende effecten:

- Goede en continue trek op het lokvoer
- Een hoog afschot in de juli en augustus (1600 stuks).
- Alleen in september een terugval in afschot en daarna weer een stijgende realisatie
- Een geringe groei van biggen en overlopers
- Een afnemende conditie gedurende de winter
- Zodra de mast op raakt spittende wilde zwijnen
- Laat biggen, eerste waarnemingen in april en in mei
- Beheerders die beginnen te denken dat ze teveel hebben geschoten
- Een nauwkeurigere telling in mei / juni 2013 (lage dichtheid en een slechte voedselsituatie)

De winter was vrij koud, met een normale hoeveelheid zon en neerslag. De lage temperatuur liepen door tot in het voorjaar. Dit zorgde ervoor dat de natuur enkele weken later ontwaakte dan in voorgaande jaren. Jaarlijks vindt er in januari een beoordeling plaats of de afschotperiode wel of niet verlengd moet worden. Dit seizoen is er niet verlengd. Het belangrijkste argument was dat het afschot in voldoende mate was gerealiseerd. Wel kon in de reguliere delen leefgebied binnen de zogenaamde Plan van Aanpak gebieden tot en met 15 maart afschot worden gepleegd. Hierdoor konden waar nodig nog lokale correcties in de stand plaats vinden. Een en ander conform het beleid de benutting van bebouwde kommen en andere overlastgevoelige delen leefgebied te verminderen en in de periferie van deze urbane delen een lage dichtheid te realiseren en te handhaven.

Door de slechte voedselsituatie kregen her en der varkens het moeilijk. Er werden dode varkens aangetroffen en er werden her en der zwijnen geschoten die niet meer konden. Vanaf de werkvloer kwamen er eind maart begin april vragen om wilde zwijnen te gaan helpen door ze te gaan voeren. Er is geen ontheffing hiertoe aangevraagd en wel om de volgende redenen:

Welzijnsproblemen zijn voorzien in de beleidskeuze een meer het voedselaanbod volgend beheer te voeren.

De maatregel bij optredende welzijnsproblemen is afschot om onnodig lijden te voorkomen.

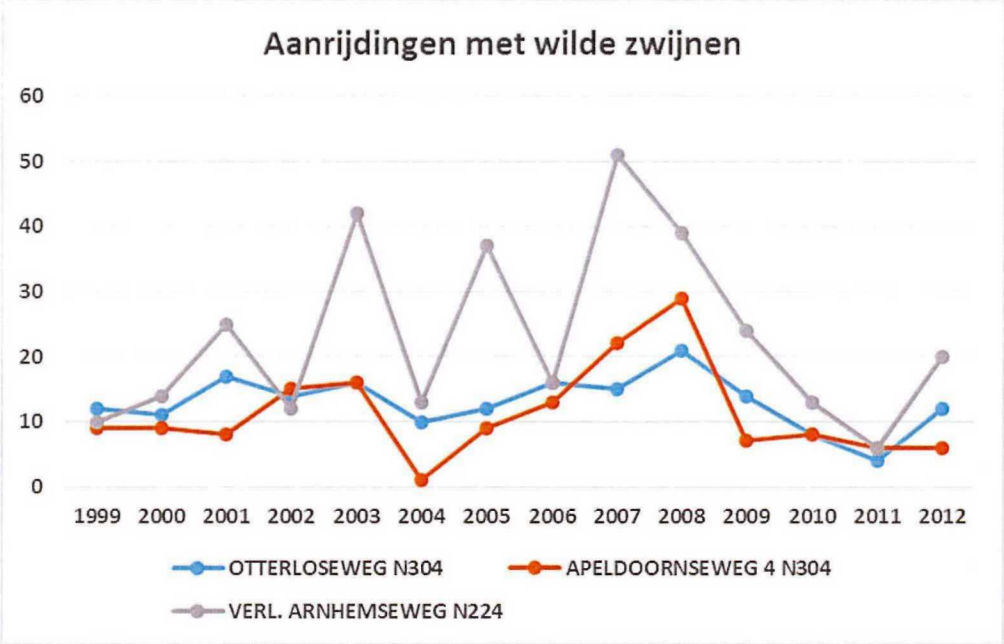
De natuur staat op het omslag punt door de te verwachte regen en stijging van temperatuur.

Een evaluatie van de concentratie plekken met sterfte is noodzakelijk of te bezien of in die gebieden onder deze omstandigheden anders moet worden beheerd.

Nu in mei worden nog steeds af en toe dode varkens gevonden. Het bijzondere is dat ook in broodmagere vrouwelijke dieren ook nog foeten zitten.

Het gaat om circa 80 wilde zwijnen die zijn dood gevonden. En 12 wilde zwijnen zijn na 31 januari geschoten vanwege uitzichtloos lijden.

In totaal zijn er dit seizoen tot en met 31 maart 3.358 wilde zwijnen in het reguliere leefgebied afgeschoten. In de 0-stand gebieden in Gelderland van 1 april 2012 t/m 31 maart 2013 zijn er 303 geschoten en op de weg zijn er in dezelfde periode 274 doodgereden. Dit komt neer op een totale bekende sterfte van meer dan 4.000 wilde zwijnen.

Belangwekkende zaken binnen de leefgebieden

Noord Veluwe

Het aantal meldingen van schade en overlast veroorzakende wilde zwijnen is eigenlijk vanaf de zomer 2011 beperkt gebleven. In Ermelo en de oostzijde van Ede zijn beperkt problemen.

Door de slechte de voedselsituatie afgelopen zomer, nam de druk op de voedselrijkere gebieden (menselijke woonomgeving / landbouwgronden) weer toe. Door de ervaringen van de laatste jaren, spelen de jachthouders hier in de regel snel op in en weten als eerste deze overlast veroorzakende wilde zwijnen te schieten.

De maanden juli en augustus zijn bij uitstek geschikt om in dit soort probleem en overlast gebieden een snelle reductie van de aantallen te realiseren.

Het aantal aanrijdingen begon met het verslechteren van de voedselsituatie op te lopen. De piek was dit jaar eerder bereikt. Daarna daalde het aantal aanrijdingen drastisch.

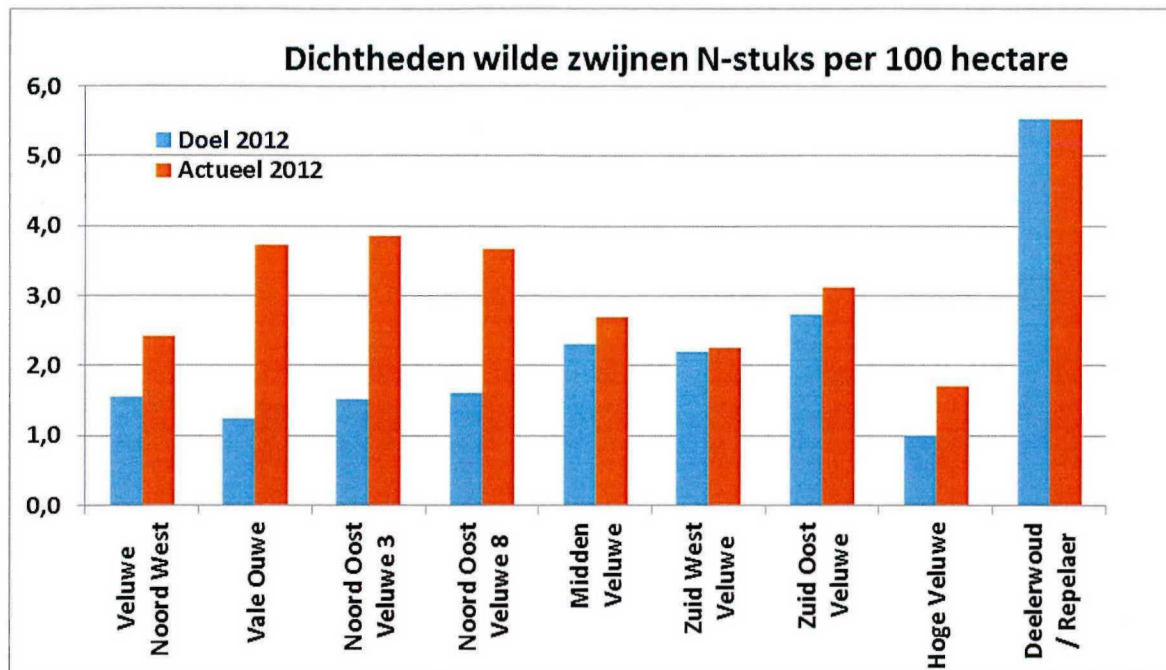
Tot nu toe is het qua schade en overlast rustig. Wel worden er in toenemende mate zwijnen geschoten in de verschillende 0-stand gebieden. Een teken dat er nog steeds wilde zwijnen zitten. De voedselarme periode is nu vrijwel achter de rug en gelet op de mastverwachting zal het doel te weten een 0-stand niet worden bereikt. Iedereen doet zijn best in de 0-standgebieden, maar de doelstelling wordt niet gerealiseerd. Blijkbaar staan toch niet alle neuzen dezelfde kant op. Dit is voorwaarde voor een gezamenlijke aanpak die gestoeld is op samenwerking tussen jagers, jachthouders, grondgebruikers, terreinbeheerders en WBE's. De agrariërs zijn de dupe, zij hebben de schade en de overlast.

Zuid Veluwe

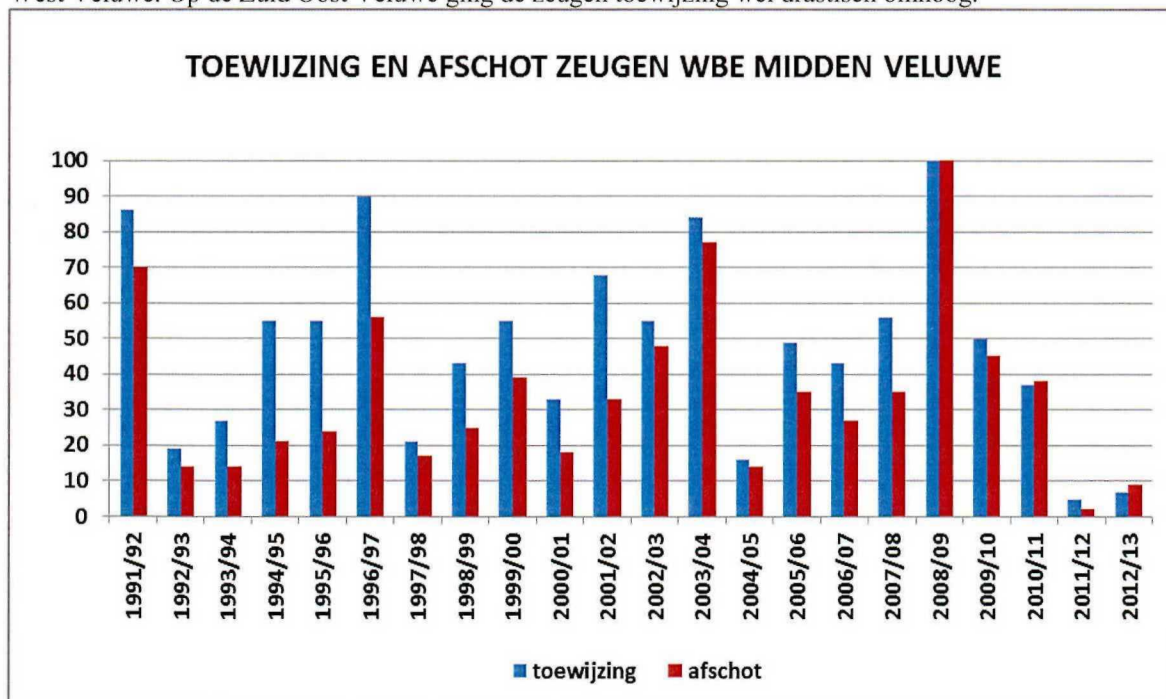
De problemen in Otterlo, Hoenderloo en Ede zijn geminimaliseerd. Schade aan landbouw speelde vooral in de WBE's Zuid West Veluwe in het 0-stand gebied De Driesprong en de Zuid Oost Veluwe. Op de Zuid Oost Veluwe is dit beperkt tot een in de rand van het leefgebied gelegen akkerbouwenclave van circa 7 hectare. Met een goed schrikdraad raster (lengte 900 meter) zou deze schade makkelijk te voorkomen zijn. Jaarlijks komt het Faunafonds nu de grondgebruiker tegemoet met een vergoeding van meer dan 10.000 euro. Het huidige houtje – touwtje schrikdraad raster houdt niets tegen.

De aanrijdingen op de Zuid West en de Midden Veluwe zijn ten opzichte van 2011 wel gestegen. Vanaf november 2012 is het aantal aanrijdingen weer sterk aan het dalen.

Af en toe weet een Veluws zwijn het leefgebied op de Zuid Veluwe ondanks de rasters te verlaten. Recent is in de WBE Stroomgebied Voorsterbeek een varken geschoten. Er schijnen er nog een paar te lopen. Ook in de WBE Brummen zijn het afgelopen seizoen zwijnen waargenomen. Waar deze zijn gebleven is onduidelijk. Misschien de IJssel overgestoken. Aan de andere zijde van de IJssel is in de WBE IJssel Oost in maart een mannelijke overloper geschoten.

Een ander effect is dat de afschottoewijzing onder de volwassen zwijnen in deze leefgebieden extreem laag was in vergelijking tot het verleden. Dit gold het afgelopen seizoen alleen nog maar voor de Midden Veluwe en Zuid West Veluwe. Op de Zuid Oost Veluwe ging de zeugen toewijzing wel drastisch omhoog.

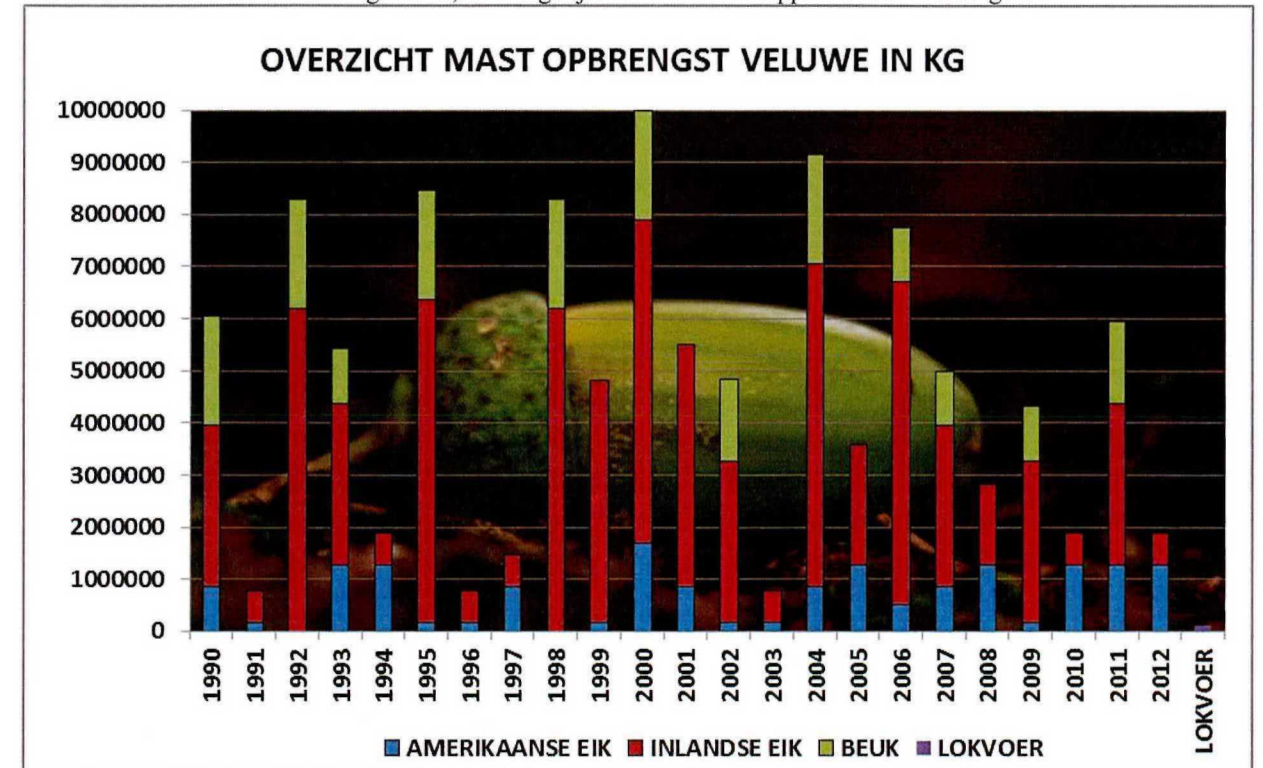

Maar uiteindelijk gaat het erom of dit maatwerkbeheer op de Zuid Veluwe niet ten koste gaat van de veiligheid van mens en dier op de leefgebied doorsnijdende Provinciale wegen. Als voorbeeld zijn de aanrijdingen op de Provinciale wegen door de Midden Veluwe (Otterloseweg en Apeldoornseweg) en Zuid West Veluwe (Verl. Arnhemseweg) weergegeven.

De aanrijdingen zijn in 2012 het sterkst toegenomen op de Verl. Arnhemseweg. Op de Apeldoornseweg is het aantal gelijk gebleven.

Het natuurlijk voedselaanbod

De draagkracht voor de wilde zwijnen wordt bepaald door gras en boomvruchten. De oppervlakte grasland op de Veluwe bedraagt 430 ha. Van de vruchtdragende boomsoorten is 850 ha Amerikaanse eik, 3.100 ha inlandse eik en 2.100 ha beuk aanwezig. Het aanbod eikels varieert van 0 tot 2.000 kg per ha per jaar, dat van beukennoten varieert tussen 0 tot 1.000 kg per ha per jaar. Het aanbod gras is een redelijk constante factor, het aanbod boomvruchten kan extreem wisselen. In een mastloos jaar 0 kg in een jaar met een gecombineerde volmast van de drie boomsoorten 10 miljoen kg op Veluwe niveau. De oppervlakte bos stamt nog uit de jaren 80. Recent is een nieuwe bosinventarisatie uitgevoerd, die mogelijk voor actuelere oppervlakten kan zorgen.

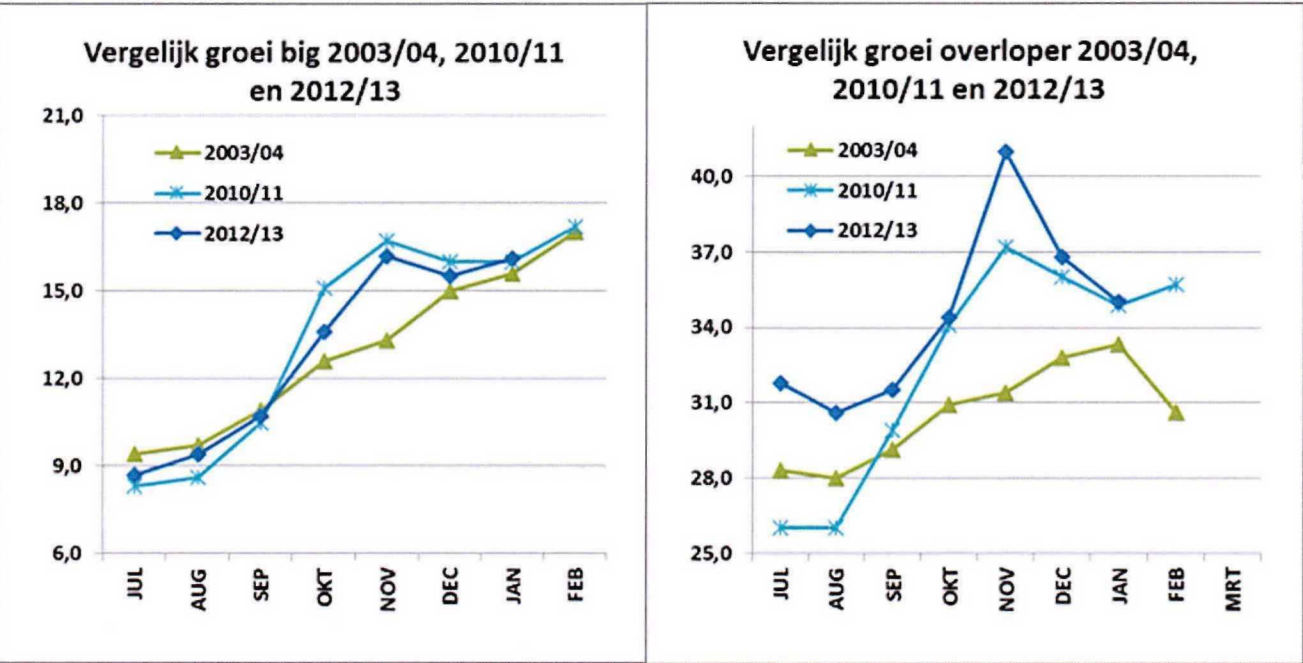
Lokvoer ten behoeve van het beheer

Om efficiënt te kunnen inventariseren en afschot te kunnen plegen wordt lokvoer in de vorm van maïs of graan gebruikt. De hoeveelheid die in het Faunabeheerplan is vastgelegd, bedraagt 175 kg per 100 ha. per jaar. Alleen te verstrekken tijdens tel- en afschotperiode. Omgerekend op Veluwe niveau is dit een berg maïs van 101.500 kg. Vergeleken met de maximale mastopbrengst rest een bergje van 1%. In een slecht mastjaar is het verhoudingsgewijs meer, circa 12,5%. Er is nog een belangrijk verschil. Een extreem goed mastjaar levert voedsel van september tot en met juni daaropvolgend. In een slecht mastjaar of een redelijk mastjaar met een hoge dichtheid raken de eikels en of beukennoten eerder op. Het punt waarop dit gebeurt is af te lezen aan de hand van de ontwikkeling van de groei, de conditie, de aanwas en het geboortetijdstip.

Het lijkt er wel op dat het lokvoer in de maanden mei, juni en juli effect heeft op de overlevingskansen van de biggen. Om hierachter te komen zou je in een gebied in juli en augustus is ene keer geen lokvoer moeten gebruiken. 's Zomers zijn wilde zwijnen goed zichtbaar en ook zonder lokvoer goed te bejagen.

De groei

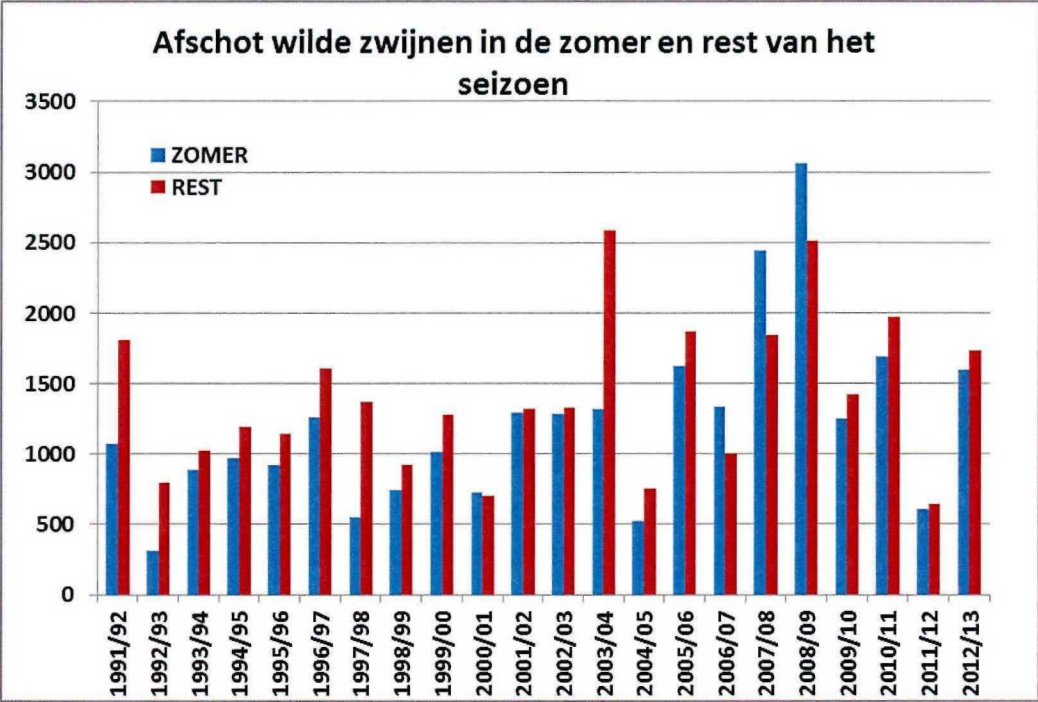
De groei is gerelateerd aan de mastsituatie en de aantallen wilde zwijnen. De groei van biggen en overlopers in het afgelopen seizoen is vergeleken met de groei in de seizoenen 2003/04 en 2010/11. In vergelijking tot het afgelopen seizoen ontbraken in 2003 Amerikaanse eikels dit in tegenstelling tot de herfst van 2010 en 2012. Bij de biggen is de beperkte aanwezigheid van eikels in vergelijking tot de herfst van 2003 goed zichtbaar. Je ziet een kleine groeispurt, die stopt zodra de eikels op beginnen te raken. In de laatste twee maanden van het

afschotseizoen zijn de gewichten uniform voor de drie seizoenen. Bij de overlopers lijkt de beperkte mast voor een grotere groeispurt te zorgen. De gemiddelde gewichten in januari in 2011 en 2013 liggen gemiddeld circa 2 kilogram hoger ten opzichte van januari 2004. De beperkte eikelmast lijkt hier toch voor iets hogere gewichten te zorgen.

Relatie vette varkens en mastopbrengst

De conditiescore in januari is een goede indicator voor de heersende voedselsituatie, lees mastsituatie. Deze wordt bepaald door de hoeveelheid eikels en beukennoten in combinatie met de hoeveelheid wilde zwijnen. In januari 2012 was 50% van de geschoten wilde zwijnen vet. Nu met een zeer beperkte mast was het aandeel vette varkens nog maar 17%. Twee jaar geleden met min of meer dezelfde omstandigheden was 16% van de geschoten zwijnen vet. In seizoen 2003/2004 was het mastaanbod nog geringer, en het aandeel vette varkens (8%) nog lager. Een jaar later was bijna twee derde van alle geschoten zwijnen vet. Dit illustreert nogmaals dat goede en slechte tijden elkaar in korte periode kunnen afwisselen. Dan lopen die herbivoren veel minder risico.

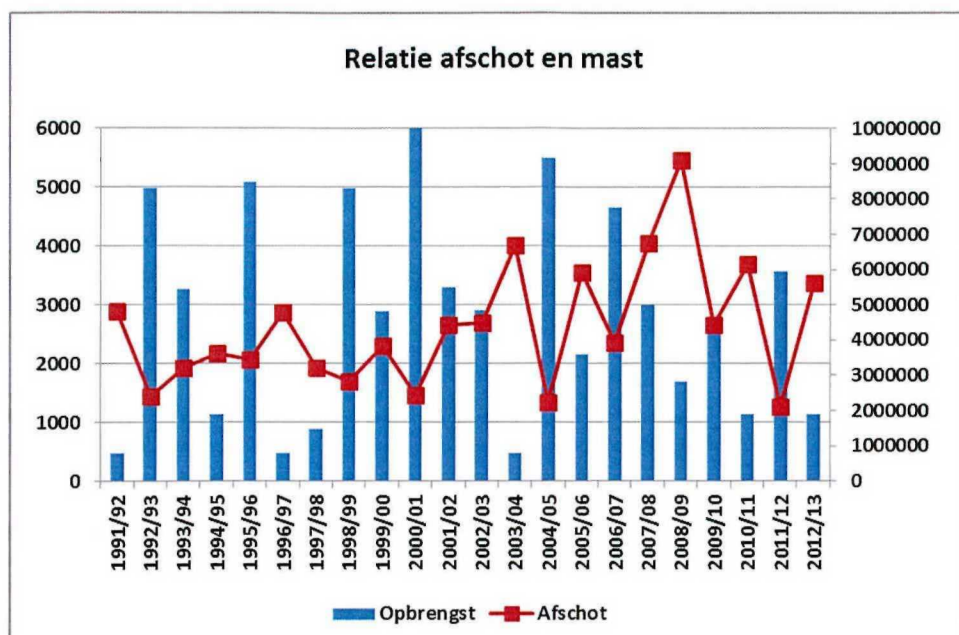

Effecten van maatwerkbeheer

In seizoen 2010/2011 is gestart met maatwerkbeheer. De hoofdlijn voor de Noord Veluwe is een betere bewaking van de aantallen dan in de vorige beheerperiode. Op de Zuid Veluwe mag de stand meer de natuurlijke variatie in slechte en goede jaren volgen. De doelstanden zijn hiertoe een afgeleide van de mastsituatie. En de doelstand in de slechtere jaren is gemiddeld wat hoger dan vroeger. In aantallen slechts kleine veranderingen die nu al een groot effect lijken te hebben.

Voor het voorjaar van 2011 gold al een wat hogere doelstand ondanks de slechte voedselsituatie. In al de drie leefgebieden die onder dit regime vallen werden minder wilde zwijnen geteld dan verwacht. Ook in de volwassen categorieën. Dit terwijl in 2011 omstandigheden voor een nauwkeurige telling aanwezig waren. Het lijkt erop dat door de hogere dichtheid in combinatie met de slechte voedselsituatie er meer natuurlijke sterfte heeft plaats gevonden. Deze hogere dichtheid beïnvloed hoogstwaarschijnlijk ook de overlevingskansen van de in 2011 geboren biggen. Een voorbeeld hiervan zagen wij in het Deelerwoud van Repelaer, de dichtheid volwassen en bijna volwassen wilde zwijnen was in 2011 in mei en juni zo hoog, dat daar in de gort droge periode tot 15 juni bijna alle biggen zijn doodgegaan. Dit is geen algemeen beeld op de Veluwe, ondanks dat er uit meer gebieden signalen kwamen van biggen sterfte.

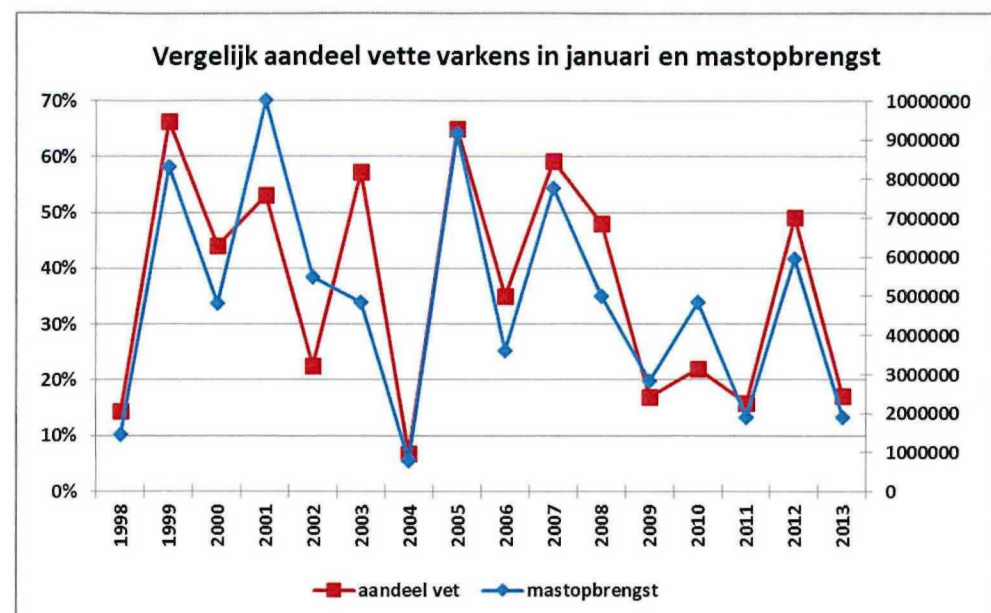
In 2012 was de stand in de gebieden Midden Veluwe en Zuid Oost Veluwe hoger dan verwacht. Op de Zuid West Veluwe was de stand lager dan verwacht. Het verschil kon worden toegeschreven aan de te ruime dan wel te beperkte aanwas bepaling. Uiteindelijk gaat het erom of door het gepleegde afschot de voorjaarsstand wordt bereikt die is afgesproken. In al de drie gevallen was dit het geval, de grootste afwijking bedroeg +20%.

Maar er is nog iets aan de hand. In een slecht mastjaar worden er verhoudingsgewijs veel varkens geschoten. Eigenlijk nog altijd te weinig want de doelstanden worden niet in alle gebieden bereikt. Jagers zijn per definitie voorzichtig. Na dat jaar met dat hoge afschot is er een lagere stand, de biggen worden laat geboren en wegen in juli en augustus minder dan 10 kg. Deze combinatie zorgt ervoor dat veel jagers zeer terughoudend afschot plegen. En vanaf het moment dat de mast begint te vallen, willen de jagers wel, maar worden de wilde zwijnen snel inactief vanwege de voedselrijke situatie en stopt het afschot. Kijk maar in de navolgende grafiek naar het afschot in de seizoenen 2004/05 en 2010/11. Vanwege de mindere mastprognose zal het afschot aankomend seizoen aan gaan trekken zodra de mast opkraakt.

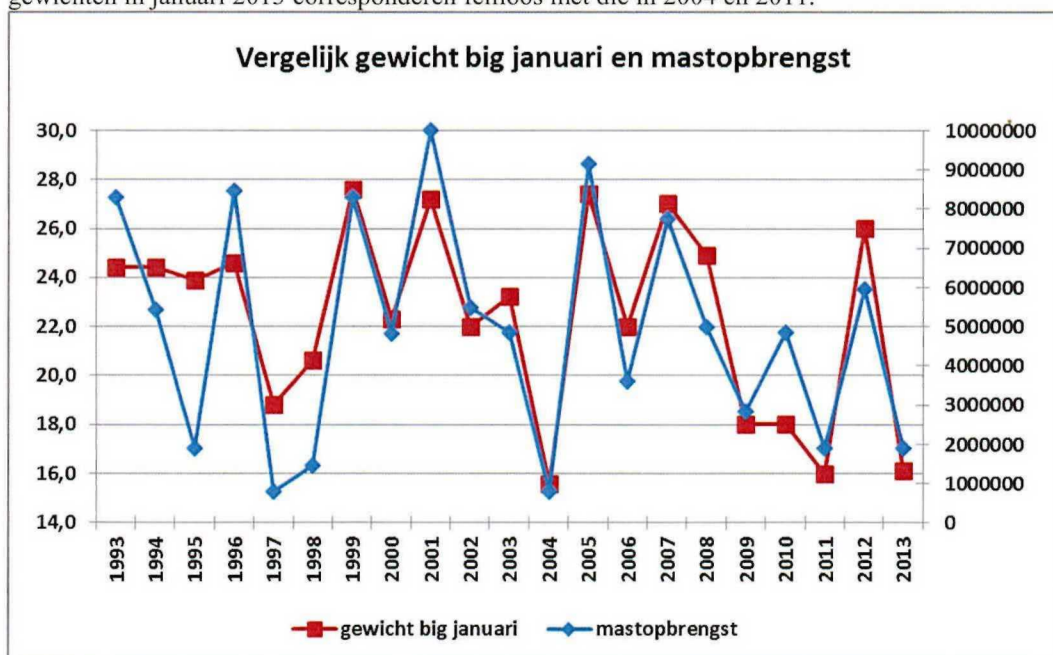
Toewijzing realiseren in juli en augustus

Omdat in de maanden juli en augustus het gebruik van lokvoer effectief is, kan een hoog afschot worden gerealiseerd. In veel jaren is het zomerabschot even hoog als in de resterende 5 maand. Alleen in de jaren waarin mast nagenoeg ontbreekt zoals in het seizoen 1991/1992, 1997/1998 en 2003/2004. In de recente voedselarmere jaren wordt het verschil minder uitgesproken. In de seizoenen 2010/11 en 2012/13 is het afschot in de zomer en de rest van het seizoen vrijwel gelijkwaardig. Het afschot in de rest van het seizoen zou onder deze omstandigheden hoger moeten kunnen. Een verklaring is dat niet vol gas wordt door gejaagd met als doel daadwerkelijk de laatste big en de laatste toegewezen zeug binnen te krijgen. Slechte mastjaren zijn wel de jaren dat door afschot de populatie daadwerkelijk ingekrompen (afschot > aanwas) wordt. Bij de steeds groter wordende populatie in de 21ste eeuw zien we dat het afschot in de zomer maanden juli en augustus steeds verder toeneemt en piekt in seizoen 2008/2009 tot een afschot van meer dan 3.000 stuks. Het resultaat in het afgelopen seizoen is vergelijkbaar met het afschot in seizoen 2010/11. Nu weten we eigenlijk al dat we wederom met de combinatie slecht mastjaar – goed mastjaar te maken krijgen. Dit betekent dat met de huidige afschotmethoden aankomend seizoen in de resterende afschotperiode vanaf september maximaal 600 tot 800 wilde zwijnen geschoten gaan worden. Om het toegewezen afschot wel te realiseren zal 2/3 van de toewijzing in juli en augustus gerealiseerd moeten worden. En het overgrote deel van het afschot bestaat altijd uit biggen.

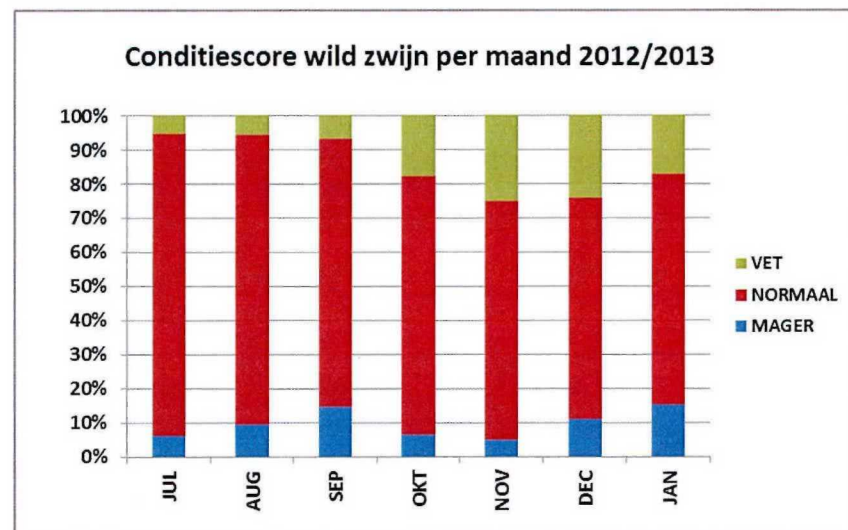

Relatie biggen gewicht en mastopbrengst

Wat geldt voor de conditiescore geldt ook voor het gemiddelde gewicht van de biggen geschoten in januari. De gewichten in januari 2013 corresponderen feilloos met die in 2004 en 2011.

Ook de conditieontwikkeling gedurende het seizoen geeft inzicht in de voedselomstandigheden. Maar ook in gemiddelde mastjaren wanneer het punt aanbreekt dat de meeste eikels en/of beukennoten zijn geconsumeerd. Dat de biggen het slecht hadden zien we terug in de toename van het aandeel magere wilde zwijnen in de maanden juli tot en met september. Dit ondanks de afnemende stand. De beperkte hoeveelheid eikels zorgde voor een afname van het aantal magere varkens en een toename van het aantal vette varkens in de maanden oktober en november. Daarna verslechterde de conditie, ondanks deze verslechtering was het grootste deel van de geschoten wilde zwijnen in januari in een normale conditie.

Herkauwers vertonen een omgekeerd beeld. Zomers en in de herfst het vetst, en daarna neemt de conditie af. Op de Veluwe hebben damhert en edelhert de afgelopen winter geen noemenswaardige problemen gehad. De wilde zwijnen des te meer. In goede mastjaren is er eigenlijk een omgekeerde energie balans. 's Winters een volledige overdaad en 's zomers maar zo zo.

Tijdstip van werpen

Het is dus best logisch dat het tijdstip van werpen door de mastsituatie wordt bepaald. Tijdens goede mastjaren, worden de eerste biggen in december - januari geworpen, de meeste in maart en april en nog eens een aantal in de zomer en nazomer. Jonge vrouwelijke dieren (overlopers) krijgen ook al biggen en een percentage zeugen (?%) werpt zelfs twee keer. In de energierijkste periode.

Na een slecht voedseljaar worden de eerste biggen waargenomen in de periode vanaf half april tot en met half mei en worden er biggen in de zomer en nazomer geboren. Een aantal zeugen slaat over en krijgt geen biggen. De meeste overlopers krijgen geen biggen, twee keer werpen treed niet op. Wederom worden ze in de energierijkste periode geboren.

WBE	Eerste biggen 2013	Eerste biggen 2011
Veluwe Noord West	22-05-2013	11-05-2011
Vale Ouwe	10-05-2013	12-05-2011
Noord Oost Veluwe	06-05-2013	11-04-2011
Midden Veluwe	10-05-2013	02-04-2011
Zuid West Veluwe	24-05-2013	06-05-2011
Zuid Oost Veluwe	21-05-2013	19-05-2011
Hoge Veluwe	03-05-2013	21-02-2011

Vergelijken we de eerste meldingen van pasgeboren biggen in 2011 en 2013 dan blijkt dat na slechte jaren de eerste biggen in april en mei worden geboren. Afgelopen jaar zijn ook een paar vroegere melding binnen gekomen. Maar deze komen standaard uit gebieden waar het voedselrijker is. Eerste biggen gespeurd begin maart in het 0-stand gebied De Driesprong. Of begin april bij camping Samoza te Nunspeet.

Aanwas

Na een slecht jaar zoals we nu achter de rug hebben is een aanwas van 130% te verwachten. Na een voedselrijk jaar bedraagt de aanwas maximaal 200 tot 275%. Dit percentage is gebaseerd op de gecorrigeerde aanwas gedeeld door de voorjaarsstand gebaseerd op de tellingen.

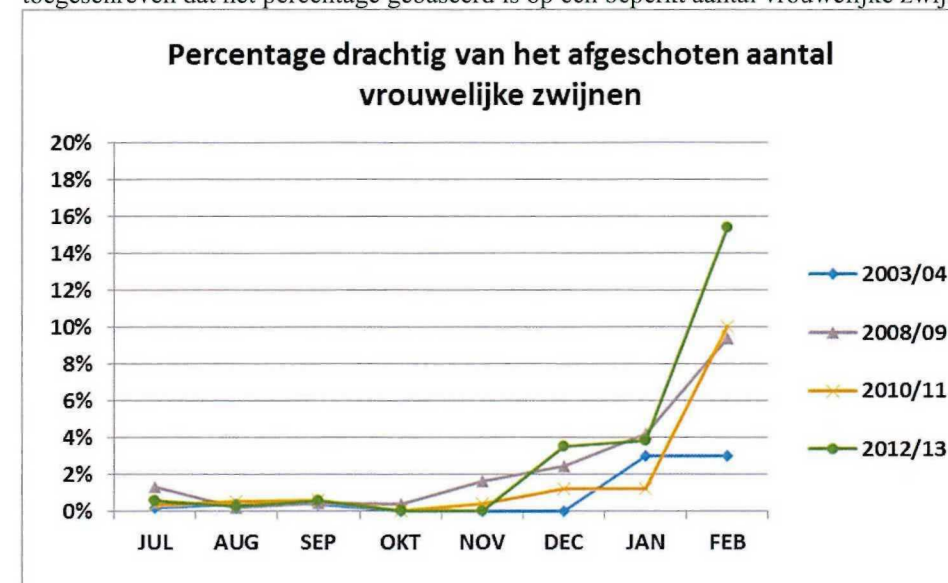
De vraag hoe hoog de aanwas in 2012 is geweest kunnen we na de uitwerking van de tellingen in mei en juni nauwkeuriger beantwoorden. Op basis van de referentie is de aanwas in 2012 aan de voorzichtige kant gecorrigeerd.

Vorig jaar heeft er geen correctie van de voorjaarsstand plaatsgevonden, alleen gekeken naar de omstandigheden had dit eigenlijk wel moeten. In de WBE's met een hoog aandeel beukenboombos is dit jaar meer dan 100% gerealiseerd. Dit duidt erop dat de benadering van de stand op basis van de telgegevens de werkelijke stand heeft onderschat. De huidige omstandigheden (lagere dichtheid en slechte voedselaanbod) zijn nu goed voor een nauwkeurige telling in vergelijking tot vorig jaar.

Aandeel drachtige wilde zwijnen binnen het afschot

Veel zaken bij wilde zwijnen wordt bepaald door de voedselsituatie, zo ook het tijdstip van de paartijd, of dat de volwassen zeugen alleen biggen krijgen of dat ook vrouwelijke biggen bronstig kunnen worden. En niet in de laatste plaats wat de overlevingskansen van de pasgeboren biggen zijn.

Om dit in beeld te brengen is gekeken naar het aandeel drachtige wilde zwijnen binnen het totale afschot aan vrouwelijke wilde zwijnen. Het beeld voor de vergelijkbare minder goede mastjaren is redelijk uniform. Logisch is dat het slechtste mastjaar het geringste aandeel drachtige zwijnen heeft. De uitschieter in februari kan worden toegeschreven dat het percentage gebaseerd is op een beperkt aantal vrouwelijke zwijnen.

Aanwas van zeugen, vrouwelijke overlopers en biggen

In een slecht voedseljaar is de groei van de vrouwelijke biggen te gering en de conditie te slecht om bronstig wordt. De aanwas in 2013 komt daardoor volledig op conto van de volwassen zeugen. Is het een goed voedseljaar zijn er zomaar twee maal zoveel reproducerende zeugen. Deze categorie zorgt voor de verhoogde aanwas in goede voedseljaren. In de zeug : big verhouding zijn de wisseling niet zo groot. Het aantal biggen per getelde zeug lijkt redelijk constant van minimaal 4 tot maximaal 6. De grote variabele zijn het aantal zeugen.

Effect van mast op afschot

De meeste wilde zwijnen worden via de methode 'aanzit met lokvoer' geschoten. Zodra er veel eikels en beukennoten liggen is de methode niet meer effectief. In mastjaren met een oogst > 8.000.000 kg worden tussen de 1.000 a 2.000 wilde zwijnen geschoten. In slechte en gemiddelde mastjaren in de 21ste eeuw 3.000 stuks of meer. De afwisseling van slechte, gemiddelde en goede mastjaren bepalen de groei en de krimp van de populatie. In de grafiek zie je de groeiperiode die start in 1998 en eindigt in 2003. Gelijk daarna start een nieuwe groeiperiode in 2004 die eindigt in 2008. Daarna komt er een krimpperiode die in 2013 eindigt. Gelet op de mastverwachting zal de populatie niet veel gaan groeien. De mastsituatie in 2014 zal het verdere verloop bepalen.